

GOODWILL

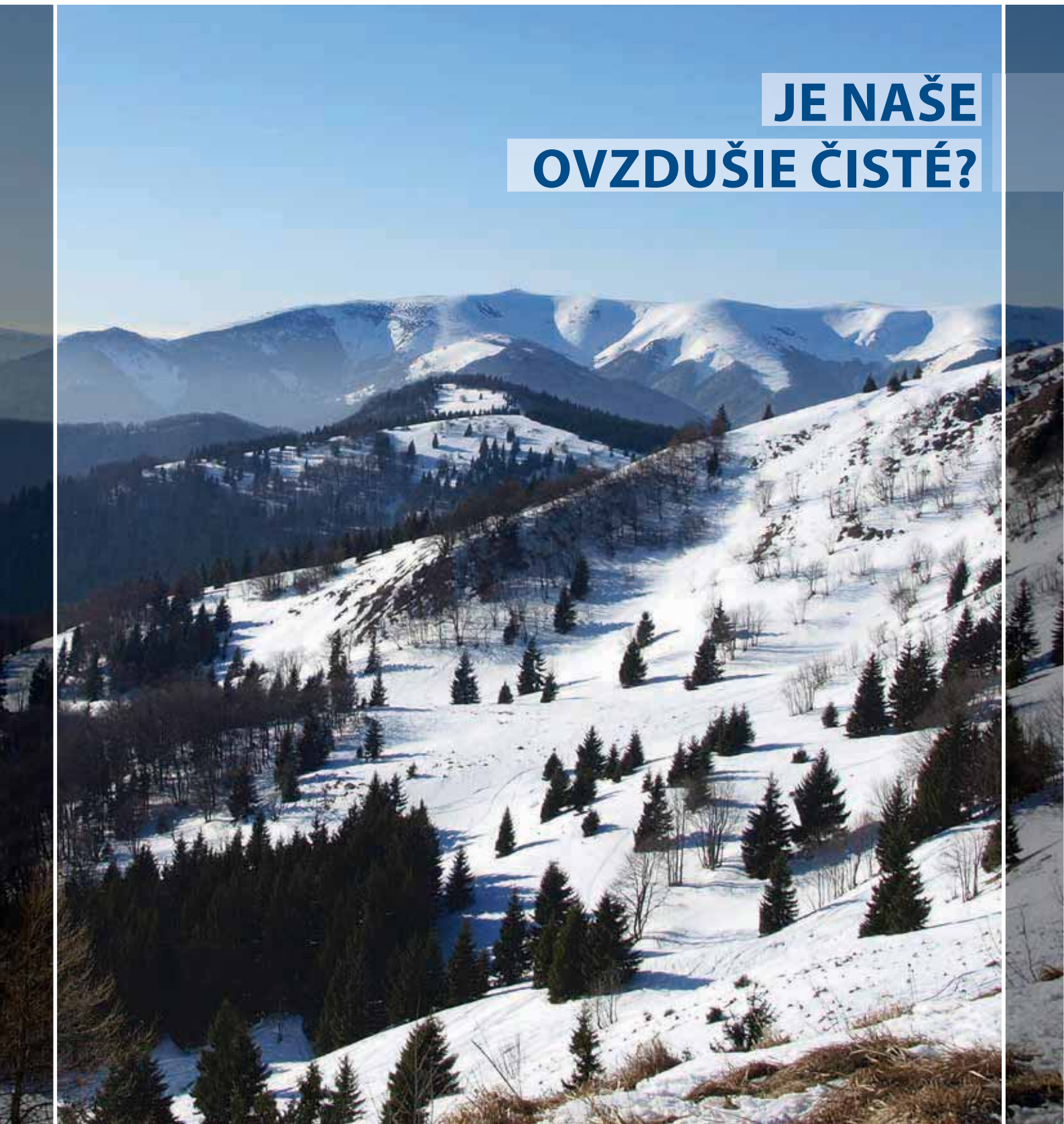
ZIMA
WINTER
2019

■ Ročník XI.

Magazín o ekonomike, biznise a spoločnosti

Cena: 2,20 €

JE NAŠE OVZDUŠIE ČISTÉ?

9 771337 979000

STAR VZOSTUP SKYWALKERA WARS

V KINÁCH OD
19. DECEMBRA

ZBIERAJ TERAZ!

CELÝ SVET **STARWARS**

48 EXKLUZÍVNYCH KARIET DO TVOJHO ALBUMU A BEZPLATNÁ APLIKÁCIA K-MASTER.

**ZA
KAŽDÝCH 10 €**

z hodnoty nákupu
získaš pri pokladni
1 balenie
s **2 kartami**
STAR WARS.

**1 BALENIE
S 2 KARTAMI**

si môžeš kúpiť
aj osobitne
iba za **0,50 €**.

ZA NÁKUP

špeciálne označených
vybraných produktov
a ich stanoveného
počtu **môžeš**
získať **balenia**
kariet navyše.

VŠÍMAJ SI IKONY.

**KUPOJ
VIAC**

**ZÍSKAJ BALÍKY
NAVYŠE**

Vyberaj si všetkých **48 charakterov**
zo Star Wars epizód I - IX
a založ si ich do zberateľského
albumu, ktorý môžeš
získať iba za

2,99 €

Ovládni Silu
ako Jedi
s bezplatnou
aplikáciou
K-MASTER.

Zaži vesmír zblízka
s **OKULIARMÍ**
na **VIRTUÁLNU REALITU** iba za

2,99 €

VIAC NA KAUF LAND.SK/STARWARS

Akcia platí od 28. 11. 2019 do 5. 1. 2020 alebo do vyčerpania zásob.

BALÍKY SÚ
K DISPOZÍCII PRI
POKLADNI
OD 28. 11. 2019

kaufland.sk

GOODWILL

Magazín o ekonomike, biznise a spoločnosti

Registrované ako periodická tlač Ministerstvom kultúry Slovenskej republiky pod registračným číslom EV 3451/09, ISSN 1337-9798
Vydanie 4/2019, štvrtročník

Vydáva:

WTC-MACRO Enviro a. s.
IČO: 44 816 651
vydavatel@goodwill.eu.sk

Adresa redakcie:

GOODWILL, Gogoľova 18, 851 01 Bratislava
goodwill@goodwill.eu.sk

RNDr. Drahotín Tarasovič šéfreditor

redakcia@goodwill.eu.sk

Mgr. Valéria Nagyová obchodná manažérka

nagyova@goodwill.eu.sk
tel.: 0911 80 70 10

www.goodwill.eu.sk

Rozširujú:

LK Permanent, Mediaprint-kapa Pressegrasso, a. s., Slovenská pošta, a. s., a súkromní distribútori. Distribúcia directmailingom – súkromný sektor, verejná správa a neziskové organizácie a inštitúcie.

Predplatné:

Objednávky a súvisiace informácie: vydavatel@goodwill.eu.sk

Grafické vyhotovenie:

Patrik Slažanský • www.slazanski.com

Tlač:

2impress s.r.o., Vajnorská 135, 831 04 Bratislava

Titulné foto ilustruje článok na str. 62 – 64

Autor: Martin Hrubík

© Autorské práva vyhradené.

Rozmnožovanie, spracovanie a šírenie diela – textu, fotografií, grafov, a to v jednotlivých prípadoch alebo v celkoch – je možné len so súhlasom vydavateľa a s uvedením zdroja.

Niektoré inzeráty neprešli jazykovou úpravou. Za obsah inzercie zodpovedajú inzerenti.

Redakcia si vyhradzuje právo na úpravu príspevkov. Nevyžiadané rukopisy nevraciamy. Za správnosť textov sú zodpovední autori.

Monitoring tlače poskytuje so súhlasom vydavateľa spoločnosť Newton Media a Slovakia Online.

Toto číslo vychádza 9. 12. 2019.

Inšpirácie novembra '89

Táto významná udalosť spája nielen Čechov a Slovákov, ale celý región. Veď zmena režimu vo vtedajšej Československej socialistickej republike je neodmysliteľne spätá s inšpiráciami z Poľska a Maďarska a z pádu Berlínskeho múru – symbolu rozdelenej Európy.

A naopak, dynamika a spôsob revolučných zmien v Československu inšpirovali vývoj v Poľsku, Maďarsku i bývalej NDR. Naše revolúcie znamenali pád železnej opony. Umožnili koniec studenej vojny. Tým sa otvorila cesta k znovuzjednoteniu celej Európy prostredníctvom rozširovania Európskej únie.

Chcel by som pripomenúť, že to bola práve spoločná skúsenosť s prekonávaním komunistických režimov a vytváraním podmienok pre slobodu a demokraciu, ktorá stála pri zrode nášho regionálneho zoskupenia – najprv V3 a potom V4. 17. november 1989 má preto aj celoeurópsky význam.

Pripomeňme si veľmi dôležitú vec: že naša česko-slovenská forma prechodu od starého komunistického režimu k novému, slobodnému a demokratickému, prebehla bez násilností a v ústavných rámcoch. Nie je to samozrejmosťou, ako ukazujú krvavé udalosti v iných krajinách. Sme naozaj inšpiratívnym príkladom nežného prevzatia moci. Práve atmosféra spoločnej pozitívnej emócie spred tridsiatich rokov je dnes pre nás, verejných činiteľov, výzvou zjednocovať národ a spolu s ním čeliť zásadným výzvam prichádzajúcej budúcnosti.

Novembrom sa po dlhých takmer 44 rokoch mohol začať návrat našich národov späť do Európy. Prešli sme náročnou transformáciou politického i ekonomicko-sociálneho systému. A na rozdiel od susedov sme museli riešiť aj štátoprávne problémy. Boli sme však schopní rovnako zamatovo rozdeliť spoločný štát a nedestabilizovať región. A aj keď transformácia viac bolela nás, Slovákov, pred 15 rokmi sa nám spoločne podarilo zakotviť v Európskej únii. Naše štáty patria k najpriemyselnejším, sú motormi hospodárskeho rastu celej Únie a nikdy neohrozili jej finančnú stabilitu. To všetko, spolu s našim zodpovedným členstvom v NATO, je spoločný kapitál v zahraničnej a medzinárodnej politike, na ktorom môžeme stavať. Ukázali sme úspešné príbehy a môžeme – a právom máme – byť na čo hrdí.

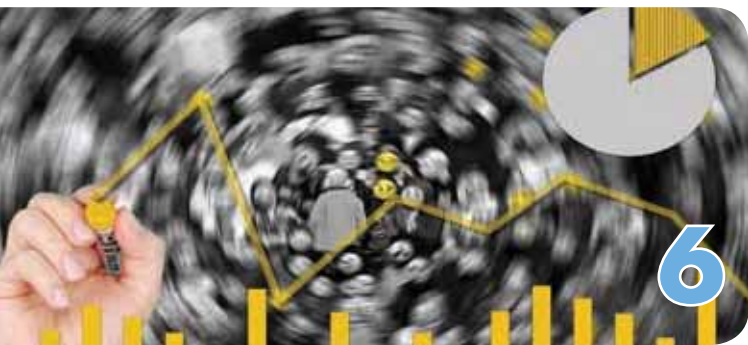
Obe krajiny stoja pred novými výzvami – udržať krok s vyspelými krajinami, nastaviť nové priority. Bude to nesmierne ťažké. Musíme preto k týmto zmenám pristupovať zodpovedne a na báze čo najširšieho celospoločenského konsenzu. Pred tridsiatimi rokmi sme strihali ostnaté drôty a dnes akoby sme si ich – mentálne – medzi sebou postavili. Prosím, zmeňme to. Hľadajme širokú podporu pre naše plány a myšlienky. To je základný odkaz novembrových dní pre súčasnosť, od ktorého sa odvíja úspešná budúcnosť oboch našich národov.

Peter Pellegrini

predseda vlády Slovenskej republiky

(z prejavy na oslavách 30. výročia nežnej revolúcie, Národné múzeum, Praha, 17. novembra. 2019)

obsah

- 6 Makroekonomické faktory podnikania**
- 10 Biznis o rodinnej cti a dlhodobom plánovaní**
- 13 Mobilné platby sú návykové**
- 15 Ako je rozdelené bohatstvo medzi ľuďmi**
- 17 Prémiové stavebné sporenie umožní získať viac každému**
Výhody od Wüstenrotu
- 25 Centrálné zásobovanie teplom**
- 31 Povedzte, čo chcete, a sieť sa postará o zvyšok**
Moderné PC siete vo firmách
- 34 Problém našich farmárov**
Krívajúca agrovýroba
- 43 Virtuálne testovanie**
Moderný trend v automobilkách
- 46 Autobusová doprava jubiluje**
70. výročie ČSAD
- 48 Váš biznis v srdci Slovenska**
Hotel & Congress Resort Kaskady
- 66 Akoby to bolo päť rokov...**
Skupina Hex pohľadom Martina Žúžiho
- 77 English Annex**

b

biznis

Európsky showroom priemyselnej tlače v Bratislave	7
Zníženie sadzby dane z príjmov Nová legislatíva od januára	8
Whistleblowing Rozhovor s Pavlom Nechalom	9
Bezkontaktné pre charitu	13
Finančný poradca je ako rodinný lekár	14
Za čo utrácajú miliardári	16
Etické vzdelávanie v organizáciách	18
Finančná gramotnosť je slabina Slovákov	19

Makroekonomické faktory podnikania

Z úst viacerých politikov zaznieva, že z makroekonomických čísel sa nenajeme. Opak je však pravdou. Čísla hovoria, v akom aktuálnom stave a kondícii je naša ekonomika – a tým aj peňaženka.

Ekonomická vyspelosť alebo, naopak, zaostalosť krajiny sa posudzuje na základe vybraných faktorov, ktoré sa nazývajú makroekonomické ukazovatele. Medzi tie hlavné patria hrubý domáci produkt (HDP), trh práce, inflácia, obchodná a platobná bilancia. Okrem týchto vplyva na čísla viacero iných vonkajších či vnútorných faktorov. Výsledkom je ekonomická situácia krajiny, ktorá sa odráža v platobnej morálke firiem či v úverových rizikách.

Hospodársky rast zostáva dobrý

Naďalej existuje predpoklad reálneho rastu HDP na Slovensku, a to na úrovni 2,5 % za tento rok. V roku 2020 sa očakáva mierne spomalenie na 2,4 %. Tento pozitívny výhľad sa opiera o synergiu medzi robustnou súkromnou spotrebou a výrazným nárastom exportu. Slovensko však naďalej zostáva ekonomikou nesmierne citlivou na pokles v eurozóne, ktorá predstavuje hlavný cieľ jeho priemyselných vývozov.

Napriek spomenutému spomaleniu rastu prognózy predpovedajú Slovensku tento rok vyššiu úroveň hospodárskeho rastu ako priemer Európskej únie. Význam súkromnej spotreby ako jednej z hlavných hnacích síl hospodárskeho rastu bude podľa predpokladov naďalej pretrvávať. Pri exporte sa očakáva aj v roku 2019 nárast, a to z dôvodu veľkých zahraničných investícií, prinášajúcich zvýšenie produktivity a vývozných príležitostí.

Platí však, že prognózy stredno- až dlhodobého hospodárskeho rastu na Slovensku budú pravdepodobne nepriaznivo ovplyvňované vnútornými i vonkajšími faktormi. Pri nich sa predpokladá potenciál podkopať dôveru v podnikateľskom prostredí a z toho vyplývajúce zvýšenie úverového rizika pre slovenské podniky v rámci

Hospodársky rast budú poháňať hlavne export a súkromná spotreba.

hodnotového refazca. Tým sa pre firmy stáva stále nevyhnutnejším vyhodnocovanie a riadenie rizík vzniku nedobytných pohľadávok, spolu s rozširovaním obchodných príležitostí na bonitných zákazníkov.

Trh práce a inflácia

Pod vyšší rast zamestnanosti v tomto roku sa podpísal vývoj najmä v prvom polroku. Zhoršenie v druhej polovici roka je spôsobené externým prostredím, najmä ekonomickou situáciou v Nemecku. Ak

sa pozrieme na štruktúru nových pracovných miest, vidíme, že zamestnanosť by mala stúpnuť vo všetkých oblastiach ekonomiky. Najviac nových pracovných miest vygeneruje sektor služieb. Veľkú dynamiku tvorby voľných pracovných miest zaznamenávame v stavebníctve. Naopak, exportné odvetvia budú doplácť na ochladzovanie ekonomiky okolitých krajín.

Rast cien bude v tomto roku na úrovni 2,7 %. Ide o mierne vyššiu hodnotu ako v predchádzajúcom roku. Hlavným dôvodom rastu inflácie je rast cien služieb aj potravín. Na začiatku tohto roka došlo tiež k zvýšeniu cien energií.

Pretrváva rast platov

Mzdy v tomto roku rastú veľmi silným tempom, najviac vo verejnom sektore – až o 12 %. Dôvodom je valorizácia platov vo verejnej správe.

Mzdy v súkromnom sektore sú vyššie približne o 6,7 %. Udržujú si tak tempo z predchádzajúceho roka. Prognóza rastu miezd v budúcom roku je opatrnejšia: porastú pomalšie. Tempo sa

i v súkromnom sektore zníži na úroveň 5,1 %. Spomalenie rastu miezd sa prejaví najmä v priemysle.

Zrkadlo makroekonomiky

Predchádzajúce roky znamenali pre väčšiu krajinu v západnej Európe pokles insolventnosti. Rok 2019 je vo väčšine krajín rokom, v ktorom zaznamenávajú zhoršenie situácie. Tá je spôsobená spomalením rastu HDP, neistotou ohľadom brexitu, cenovými vojnami medzi jednotlivými krajinami alebo problémami na exportných trhoch.

HDP na Slovensku by mal tento rok vzrásť o 2,5 %.

Platobné podmienky firiem v strojárskom odvetví sa medziročne zhoršili. V priemere je to 44 dní oproti 33 dňom v minulom roku. Toto je pravdepodobne odrazom snahy podnikov v sektore udržať si konkurencieschopnosť na zahraničných trhoch

Strednodobá predpoveď NBS (3Q – 2019) + porovnanie s rokom 2018 (medziročný rast v %)

	2018	2019	2020	2021
HDP	4,1	2,5	2,4	2,7
Inflácia	2,5	2,7	2,4	2,2
Priemerná nominálna mzda	6,2	7,7	5,7	5,1
Priemerná reálna mzda	3,6	5,0	3,2	2,8
Zamestnanosť	2,0	1,3	0,3	0,3
Miera nezamestnanosti (%)	6,5	5,9	6,2	6,3

Zdroj: Štatistický úrad SR

prostredníctvom predĺženia doby splatnosti faktúr. Firmy v stavebnom sektore nastavujú najkratšie platobné podmienky (priemerne 28 dní), ktoré zostali v porovnaní s minulým rokom na podobnej úrovni.

Slovenské stavebníctvo vykazuje najvyššiu úroveň obchodného úverového rizika na domácom trhu so štvrtinovým podielom faktúr po lehote splatnosti. Najvýraznejší pokrok v rýchlosti úhrad zákazníkov nastal v poľnohospodársko-potravinárskom a IKT-elektronickom sektore.

Platobná disciplína v našom sektore spotrebných tovarov zostala viac-menej nezmenená.

Najvyšší podiel nevyhľadateľných pohľadávok bol pozorovaný v chemickom sektore; nasleduje strojárstvo. Na dolnom konci stupnice pohľadávok, odpísaných ako nevyhľadateľných, sa nachádza agro-potravinársky sektor.

Tomáš Mezírka
riaditeľ poisťovne Atradius
Foto: Atradius

Európsky showroom priemyselnej tlače v Bratislave

Japonský koncern Konica Minolta otvoril na Slovensku celosvetovo najmodernejší showroom so zameraním na všetky svoje hlavné technológie industriálnej tlače.

Ambíciou nového showroomu je prevádzkovať strategické polygrafické centrum so zameraním na tlač demo výťažkov v najvyššej kvalite pre všetky európske pobočky Konica Minolta a zároveň organizovať prezentácie daných technológií pre pobočky v strednej, južnej a vo východnej Európe. „Do Bratislavy sme dostali aktuálne najlepšie dostupné technológie na produkčnú tlač a následné zušľachťovanie,“ skonštatoval Milan Kasík, výkonný riaditeľ Konica Minolta Slovakia. „Našou snahou bolo vytvoriť priestor pre industriálnu tlač svetovej kvality. Takéto

zloženie technológií na jednom mieste nie je nikde na svete,“ zdôraznil.

20 najnovších technológií

Na ploche 480 m² je umiestnených viac ako 20 rôznych technológií. Medzi hlavné ťaháky patria novinky AccurioJet KM-1 či MGI JETvarnish 3D Evolution, ktoré reprezentujú najmodernejšie svetové polygrafické trendy tlače a zušľachťovania. Podľa predstaviteľov firmy je ich cieľom vytvoriť z nového priestoru galériu kreatívnej tlače, kde sesterské spoločnosti a ich klienti majú možnosť nielen vidieť zariadenia v praxi, ale aj na vlastné oči zažiť možnosti netradičného zušľachťovania tlačových materiálov.

Slávnostné otvorenie sa uskutočnilo v dňoch 5. až 8. novembra za účasti najvyšších predstaviteľov Konica Minolta v Európe, vrátane európskeho prezidenta. Otváracích dní sa zúčastnilo viac ako 100 vybraných manažérov, obchodných partnerov a špecialistov. „Chceli

by sme zo showroomu vytvorili priestor, kde každý návštevník získa ucelený a komplexný prehľad o našich službách, zariadeniach a riešeniach – od zlepšovania každodenných procesov vo firme, digitalizácie, profesionálnej tlače až po netradičné a kreatívne zušľachťovanie obalov či etikiet výrobkov,“ povedal Štefan Peřo, generálny manažér nového showroomu.

SŠ
Foto: Konica Minolta

Zníženie sadzby dane z príjmov

V súlade s Programovým vyhlásením vlády SR dochádza k zníženiu sadzby dane z príjmov z pôvodných 21 % o šesť percentuálnych bodov.

Zákonom č. 315/2019 Z. z. schválil parlament novelu zákona o dani z príjmov č. 595/2003 Z. z., ktorou sa znižuje sadzba dane z príjmu vo vybraných prípadoch na 15 % s účinnosťou od 1. januára 2020. Toto zníženie bolo podľa dôvodovej správy k novele zákona umožnené výrazne efektívnejším výberom daní a zrýchľovaním rastu slovenskej ekonomiky. Zároveň by malo prispieť k stimulovaniu prílevu nových investícií a ku generovaniu domáceho investičného potenciálu. Slovensko sa tak má – z pohľadu investorov – zaradiť medzi členské štáty Európskej únie

Daň z príjmov sa od budúceho roka zníži z doterajších 21 na 15 %.

s najatraktívnejšou sadzbou dane a vytvorí priaznivé podmienky pre domáce právnické osoby v čase vysokej investičnej potreby.

Koho sa týka

Zníženie sadzby dane sa týka všetkých podnikateľských subjektov, ktoré majú obrat do 100 000 € ročne za zdaňovacie obdobie začínajúce sa najskôr od 1. januára 2020. Na výpočet preddavkov pre právnické osoby za zdaňovacie obdobie začínajúce sa najskôr 1. januára 2020 sa použije sadzba dane vo výške 21 %, keďže jej výška závisí od výšky dosiahnutých príjmov, čo však počas zdaňovacieho obdobia, na ktoré sú platené preddavky, ešte nie je známe. Podľa analýzy finančných výsledkov slovenských firiem za

rok 2015 (www.finstat.sk) bolo na Slovensku 130 288 spoločností s ručením obmedzeným a akciových spoločností, ktoré v daňových priznaniach uviedli ročný obrat do 100 000 € a počet týchto firiem sa odvtedy každým rokom zvyšuje.

Podľa analýzy poradenskej firmy Bisnode sa má zmena sadzby dane dotknúť viac než 132 000 spoločností s ručením obmedzeným a akciových spoločností. Ako uviedla analytička Petra Štěpánová, z roka 2016 na rok 2017 počet podnikov s obratom do 100 000 € vzrástol o 6 371, teda o 5,6 %. Z roka 2017 na rok 2018 pribudlo až 7 084 takýchto firiem, čo predstavuje nárast o 5,9 % a od konca roka 2018 sa tento počet zvýšil o 4 219.

Najviac firiem s obratom do 100 000 € je zaregistrovaných v Bratislavskom kraji (45 176); nasledujú Košický (14 508), Nitriansky (13 933), Žilinský (13 213), Banskobystrický (12 258), Prešovský (11 930), Trnavský (11 307) a Trenčiansky kraj (9 917).

Očakávania a ciele

V súvislosti s novelou sa nepredpokladá zníženie príjmov v štátnom rozpočte, vo veci teda možno byť optimistický. Očakáva sa, že zníženie sadzby dane z príjmov

môže motivovať podnikateľov k menšej optimalizácii ich daňových výdavkov, dôsledkom čoho sa zvýši príjem z vybranej dane do štátneho rozpočtu.

Zníženie sadzby dane sa týka podnikateľských subjektov s obratom do 100 000 € ročne.

Cieľom novely nepochybne bolo konkurovať členskými štátmi Európskej únie, aby sa naša krajina stala atraktívna pre zahraničných investorov. Znížením sadzby dane z príjmov sme sa v rebríčku dostali medzi krajiny s nižšími sadzbami dane – čo môže mať skutočne veľmi pozitívny vplyv na prílev nových investícií. Navyše, zníženie dane o šesť percentuálnych bodov je citeľnou zmenou pre každého podnikateľa s obratom do výšky 100-tisíc eur.

JUDr. Katarína Bystrická, advokátka
Právne centrum s.r.o.

Zdroj: <https://openiazoch.zoznam.sk/cl/198977/Bisnode-Nizsia-dan-z-prijmu-sa-dotkne-viac-nej-tisic-firiem>

Obrázky: Pixabay

Whistleblowing

Ide o medzinárodne zaužívaný pojem pre oznamovanie nežiaducej činnosti vo firmách a organizáciách verejného sektora.

Prvý zákon týkajúci sa tejto spoločensky horúcej témy schválil náš parlament v roku 2014, druhý platí od marca tohto roku. Pri tvorbe oboch bol advokát Pavel Nechala, ktorý sa tejto problematike podrobnejšie venuje už 10 rokov. Oslovili sme ho s niekoľkými otázkami.

• **Pán doktor, existuje slovenský ekvivalent whistleblowingu?**

V doslovnom preklade ide o pískanie na píšťalu, ale tu chýba významové spojenie. Akýkoľvek jednoslovný výraz v slovenčine – informátorstvo, bonzovanie, udavačstvo – má negatívnu konotáciu. Jediná možnosť je prekladať to opisne. Avšak prevážil

Zákon je zameraný na firmy nad 50 zamestnancov a verejný sektor.

prístup nie vypichnúť to negatívne, teda že sa oznamuje niečo nekalé, ale skôr to pozitívne – tomu, kto sa k takémuto vážnemu kroku odhodlá, bude poskytnutá ochrana. Čiže chránené oznamovanie. A ten, kto takto koná, je chránený oznamovateľ (nekalej praktiky). Napr. v Srbsku to prekladajú jednoducho ako „píšťalkár“.

• **Ako ste sa dostali k tejto problematike a prečo práve ona?**

V roku 2004, v rámci pobytu v USA, zameraného na accountability (skladanie účtov) pri výkone verejnej funkcie, som navštívil advokátsku kanceláriu, ktorá sa venovala ochrane oznamovateľov. Avšak systematicky sa tomu venujem od roku 2009, kedy Rada Európy prijala prvú súvisiacu rezolúciu.

A prečo? Videl som, že téma je nová a šíri

sa celou Európou. Hlavným dôvodom však boli výskumy efektivity nástrojov na preukazovanie podvodov. Tie klasické, ako napr. interný audit alebo vnútorná kontrola, majú úspešnosť na úrovni 12 – 15 %. V prípade chráneného oznamovania je to okolo 40 %.

• **Čím sa nový zákon líši od predošlého?**

Vytvorením úradu na ochranu oznamovateľov ako samostatnej inštitúcie. Nejde o neobvyklé riešenie, podobné majú vo viacerých krajinách. V starom zákone túto problematiku zastrešovali inšpektoráty práce.

Žiaľ, zatiaľ sa úrad sprevádzkovať nepodarilo. Prebehlo výberové konanie, z ktorého vyšli dvaja kandidáti na riaditeľa. Tých vláda schválila, ale následne v parlamente neprešiel ani jeden. Teraz sme po druhom výberovom konaní, opäť máme dvoch kandidátov, ktorí opäť pôjdu do parlamentu. S ohľadom na koniec volebného obdobia som však i tu skeptický.

• **Čo všetko „píšťalkári“ oznamujú a čo pritom riskujú?**

Častým prípadom je obchádzanie verejného obstarávania, čiže rôzna kooperácia s uchádzačmi, účelovo nastavené súťažné podklady. Alebo zamestnávanie napr. známych či príbuzných, hoci nemajú adekvátne kvalifikáciu. Odborná literatúra definuje až 38 oblastí, kde môže dochádzať k nekalým praktikám.

Oznamovateľ riskuje veľa: zamestnanie, rodinný život, psychický stav. Ide do ťažkej stresovej pozície, preto odporúčam čo najviac pracovať s oznámenými informáciami a čo najmenej do procesu ťahať samotného oznamovateľa. No zákon rieši iba ochranu v pracovno-právnych vzťahoch, nevie ošetriť sociálne aspekty – napr. že kolegovia sa budú na dotýčaného pozeráť ako na zradcu a podobne. Tu vidím priestor pre špecializované mimovládne organizácie.

• **Angažujete sa v politickom subjekte SPOLU. Obsahuje váš program aj tému whistleblowingu?**

Veľmi výrazne. V štruktúre strany som

zodpovedný za spravodlivosť a právny štát. Viem sa na to pozrieť z viacerých uhlov, vnímam budovanie etickej infraštruktúry na súdoch ako najzásadnejšiu a najpotrebnejšiu vec. Lebo spravodlivosť bez etiky neexistuje. Súčasné škandály ukazujú neschopnosť tejto sféry vyrovnať

Whistleblowing nemá riešiť veľkú korupciu, ale chrániť samotné organizácie.

sa s problémami. Hoci začína pár disciplinárnych konaní, na súdoch cítim výrazný nedostatok v budovaní etického prostredia. A k tomu patrí aj whistleblowing. A čo sa týka spomenutého úradu – keď už je formálne zriadený, tak sa zamýšľame, ako ho čo najlepšie naplniť spoločensky zmysluplnou činnosťou. Napr. rozšírením jeho právomocí aj na oblasť prevencie.

(red.)

Foto: archív PN

P. Nechala sa kariérne venuje problematike transparentnosti a boja proti korupcii. Od roku 2001 spolupracoval so slovenskou pobočkou Transparency International, kde viedol protikorupčnú poradňu. Podieľal sa napr. na tvorbe novely Infozákona či regulácie konfliktu záujmov verejných funkcionárov, tiež na zavádzaní protikorupčných opatrení na úrovni miest. Spolupracoval vo viacerých medzinárodných tímoch pri príprave opatrení v oblasti boja proti korupcii. Významne prispel k zakotveniu ochrany oznamovateľov nekalých praktík do právneho poriadku. Je spoluzakladateľom strany SPOLU-občianska demokracia a partnerom v advokátskej kancelárii Nechala & Co.

Biznis o rodinnej cti a dlhodobom plánovaní

Rodinné firmy tvoria nosný pilier ekonomicko-sociálnych vzťahov. Zamestnávajú celé rodiny a prispievajú k ekonomike miestnej komunity.

Napriek tomu rodinné podnikanie na Slovensku – z hľadiska legislatívy a celkových daňových podmienok – stále nemá zelenú. Ako konštatuje odborník na pohľadávky Juraj Jančí, country manažér spoločnosti Coface Slovensko, pri platobnom správaní nie je rozdiel, či ide o firmu rodinnú alebo nie. Takéto subjekty by si zaslúžili aspoň takú vážnosť ako na západe. „Stretávame sa tam aj s fenoménom ‚rodinnej cti,‘“ poznamenáva.

Meno a zodpovednosť

„Najsilnejším vkladom do biznisu je naše meno – rodiny aj firmy. Práve partneri z krajín, kde rodinné firmy majú svoju históriu a pečať spoľahlivosti, veľmi pozitívne vnímajú, že sme rodinnou firmou,“ súhlasí Vladimír Jurík, zakladateľ firmy Študio-21 plus, ktorá sa zaoberá stavebnou, projekčnou a konzultačnou činnosťou, a to najmä v oblasti detských ihrísk.

Rodinné podnikanie sa na výkone globálneho hospodárstva podieľa 70 až 90 percentami.

Čoraz aktívnejšia je však aj v mestských smart riešeniach. Vo firme, ktorú založil ešte v roku 1993, pracuje nielen manželka Jana, ale aj obaja synovia Juraj a Milošlav. Súkromné podnikanie vraj na začiatku určite neprineslo ako hlavnú výhodu stabilné zázemie. Dôvodom bolo aj to, že v danom čase ešte témy životného prostredia, verejného priestoru a najmä bezpečnosti detských ihrísk neboli „spoločensky horúce“.

Iná bola otázka zodpovednosti – najmä za to, že všetci ľudia vo firme musia každý mesiac dostať výplatu. Zodpovednosť spojená s podnikaním znamená podľa V. Juríka myslieť a plánovať v dlhšom časovom horizonte, sledovať vývoj trhu, vytvárať silné zázemie v podobe solídnych obchodných vzťahov. Bližšie o tom hovorí: „Stabilne pracujeme v počte deviatich ľudí. Našími partnermi so živnosťou sú približne desiatich architekti a projektanti; pokiaľ ide o inštalácie a servis, tam skôr ide o firmy. S najbližšími partnermi spolupracujeme 12 až 16 rokov. Neradi meníme obchodných partnerov a subdodávateľov – v tomto sme konzervatívni. Nie sme zástancami lacných, nekvalitných riešení, len s cieľom získať dodatočný výnos.“

Stabilita a perspektíva

Renomovaní, osvedčení obchodní partneri sú dôležití aj podľa Vandy Przewlockej, ktorá s manželom a dvoma synmi Michalom a Pavlom vyše desať rokov vedie Inštitút zdravia a krásy Frais. Ten popri

estetickéj medicíne ponúka aj služby lekárov a chirurgov v ambulanciách gynekológie, dermatológie, plastickej chirurgie a tiež liečbu bolesti v rámci centra Pain Clinic, ktoré vedie jej manžel, algeziológ Ireneusz Przewlocki. Firma má dnes 30

Polovicu pracovnej sily na Slovensku zamestnávajú rodinné firmy.

zamestnancov. „Takéto podnikanie určite nie je ľahký chlebič. Vyžaduje si tvrdú prácu dvadsaťštyri hodín denne, sedem dní v týždni. Rodinná firma znamená nielen plniť si sny a pracovať na nich; je to hlavne zodpovednosť posúvať ju vždy ďalej,“ dodáva V. Przewlocka. To potvrdzujú aj výskumy audítorských spoločností, podľa ktorých sú rodinné firmy stabilným zamestnávateľom a plánujú dlhodobo, aby firma prežila aj

generačne. Na trhu pôsobia v priemere viac ako 20 rokov a zamestnávajú desiatky ľudí.

Problém nástupníctva

Hoci v rodinnej firme je deľba práce obvykle daná, prípadne o strategických otázkach rozhodujú všetci členovia rodiny, podľa odborníkov býva niekedy problémom otázka nástupníctva. „Veľa firiem ,trpí' kvôli tomu, že predchádzajúci majitelia si nedokážu vychovať vhodného nástupcu,“ vysvetľuje J. Jančí. Tomu sa podľa V. Juríka dá vyhnúť, ak sa nástupníctvo rieši v rámci dlhodobých cieľov a deti sa priebežne a postupne podieľajú na budovaní firmy. „Každá generácia musí do podnikania priniesť svoj vklad, nechť tu pečať vlastného názoru. Nie sme privatizéri, nebudujeme firmu, aby naše deti boli ,za vodou'. Od začiatku svojho pôsobenia v rodinnej firme tvrdo pracovali, poznajú hodnotu vecí, a to sa im postupne vráti,“ podotýka.

Polená pod nohami

Podľa údajov Európskej komisie dosahuje podiel rodinných firiem v biznise až 60 percent. Vďaka stabilnému hospodárstvu a zamestnávaniu nezafažujú sociálny systém. Napriek tomu u nás legislatíva rodinnému podnikaniu nateraz skôr nepraje. „Často musíme za pochodu riešiť stále sa meniacu legislatívu, ktorá výrazne ovplyvňuje chod firmy – a nie vždy pozitívne,“ upozorňuje V. Przewlocka. Súhlasí

Vlády skôr podporujú veľké firmy, lebo je to viditeľnejší marketing.

aj J. Jančí, podľa ktorého sú pre rodinné firmy najväčšou záťažou najmä zvýšená byrokracia a mzdové náklady. Je známym faktom, že akékoľvek legislatívne zmeny majú veľký dopad na ekonomiku najmä malých firiem.

Prvou lastovičkou pozitívneho vnímania rodinného podnikania zo strany štátu je zmena, podľa ktorej aspoň malé eseročky s jedným spoločníkom budú môcť od budúceho roka využívať pomoc príbuzného v priamom rade bez postihu. Doteraz tak mohli urobiť len drobní podnikatelia. Rezort hospodárstva pripravuje aj

V. Przewlocka

ďalšie kroky, ktoré by už mali definovať rodinné podnikanie aj v zákone a nastaviť jeho ďalšie parametre. Podľa J. Jančího by bolo vhodné, keby malé firmy (s obrátom do 1 milióna eur, resp. do desiatich zamestnancov) fungovali v jednoduchom režime napr. paušálnej dane, automatizovaných povolení a pod. No záleží len na vláde, koho chce podporiť. Odborník však poukazuje na to, že podpora gigantov a veľkých firiem je marketingovo vždy „viditeľnejšia“.

Nielen štát – aj banky

Problémom súčasnosti je tiež určitá nedôvera financujúcich bánk. Tie podľa J. Jančího podceňujú rodinné spoločnosti a nevedia ich dostatočne podporiť práve vtedy, keď je to potrebné.

„V našej práci využívame aj najmodernejšie technológie, do ktorých značne investujeme. Výsledkom je, že napríklad pri laserovej či endoskopickej operácii chrčtice sa výrazne znižuje doba rekonvalescencie pacienta a výrazne sa zvyšuje úspešnosť liečby. Z toho profituje nielen pacient, ale celá spoločnosť. No stále tu existuje dvojaký meter na zazmluvňovanie. Hoci sme vyčerpali všetky možnosti, ako pacientom pomôcť, štát tieto operácie neprepláca, resp. pacientom na ne neprišpieva,“ zdôrazňuje V. Przewlocka.

Bez inovácií to nejde

Rodinné firmy by pritom bez inovácií stagnovali. „Nie je možné, aby firma fungovala bez investovania do rastu a inovácií. Už len stáť znamená ísť späť,“ podčiarkuje majiteľka inštitútu Frais.

Pridáva sa aj V. Jurík: „Rodinná firma znamená – popri spoločnej zodpovednosti za výsledok práce a udržanie kreditu – aj debaty o budúcich projektoch, zameranie sa na invenciu.“ Vo firme sa napr. snažia prenášať skúsenosti z vyspelých krajín na

Stále zmeny legislatívy majú negatívny vplyv na fungovanie najmä malých firiem.

Slovensko, vzdelávať architektov, rozširovať povedomie aj o inkluzívnych ihriskách a verejných priestoroch. „Často nové aktivity logicky nadväzujú na našu činnosť. Nejde len o bezpečné povrchy detských ihrísk, ale napríklad aj rozvoj cyklo dopravy v mestách. Boli sme prví, kto na slovenský trh prišiel s ponukou poschodových stojanov pre bicykle, ktoré šetria priestor,“ uzatvára.

SB

Obrázky: Študio-21 plus, Frais

Zmeny na postoch

Allianz – Slovenská poisťovňa

Agata Aniela Przygoda je od júla členkou predstavenstva a viceprezidentkou pre prevádzku a IT. Profesionálnu kariéru začínala

v komerčných bankách vo Varšave pred 15 rokmi. Neskôr prešla do Allianz Polska, kde mala na starosti optimalizáciu procesov. Na Slovensko prišla z centrály skupiny v Mníchove, kde za 8 rokov vystriedala viacero postov a manažovala projekty v oblasti IT a starostlivosti o zákazníka v regióne SVE. Vo funkcii nahradila Viktora Cingela. **HK**

Tesco Stores SR

Manažérkou pre externú komunikáciu sa od júla stala Alexandra Sabolová. Jej úlohou je komunikovať s médiami, pripravovať

komunikačné stratégie a podporovať projekty spoločnosti. V minulosti sa venovala internej a externej komunikácii, public affairs a má tiež žurnalistickú prax. Pôsobila v spoločnostiach Volkswagen Slovakia, Jaguar Land Rover, Adient a v denníku SME. **KŠ**

Cushman & Wakefield

Firma v auguste ohlásila posilnenie slovenského tímu – Barbora Kostrecová nastúpila ako partner a vedúca Asset Services.

Vedie 17 profesionálov v oblasti správy nehnuteľností. 13 rokov pôsobila v Rakúsku a Taliansku na manažérskych postoch pre spoločnosť Ikea. Začiatkom kariéry v realitnom sektore pracovala na projekte nákupného centra Avion a jeho rozširovania; v roku 2006 sa stala členkou International Council of Shopping Centres.

Patrik Janščo nastúpil od októbra ako vedúci oddelenia priemyselných nehnuteľností. Predtým pracoval v spoločnosti CBRE. Zastupoval

slovenské i medzinárodné firmy zo segmentov e-commerce, automotive či retail-food. Okrem starostlivosti o klientov mal na starosti aj mestskú logistiku v Bratislave a okolí. **ZG**

Mitsubishi Motors

Spoločnosť v júli oznámila, že novým šéfom dizajnu pre Európu sa stal Jorge Diez, ktorý ostatných 18 rokov zbieral skúsenosti v rámci

Volkswagen Group. Tam bol zodpovedný za dizajn modelov Seat Leon, Audi A7 alebo Audi TT, ktoré získalo cenu World Car Design za rok 2007. Má pomôcť pri rozširovaní európskeho štúdia firmy a ďalšom zlepšovaní kreativity a kvality dizajnu japonskej značky. Súčasne bude viceprezidentom vývojového centra R&D Europe. **ZK**

Colliers International

S účinnosťou od 1. septembra spoločnosť vymenovala Richarda Urvaya za výkonného riaditeľa pre Slovensko.

Prišiel z ECE Projektmanagement Bratislava, kde riadil nákupné centrum najvyššieho štandardu. Predtým manažoval multifunkčný projekt Eurovea. V Colliers International už pracoval v rokoch 2012 – 2015, kedy založil a viedol divíziu správy nehnuteľností. K jeho profesionálnym skúsenostiam patria aj zahraničné projekty, napr. development a manažment maloobchodných priestorov v Rakúsku a ČR. **KD**

UniCredit Bank Czech Republic and Slovakia

Členkou výkonného výboru a riaditeľkou pre ľudské zdroje je od septembra Hana Čitbajová. V skupine UniCredit pôsobí od roku

2003; venovala sa riadeniu nákladov, rozvoju podnikania, krízovému manažmentu, fúziám a akvizíciám, riadila kľúčové procesy spojené s výkonnosťou, politikou odmeňovania a výhod. Kariéru odštartovala na Slovensku, v roku 2009 sa stala Global HR Business partnerkou v Miláne. Od roku 2011 pôsobila vo Viedni ako Senior HR Business partnerka. O dva roky sa presunula na rovnaký post v ČR. Od roku 2015 bola riaditeľkou HR UniCredit v Bulharsku. **ZĎ**

Generali poisťovňa

Od 1. septembra je novým generálnym riaditeľom a predsedom predstavenstva Georg Engl. Do skupiny prišiel v roku 2000, od

nasledujúceho roka pôsobil ako odborný asistent CFO vo viedenskom holdingu firmy. V roku 2005 sa stal riaditeľom risk manažmentu a strategického plánovania v Londýne. Od roku 2009 pracoval v Záhrebe, kde sa o tri roky stal generálnym riaditeľom a predsedom predstavenstva. Na poste nahradil Romana Juráša. **KK**

finGOOD.cz

Funkciu CEO v tejto progresívnej P2B platforme od septembra zaujal Vít Endler.

V minulosti pracoval na rôznych postoch v českej a poľskej pobočke spoločnosti Mall; do roku 2017 tu pôsobil ako generálny manažér. Je aj spoluvlastníkom česko-slovenského start-upu Virtoool.com, zaoberajúceho sa rozšírenou realitou v rámci e-commerce. Venuje sa tiež interim manažmentu a investíciám do nehnuteľností. **MB**

P3 Logistic Parks

V októbri spoločnosť oznámila menovanie Tina Beaudina do funkcie CEO. Od marca 2018 tam pôsobil ako predseda predstavenstva,

teraz priamo vedie aktivity developera a investora v oblasti skladových nehnuteľností, ktorý na európskych trhoch pôsobí takmer dve desaťročia. Chce budovať na doterajších úspechoch a podporiť vedenie firmy pri plánoch ďalšieho rastu. **KR**

Dachser Slovakia

V októbri bola na post marketingovej koordinátorky vymenovaná Lenka Balcová. Bude sa venovať tiež oblasti PR, ako aj internej a externej

komunikácii firmy. V marketingovej oblasti pôsobí viac ako desať rokov, a to v renomovaných medzinárodných firmách, akými sú napr. Polo Slovakia, British American Tobacco Slovakia, Julius Meinl Coffee Slovakia alebo Tchibo Slovensko. **AP**

Bezkontaktné pre charitu

Priložiť platobnú kartu, pípnuť a dobrovoľne prispieť na dobrú vec. Od novembra možno takto zaplatiť príspevok príslušným inštitúciám.

Umožnia to charitatívne kiosky od UniCredit Bank a SoNet, vyvinuté v spolupráci s Payment4U a Mastercard. Urýchlia proces darovania, zaujmú viac darcov a prepoja charitu a moderné technológie.

Jednoduché, bezpečné, nenáročné na prevádzku

Oceňujú ich všetky organizácie úplne alebo čiastočne závislé od podpory tretích strán. Kiosky sa uplatnia v cirkevných inštitúciách, charitatívnych a humanitárnych organizáciách, spolkoch na obnovu kultúrnych pamiatok alebo napr. v zoológických záhradách. Svojím dizajnom nenarušujú miesta určené napr. na rozjímanie či modlitby. Nepotrebnú pevné pripojenie

na internet a možno ich umiestniť kdekoľvek v priestore. Prevádzku zabezpečujú batérie, ktoré na jedno dobitie vydržia asi týždeň.

Venovanie príspevku bezkontaktnou platobnou kartou je jednoduché, rýchle, bezpečné (nie je nutné manipulovať s hotovosťou) a transparentné. Výšku daru, potvrdenie o uskutočnenej transakcii a poďakovanie uvidí darca vďaka inteligentnému LED systému.

Cieľavedome a moderne

Zahraničné skúsenosti ukazujú, že vopred určená výška príspevku spojená s možnosťou zaplatiť ho kartou vedie k nárastu objemu príspevkov až o 30 %. UniCredit Bank zakúpi celkom desať kioskov, ktoré zadarmo zapožičia vybraným charitatívnym inštitúciám na Slovensku a v Českej republike.

„Služby chceme poskytovať tam, kde majú skutočný dopad na spoločnosť. Tieto kiosky sú krokom správnym smerom. Odbúrajú bariéry a pomôžu neziskovým organizáciám získať viac príspevkov

Kiosk v Rusovciach

priamo na mieste – a od ľudí, ktorí sú už zvyknutí všetko platiť kartou,” skonštatoval Paolo Iannone, General Manager UniCredit Bank.

Prvé kiosky u nás otestujú: Kostol sv. Magdalény v Rusovciach, Nadácia TV Markíza, Nadácia pre deti Slovenska, Nadácia Zrak a Saleziáni don Bosca.

ZĎ

Foto: UCB

Mobilné platby sú návykové

Ľudia si na nich cenia hlavne to, že sú praktické, vždy poruke a jednoducho sa vykonajú. Až 59 % užívateľov nimi platí všade, kde sa dá.

Vyplýva to z nedávneho prieskumu spoločnosti Mastercard, v ktorom až 40 % opýtaných oceňuje najmä ich rýchlosť a úsporu času.

Kedy a ako

Viac ako tretina takto platiacich – 36 % – volí tento spôsob úhrady vtedy, keď sú vonku bez peňaženky, len s mobilom. 23 % platí týmto spôsobom v pohodlí domova, najmä za nákupy na internete. Je zaujímavé, že až 8 % používateľov mobilných platieb takto postupuje vtedy, keď si chcú byť istí, že platba skutočne prebehne

– chcú sa cítiť bezpečnejšie než pri platbe kartou alebo hotovosťou.

Najrozšírenejšou platobnou aplikáciou u nás je Google Pay – podľa prieskumu ju používa až 66 % ľudí platiacich mobilom. Druhú priečku obsadila aplikácia Apple Pay, ku ktorej sa hlási 25 % používateľov. Hoci je ich menej, v platení mobilom sú oveľa aktívnejší ako užívatelia ostatných aplikácií. Až 16 % respondentov na Slovensku zvažovalo zmenu banky, pretože tá ich mobilné platby neumožňuje. A 6 % klientov bánk tak skutočne aj urobilo.

Prečo áno, prečo nie

Čo ľudí motivuje k používaniu mobilných platieb? Prieskum ukázal, že až 89 % z nás nosí mobilný telefón stále pri sebe, no hotovosť si pri odchode z domu kontroluje iba 70 %. Táto medzera sa priam núka na zaplnenie. Medzi najčastejšie uvádzané motívácie pre používanie mobilných platieb patria: kvalitnejší mobilný telefón (naštartoval by k platbám 20 % respondentov), lepšia informovanosť o tom, kto má prístup k dátam z platobnej karty v telefóne (14 %) a lepšie internetové pripojenie (9 %).

V používaní mobilných platieb bránia ľuďom podľa prieskumu najmä psychologické prekážky. Najviac (21 %) sa jednoducho obáva, že spraví chybu. Päťina respondentov ako hlavný dôvod, prečo mobilom neplatí, uvádza, že tieto aplikácie nevedia používať, a 12 % sa nepovažuje za dostatočne technologicky zdatných.

PS

Foto: Pixabay

Finančný poradca je ako rodinný lekár

Profesionálny finančný odborník hrá pri správe vašich financií a finančnom plánovaní nezastupiteľnú úlohu. Základom je vzájomná dôvera.

Podmienky na získanie úverov sa stále pritvrdzujú. Trh však ponúka aj stovky iných bankových aj nebankových produktov, podmienkam ktorých bežný človek len ťažko rozumie či vie ich výhodnosť porovnať. Nehovoriac o tom, že nielen produkty, ale aj ich podmienky sa menia. Často je výsledkom, že finančný spotrebiteľ produkt odmietne alebo sa bez rozmyslu finančne zaviazne, ba dokonca naletí napr. nekalému podvodníkovi, ktorý s odbornosťou nemá nič spoločné.

Kto je kto

Súčasná legislatíva rozoznáva finančného poradcu, finančného sprostredkovateľa a finančného agenta. Hoci ide o profesionálov, v ich kompetenciách aj postavení sú rozdiely. Najčastejšie sa stretávame so samostatnými a podriadenými finančnými agentmi – sprostredkovateľmi. Samostatní majú oprávnenie bez obmedzenia spolupracovať s viacerými finančnými inštitúciami (bankami, poisťovňami, obchodníkmi s cennými papiermi, správcovskými spoločnosťami a pod.). Avšak väčšina občanov využíva služby podriadených finančných agentov, ktorí pracujú pre samostatných finančných agentov. Klientom poskytujú odbornú

pomoc vo finančných veciach: od nastavenia finančného plánovania, zváženia aktív a pasív cez ponuku a porovnávanie parametrov jednotlivých produktov finančných domov a ich výhodnosť pre klienta až po schopnosť klienta napr. úver splácať. Klientovi môžu odporučiť, ale je vždy na ňom, ktorý produkt si z ponuky napokon vyberie. Finanční agenti musia prejsť skúškami inštitúcií, poverených Národnou bankou Slovenska, ktorá dohliada na ich odbornosť a dôveryhodnosť.

Viazaní finanční agenti sú tiež druhom finančných sprostredkovateľov, no pracujú výhradne pre jednu inštitúciu. Rovnako musia byť registrovaní vo verejne prístupnom registri NBS, v ktorom je možné si overiť každého sprostredkovateľa. Bez toho by občania so sprostredkovateľom vôbec nemali komunikovať – zvyšuje to bezpečnosť a správnosť budúceho finančného zabezpečenia a využitia finančnej služby. Za služby finančného agenta klient neplatí; agent dostáva odmenu od finančnej inštitúcie, ktorej produkt si klient zmluvne vyberie.

Parametre poradenstva

Hoci je finančné poradenstvo na západe rozšírené, u nás zatiaľ nefunguje v potrebnom rozmere ani po desiatich rokoch sprísnenej legislatívy. Jej nová úprava po vľajšej transpozícii viacerých európskych smerníc a nariadení opäť striktné rozlíšila finančné sprostredkovanie a poradenstvo ako vzájomne nezlučiteľné. Pritom každý finančný agent, ak je odborne

fundovaný, potvrdí, že sprostredkovanie sa bez poradenstva vykonávať nedá. To pred časom skonštatovala dokonca aj NBS. Finančný sprostredkovateľ poskytuje odborné poradenstvo na tzv. závislom základe v rozsahu zmluvných finančných inštitúcií, ktoré v procese sprostredkovania zastupuje. Popri ňom existuje aj tzv. nezávislé poradenstvo – na základe licencovaného podnikania, ktoré si vyžaduje najvyšší stupeň odbornej spôsobilosti. Nezávislí finanční poradcovia poskytujú nezávislé poradenstvo na základe poznatkov a produktov finančného trhu ako celku, nezastupujú (a nesmú zastupovať) záujmy ktorejkoľvek finančnej inštitúcie. Ich služby platia tí, ktorým sa poradenstvo poskytuje, teda klienti.

Po platených službách poradcov však nie je dostatočný dopyt. Aj preto je tu priestor na ďalšiu diskusiu o podmienkach ich podnikania. Od zavedenia ich plošnej regulácie na trhu evidujeme len 12 poradcov, pričom kapitálovému trhu sa venuje iba jeden, sektoru poistenia alebo zaistenia traja a zostávajúci sa pohybujú v sektore poskytovania úverov, najmä hypotekárnych. V západných krajinách EÚ je pritom bežné, že klient platí za finančné poradenstvo priemerne 1 500 až 2 000 eur ročne. To si v tuzemských podmienkach nevieme ani predstaviť. Prirodzene, je to dané tradíciou a stupňom rozvoja finančného trhu, dlhodobými skúsenosťami a ochotou platiť za kvalitné odborné služby. Pretože dobrý finančný poradca pozná nielen potreby klienta, ale celej jeho rodiny, dokáže správne hodnotiť aktíva i pasíva jej majetku a navrhnuť finančné plánovanie na mieru, bez akýchkoľvek vplyvov.

Teší nás, že finanční sprostredkovatelia, t. j. finanční agenti, či poradcovia popri zvyšovaní svojej odbornosti z roka na rok zvyšujú aj rozsah starostlivosti o klienta.

**Darina Huttová, generálna tajomníčka
Asociácia finančných sprostredkovateľov
a finančných poradcov (AFISP)**

Obrázok: Pixabay

Ako je rozdelené bohatstvo medzi ľuďmi

Ak máte majetok prevyšujúci 85-tisíc eur, patríte medzi štyri percentá najbohatších Slovákov.

Bohatneme. Svet, Európania i my Slováci. Podľa ostatnej analýzy Credit Suisse Global Wealth Report narástlo v minulom roku svetové bohatstvo o viac ako 3 %. „Rok 2018 sa tak zaradil do dlhého radu pozitívnych rokov,“ hovorí Igor Gogoľ, produktový manažér Across Private Investments. „V 21. storočí svetové bohatstvo medzročne kleslo zatiaľ len štyrikrát,“ podčiarkuje.

Majetková nerovnosť

Najbohatšie časti sveta fungujú na princípoch trhového hospodárstva a voľného podnikania. Je to systém, ktorý z úspešných robí úspešnejších a naopak. Dlhodobu sa tak roztvárajú nožnice tzv. príjmovej a majetkovej nerovnosti. Tento nepomer opísal po prvej svetovej vojne taliansky sociológ Corrado Gini. Podľa neho sa koeficient vyjadruje číslom od 0 do 100. Nula znamená úplnú rovnosť, kedy všetci vlastní rovnako veľký majetok. Naopak, stovka znamená, že jeden človek vlastní celé bohatstvo.

Uhádnete, ako dopadlo celosvetové hodnotenie? Platí, že kým „horných“ 10 % ovláda

až 85 % svetového bohatstva, „dolná“ polovica ľudí vlastní iba jeho 1 %. Tomuto pomeru prislúcha Giniho koeficient 90,4.

„Dobrou správou je, že tento nepomer sa od roku 2008 znižuje, a to najmä vďaka globalizácii (a s ňou spojeným presunom časti bohatstva do krajín rozvíjajúcich sa

10 % obyvateľstva ovláda 85 % svetového bohatstva.

trhov) a progresívnemu zdaňovaniu príjmov najbohatších ľudí planéty,“ domnieva sa I. Gogoľ.

Jednooký medzi slepými?

Čo sa týka majetkovej nerovnosti, Európa za zvyškom sveta príliš nezaostáva. Dôkazom je jej hodnota Giniho indexu na úrovni 83,6. A ako je to na Slovensku? Sme príkladom rovnomerného rozdelenia bohatstva alebo je neduh trhového hospodárstva viditeľný aj u nás? Odpoveď naznačuje graf, v ktorom je ekonomicky aktívne obyvateľstvo rozdelené do skupín podľa výšky čistého majetku (vnímaného ako kladný rozdiel medzi záväzkami a majetkom).

Z pohľadu majetkovej nerovnosti je na tom teda Slovensko lepšie ako zvyšok sveta, aj keď nepomer rozdelenia majetku je stále značný.

Zlomili ste nad nami palicu? Podľa analýzy Svetovej banky možno predčasne. Produktový manažér Acrossu upozorňuje, že ak sa pozrieme na rozdelenie Slovákov podľa výšky celkového majetku (finančného i nefinančného), sme na tom – oproti susedom v Európe – výrazne lepšie. Podiel extrémne chudobných (s majetkom pod

10-tisíc \$) a extrémne bohatých (s majetkom nad 100-tisíc \$) je u nás menší ako európsky priemer. „Tomu zodpovedá Giniho koeficient 49,8. Žijeme teda v krajine, kde si nemusíme jeden druhému toľko závidieť,“ konštatuje.

Premrhaná príležitosť

Ak je teda váš majetok vyšší ako 100-tisíc dolárov (čo v prepočte predstavuje cca 85-tisíc eur), patríte medzi štyri percentá najbohatších Slovákov. Otázne však je, ako sa o svoje peniaze staráte.

Zdá sa, že neexistuje silné prepojenie medzi rastom majetku a snahou ľudí spracovať ho efektívnejšie. Kým od krízy v roku 2009 vzrástol finančný majetok priemerneho Slováka o 40 %, vklady v bankách až o 230 % (zo 16 na 37 mld. € – údaj NBS). „Znamená to, že Slováci veľmi neochotne presúvajú nové úspory mimo pohodlia bežných účtov. Za svoju opatrnosť tak platia postupnou stratou

Slováci si bohatstvo nemusia navzájom toľko závidieť.

kúpnej sily svojich peňazí. A čo je ešte horšie, prichádzajú o možnosť efektívne svoje úspory zhodnotiť,“ uzatvára I. Gogoľ. Za rovnaké obdobie sa totiž (podľa vývoja indexu S&P 500) finančné trhy zhodnotili o 224 %.

Čo môžete pre seba a svoje peniaze urobiť hneď teraz? Pozrite sa na výpisy a spočítajte, koľko vaše úspory na bežných či termínovaných účtoch a vkladných knižkách zarobili za posledné roky. Pravdepodobne to nebude ťažká matematika.

Finančné trhy rástli a budú rásť naďalej – aj bez vašich úspor. Nie je to však premrhaná príležitosť?

KS

Foto: Pixabay

Rozdelenie dospelého obyvateľstva podľa objemu majetku (v USD)

Zdroj: Credit Suisse Wealth Databook 2018

Za čo utrácajú miliardári

Možno vás bude zaujímať zoznam tých najbizarnejších vecí, za ktoré superboháči neváhali vytiahnuť zo svojich bezodných vreciek nemalé sumy.

Čo znamená byť bohatý? Pre niekoho luxusné bývanie, pre iného závideniahodný vozový park, pre ďalšieho neobmedzené cestovanie. Ale čo keď toto všetko máte a peňazi na konte stále neubúda? Za čo by ste ešte utrácali? Samozrejme, nie každý bohatý človek sa „zbavuje“ svojich financií neuvážene. Celý rad ľudí vie naložiť so svojim bohatstvom zodpovedne, ako napríklad notoricky známy filantrop Warren Buffett. Stále však existujú milionári a miliardári – a tiež takí, čo nepatria ani do jednej tejto skupiny –, ktorí utrácajú svoje peniaze za veci, ktoré vlastne nepotrebujú. Niektorí nás pritom dokážu svojimi výstrelkami pekne rozčúliť.

Večierok, kaderník, vaňa

203 948 libier – na takú cifru sa vyšplhal v roku 2012 účet 23-ročného biznismena Alexa Hopa za večer strávený v nočnom klube Playground Liverpool. Okrem toho, že zaplatil tiež útratu ostatných návštevníkov klubu, si boháč objednal 30-litrovú fľašu šampanského v hodnote 125-tisíc libier. Len samotný servis vyšiel na 18 540 libier.

Brunejský sultán zaplatil za svoj účes 15-tisíc libier. Jeho obľúbený kaderník priletel až z Londýna a ostrihal ho priamo v sultánovom paláci čítajúcom 1 788 miestností, päť bazénov a garáž pre 110 áut. O tom, ako mocný muž vyzeral po zásahu holiča, sa miestne plátky nezmienujú...

Tamara Ecclestone, dcéra šéfa formuly 1, si po náročnom dni rada dopraje relaxačný kúpeľ v krištáľovej vani, ktorá stála jeden milión libier. Náklady narástli tiež kvôli dovozu špeciálnych prírodných materiálov z povodia Amazonky. „Vo vani

Jachta R. Abramoviča

trávim naozaj veľa času,” obhajuje naivne svoj výstrelok Tamara.

Jachta, dom, auto

Ruský miliardár Roman Abramovič vlastní – okrem futbalového klubu Chelsea – i druhú najväčšiu jachtu na svete. Volá sa Eclipse, má hodnotu 340 miliónov eur, meria 162,5 m a je vybavená dvoma heliportami, dvoma bazénmi, miniponorkou, diskotékou a nepriestrelnými oknami. Keď teda jeho milovaný klub prehrá, prichádza tu Roman na iné myšlienky...

Chceli by ste krištáľovú vaňu alebo diamantmi vykladané auto?

Známe úslovie „Môj dom – môj hrad“ dotiahol indický superboháč Mukesh Ambani do extrém, keď si zaobstaral súkromný 27-poschodový mrakodrap v hodnote jednej miliardy dolárov. Vďaka vysokým stropom je mrakodrap rovnako veľký ako klasický 40-podlažný dom. Súčasťou tohto paláca sú tri heliporty, 6-poschodová garáž a divadlo, do ktorého sa vojde 50 divákov. V lobby sa nachádza deväť výťahov; o nehnuteľnosť sa stará 600 zamestnancov.

Prepychový Mercedes saudského princa Al-Valíd bin Talála vyšiel na závratných 4,8 milióna dolárov. Toto najdrahšie auto na svete je ozdobené viac než 300-tisíc diamantmi, sedadlá sú potiahnuté norkovou kožou. Otázkou zostáva, koľko

strážcov musí princa sprevádzať, pokiaľ sa rozhodne vyjsť si so svojim blyskavým vozom medzi prostý ľud.

Vlastný ostrov, domáce kino

Celebrity rady utrácajú peniaze za svoje vlastné ostrovy, ktoré im poskytujú dostatok súkromia počas odpočinku. Napríklad herec Eddie Murphy si v roku 2007 kúpil Rooster Cay na Bahamách za 15 miliónov dolárov. Mel Gibson zasa od roku 2005 vlastní ostrov Mago na Fidži v hodnote 9 mil. \$.

Vyhrievané či masážne sedadlá sú základným vybavením luxusných domácich kín. Vybudovanie takého luxusu vyjde najmenej na 100-tisíc dolárov. No a keď už na takú privátnu vec máte, prečo si ešte nepriplatiť za premiéru nejakého filmového trháka?

Môžeme, samozrejme, závidieť, kritizovať alebo sa vysmievať. Otázkou však je, ako by sme s takým imaním dokázali naložiť my sami. Obzvlášť v prípade, keby sme sa k nemu – navzdory osudu – dopracovali vlastným pričinením.

MC

(spracované z podkladov Discovery Channel)

Foto: media-list.cz

Mrakodrap M. Ambaniho

Prémiové stavebné sporenie umožní získať viac každému

Nové stavebné sporenie s W-prémiou znamená bezpečnú investíciu s garantovaným ročným výnosom až do 9 %, a to aj v prípade nestability finančných trhov.

Wüstenrot vám prináša nové formy sporenia, resp. bezpečného investovania s garantovaným výnosom a možnosťou širokého využitia nasporenej sumy, a to nielen na bývanie. Svoje portfólio rozširuje o štyri nové sporivé produkty bez dohodnutej doby sporenia, ako aj s dohodnutou dobou sporenia na 3, 6 alebo 9 rokov.

Súčasnou produktov je možnosť získať štátnu prémiiu 2,5 % z vkladov (max. zo

sumy 2 800 € na zmluvu, ak klient spĺňa legislatívne podmienky). Klient, ktorý uprednostní uzavretie stavebného sporenia na dobu neurčitú, môže získať zmluvu bez poplatkov za uzatvorenie, vedenie účtu, ročný výpis aj zrušenie zmluvy. Produkty s dohodnutou dobou sporenia na 3, 6 alebo 9 rokov je možné dojednať za jednotný poplatok za uzavretie zmluvy – 20 € so základným úročením 0,3 % p. a. K úroku získa každý klient (bez obmedzenia veku či príjmu) tzv. W-prémiiu. Tá pri prémiovom stavebnom sporení dohodnutom na 3 roky predstavuje 0,7 % z ročného vkladu (spolu získa klient 1 % ročne), v prípade produktu s dobou sporenia 6 rokov je vo výške 2,7 % (s úrokom spolu 3 % ročne) a pri dobe sporenia 9 rokov dosahuje jej výška až 6,2 % (spolu zúročenie až 6,5 %). A to s garanciou počas každého kalendárneho roka do uplynutia

dohodnutej doby sporenia. Spolu so štátnou prémieou tak klient môže svoje vklady ročne zhodnotiť o 2,8 % pri sporení bez viazanosti, o 3,5 % pri 3-ročnom, o 5,5 % pri 6-ročnom a až o 9 % pri 9-ročnom prémiovom sporení vo Wüstenrot stavebnej sporiteľni.

Bezpečná investícia s ochranou vkladov až do výšky 100-tisíc eur a s garantovaným výnosom až do 9 % je ponuka, akú klienti nájdu len vo Wüstenrote. Vďaka W-prémii sa stavebné sporenie oplatí aj klientom bez nároku na štátnu prémieu. Navyše, ak je ako majiteľ zmluvy uvedené neplnoleté dieťa, Wüstenrot poskytuje aj na týchto nových produktoch prémiového stavebného sporenia benefit sporenia Krôčik, teda dvojakú poisťnú ochranu dieťaťa zdarma. Viac informácií nájdete na www.wuestenrot.sk alebo na *6060 (0850 60 60 60).

LB

GW191211

PRÉMIOVÉ SPARENIE
ROČNÝ VÝNOS AŽ DO 9 % *

VIAC NENÁJDETE NIKDE!

Našetríte si na vlastné bývanie vďaka vylepšenému stavebnému sporeniu Wüstenrot s atraktívnou W-prémiiou.

wüstenrot

* Nominálne zhodnotenie vkladov 9 % ročne platí za predpokladu uzatvorenia Prémiového stavebného sporenia s dohodnutou dobou sporenia na 9 rokov. Základné úročenie platí počas deviatich rokov od uzatvorenia zmluvy o stavebnom sporení vo výške 0,3 % p. a. a každoročná W-prémia vo výške 6,2 % z vkladov pripísaných na zmluvu o stavebnom sporení v danom kalendárnom roku. V posledných troch kalendárnych rokoch je max. vklad na zmluvu o stavebnom sporení pre výpočet W-prémie 5 000 € pre každý z posledných troch kalendárnych rokov. Vklady prevyšujúce sumu 5 000 € v týchto troch kalendárnych rokoch sa určujú základnou úrokovou sadzbou. Štátna prémie je uvedená za podmienok platných v rokoch 2019 a 2020.

ŽIVOT SA MENÍ RÝCHLO

Etické vzdelávanie v organizáciách

Otázky etiky nie sú len vecou pracovného výkonu. Preto – na rozdiel od odborného vzdelávania – sa jej témy nedajú porovnateľne ľahko vyčerpať.

Podľa potrieb organizácie sa vzdelávací proces zväčša týka znalostí, zručností, schopností, kvalifikácie a v neposlednom rade tzv. soft skills. Čo však prepája všetky spomenuté atribúty, bez ohľadu na typ pracovného miesta, miesto výkonu, pracovný čas či dokonca odbor, v ktorom organizácia pôsobí, je etika. Vznáša sa nad každou funkciou, pretože každý jedinec súvisiaci s organizáciou ju reprezentuje a reprezentuje rovnako seba. V dnešnom svete sú meno a reputácia prakticky najcennejšími aktívami, ktorými organizácia môže disponovať. Preto je kľúčové, aby sa v záujme dosiahnutia úspechu a udržania dlhodobej prosperity zamerala na šírenie vedomostí a podporu etiky ako základného piliera konania všetkých zamestnancov bez výnimky.

Mnohorozmerná etika

Etické vzdelávanie zastáva mnohé roly – podnecuje dodržiavanie pravidiel u zamestnancov, posilňuje ich schopnosti robiť rozhodnutia v zmysle etiky či rozširuje ich vedomosti o existencii a prítomnosti etiky. Súčasťou etického vzdelávania je však aj prínos vysokých etických štandardov do bežného života vzdelávaných ľudí. V rámci výskumu projektu Rozvoj podnikateľskej etiky v slovenskom podnikateľskom prostredí, realizovaného v prvom polroku 2019, sa ukázalo, že z 1 295 ľudí, pôsobiacich na rôznych hierarchických stupňoch a pracovných miestach organizácií, sa akéhokoľvek etického vzdelávania zúčastnilo len 616 opýtaných (52,4 %).

Napriek špecializovaným vedomostiam a zručnostiam, ktorými zamestnanci disponujú, je veľakrát problematické zodpovedať otázky etiky jednoducho a „správne“. Z toho vyplýva, že aj preverovanie potreby etického vzdelávania neprebíha len na základe hodnotenia ich pracovného výkonu, spätnej väzby či vlastného vzdelania. Etika sa venuje mnohým okruhom, preto jej témy sú prakticky nevyčerpatelne. Rovnako predstavuje potrebu neustále uvádzať do povedomia zamestnancov dilemy, ktoré sa objavujú každý deň v ich pracovných aj súkromných životoch.

Jednorazovo? Priebežne!

Nemožno povedať, že konkrétny zamestnanec už prešiel vzdelávacou aktivitou zameranou na danú etickú tému, a teda nie je žiaduce ju opakovať. Naopak – priebežné etické vzdelávanie podporuje udomácnenie vhodných a tých najkorektnejších prístupov k riešeniu problémov v oblasti etiky a morálky, a zároveň ich udržiava v popredí zmysľania zamestnancov.

Cieľom etického vzdelávania je mať v organizácii jednotlivcov schopných robiť rozhodnutia v etickom kontexte podľa nasledujúcich krokov: 1. Spozorovať etickú dilemu. 2. Zozbierať relevantné informácie. 3. Identifikovať možnosti ďalšieho konania. 4. Preskúmať každú možnosť a zvážiť, či je konanie v súlade so

zákonom, adekvátne a prospešné.

5. Rozhodnúť sa pre jednu z možností.

6. Zhodnotiť, k čomu by toto rozhodnutie viedlo, keby sa o ňom dozvedela rodina alebo verejnosť. 7. Konať.

Žiadané a prospešné

K technikám etického vzdelávania patria semináre na zvyšovanie povedomia o etike, vzdelávanie pomocou analyzovania dilem, fókusové skupiny zamerané na špecifické organizačné problémy a vzťahy stakeholderov, skupinové hranie rolí a iné. Hlbšie skúmanie etického vzdelávania a jeho prínosov v slovenských organizáciách preukázalo, že je dôležité a prospešné – takto sa vyjadrilo až 521 opýtaných (84,4 %). Uvedené čísla dokazujú, že pravidlá sú prirodzené a pre dobre fungujúcu organizáciu žiadané. V našom podnikateľskom prostredí však často účel podnikania svätí pochybné prostriedky, preto je v porovnaní so zahraničím stále vo vývoji, ešte sa musí mnoho naučiť a veľa formovať. A etika v konaní je takým významným pravidlom, že preň neexistuje výnimka, no je nutné upevňovať jeho postavenie v zmysľaní každého z nás.

Michaela Ružičková

Fakulta managementu UK v Bratislave

(Táto práca bola podporená Agentúrou na podporu výskumu a vývoja na základe Zmluvy č. APVV-16-0091)

Ilustračné foto: Pixabay

Finančná gramotnosť je slabina Slovákov

Rozumieť financiám je nevyhnutné, ak chceme, aby boli finanční spotrebiteľia schopní finančne plánovať a zabezpečiť sa v priebehu celého života.

Len nedávno médiá, ale najmä finanční spotrebiteľia, riešili dopady dvoch závažných informácií. Prvá sa týkala krachu najstaršej cestovnej kancelárie na svete Thomas Cook, v dôsledku čoho stovky turistov zostali „visieť“ na letiskách či v hotelových halách. Tá druhá bola ešte vážnejšia. Napriek kauzám z minulosti ako BMG Invest, Drukos či Horizont dokážu podvodníci aj dnes nachytať ľudí na príslub vysokých výnosov – hoci takéto sa nedajú dosiahnuť na verejných a organizovaných trhoch. Spoločným menovateľom (či skôr kameňom úrazu) týchto správ je slabá finančná gramotnosť obyvateľstva.

Ako na tom sme

Väčšina ľudí bez mihnutia oka povie, že rozumie financiám. No prax ukazuje, že mnohí Slováci nepoznajú ani základné finančné pojmy. Neznalosť – spolu s nedocenením schopnosti napr. splácať úver a s počiatočným neuváženým konaním – je však príčinou, prečo sa nebezpečne zadlžujú a často dostávajú do dlhovej špirály. Slabá vôľa, príp. neochota poradiť sa s odborníkom následne vedú k tomu, že z tejto špirály sa nevedia dostať. Nedostatočná úroveň vedomostí o peniazoch negatívne zasahuje ľudí hlavne v krajinách s nižšou životnou úrovňou a hladinou miezd, čo je aj prípad Slovenska. Potvrďuje sa, že financie vníma každý občan v závislosti od sociálneho postavenia a vzdelania. Plánovité riadenie osobných financií je vlastné zamestnancom s pravidelným príjmom, ktorý presahuje ich životné náklady. Títo ľudia dokážu tvoriť i životné rezervy pre

zabezpečenie budúceho dôchodku, avšak až od stredného veku. Nižšia stredná vrstva je preuvereňovaná a množstvo občanov balansuje na hranici schopnosti splácať úvery. Chýba im tiež schopnosť tvoriť finančné plány. Minimálne každý živiteľ rodiny by mal mať finančnú trojnožku: poistenie zabezpečujúce náhradu príjmu v prípade neočakávaného (napr. úrazu či vážnej choroby), sporenie pre financovanie či vylepšenie bývania a dôchodkové sporenie.

Od detstva po starobu

Zvyšovať finančnú gramotnosť obyvateľstva musíme na všetkých úrovniach. Napriek záväzkom vlády stále chýba konzistentný vzdelávací systém. Finančná gramotnosť našich detí na základných a stredných školách je nízka, čo potvrdzujú aj výsledky medzinárodných porovnaní. Starší študenti a mladí ľudia sa síce orientujú vo všeobecných ekonomických pojmoch, no v praxi nevedia porovnať napr. výhodnosť úveru, či koľko ho preplatia.

Každý vníma financie podľa svojho sociálneho postavenia a vzdelania.

Finančné vzdelávanie na školách treba nastaviť konzistentne – v tomto sme pripravení na diskusiu so zástupcami štátu. Asociácia sa snaží aktívne komunikovať so školami a prostredníctvom členov prinášať osvetovú činnosť aj formou zážitkových vzdelávacích programov. Hlavne na základných školách vidíme rast záujmu učiteľov o odborné vzdelávanie, čo je dôležité a malo by pokračovať aj na školách stredných.

Zraniteľnou skupinou sú aj seniori, ktorí síce majú vstúpené základy finančného plánovania, no nepoznajú finančné pojmy a často sa stávajú obeť podvodníkov. Pri zvyšovaní finančnej gramotnosti tak

zohráva finančný profesionál nezastupiteľnú úlohu, pretože práve ono súvisí s ochranou finančných spotrebiteľov a je nevyhnutné pre sociálne zabezpečenie ľudí v starobe.

Vzdelávať, nie zaťažovať

Naďalej chceme podporovať programy rastu finančnej gramotnosti, ktoré realizujú členovia asociácie, pretože pokrývajú (bez potreby propagovať konkrétne produkty finančných inštitúcií) skutočné potreby človeka pri finančnom zabezpečení od detstva až po starobu.

S tým je potrebné neustále prehlbovať odborné vzdelávanie finančných agentov. Hoci legislatívne sa sprísnilo nároky na rast ich odbornej spôsobilosti (čo vítame), na druhej strane, enormne sa tým zvýšila ich administratívna záťaž. Paradoxne, ako ukazuje prax, nárast administratívy pri preverovaní finančného statusu klienta, ako aj zahlcovanie ho množstvom informácií a poučení, sú klientmi prijímané často s nevoľou. A ako ukázali v úvode spomenuté udalosti, zvýšená byrokracia nezabrání tomu, aby záujem občanov nezneužívali podvodníci, a ani neprispieje k uvedomenému finančnému správaniu.

**Darina Huttová, generálna tajomníčka
Asociácia finančných sprostredkovateľov
a finančných poradcov (AFISP)**

Ilustračné foto: Pixabay

Pre krajčírky na dôchodku

TUTO je sociálny start-up zaoberajúci sa výrobou ekologického textilu pre domácnosti. Pracuje s bývalými pracovníčkami odevných závodov na Šariši. Pred časom oslovil módné značky s výzvou, aby nezhadzovali zvyšné ústrižky, ale radšej ich venovali na ďalšie spracovanie. Krajčírky na dôchodku by z nich mohli šiť ekologické vrecúška.

V októbri na výzvu zareagovala špičková módna značka Nehera. Jej vedúca výroby Jana Macová: „Pre nás je udržateľnosť rovnako podstatná ako kvalita a dizajn. Snažíme sa šiť modely z prírodných materiálov, no nie vždy využijeme každý centimeter. Preto nás teší, že TUTO premení náš prebytok na niečo praktické a využiteľné.“

MMI

Dobrovoľnícky program

Na jeseň Tesco odštartovalo svoj program dobrovoľníctva. V jeho rámci môže každý zamestnanec venovať 8 hodín pracovného času v roku dobrovoľníckej aktivite podľa vlastného výberu. To znamená ročnú pomoc miestnym komunitám na Slovensku takmer 70-tisíc hodinami.

Ľudia z Tesca na Slovensku mali už minulý rok možnosť odpracovať jeden deň pre miestnu charitu, dobročinnú alebo mimovládnu organizáciu či školu – a zároveň dostali za ten deň mzdu. Takto vlani využili vyše tisíc hodín, čiže viac ako 40 dní. Venovali sa triedeniu darovaného šatstva, návšteve seniorov alebo distribúcií potravinových prebytkov. KŠ

Upratovanie v Prešove

Táto tradičná veľká jesenná akcia trvala do 25. októbra. Počas piatich týždňov pristavilo mesto celkovo 109 veľkých kontajnerov, ktoré aj tento rok praskali vo švíkoch. Prešovčania sa zbavili 315 ton komunálneho a takmer 26 ton biologicky rozložiteľného dopadu – o 20, resp. 6 ton viac ako vlani. K upratovaniu pristupovali zodpovedne a do kontajnerov dávali iba objemný odpad z domácností alebo verejných priestranstiev. Vedľa umiestňovali biologický odpad, najmä konáre. Tie putovali na zhodnotenie do miestnej firmy. Zapojila sa aj spoločnosť Hornbach, ktorá aktivitu mesta podporila pätnástimi

označenými veľkoobjemovými kontajnermi. Touto aktivitou prispela k tomu, aby rozmerný odpad končil tam, kam patrí.

ZB

Viac komfortu pacientom

Neurologické oddelenie trnavskej fakultnej nemocnice ponúka od októbra hospitalizovaným zvýšený komfort. Nadácia COOP Jednota mu totiž venovala klimatizačné jednotky v celkovej hodnote 10-tisíc eur. „Vzájomná pomoc a solidarita vždy tvorili dôležitý pilier družstevníctva. Podporou zdravotníckych zariadení vraciame spoločnosti dôveru a investované peniaze,“ uviedol počas slávnostného odovzdávania daru správca nadácie Ján Bilinský.

Za ostatných päť rokov zakúpila nadácia viac ako 60 lekárskeho prístrojov

a zariadení v celkovej hodnote 375 000 € Okrem zdravotníctva venuje pozornosť aj podpore života v regiónoch, a to prostredníctvom projektu zameraného na rozvoj lokálnych komunít.

ZPA

Podpora detí s rakovinou

Každý rok u nás pribudne 100 až 120 detí s onkologickou diagnózou. Amazon na Slovensku sa rozhodol podporiť Nadáciu Kvapka nádeje, ktorá sa kontinuálne stará o liečebné, školské, kultúrne a sociálne

potreby detí s nádorovým ochorením. Venoval 25-tisíc eur na nákup prístroja ECMO pre Detskú kliniku anestéziológie a intenzívnej medicíny. Zamestnanci spoločnosti k tomu prispeli zbierkou vo výške 3 200 € za túto sumu sa nakúpili rúška a posteľná bielizeň pre Transplantačnú jednotku kostnej drene Detskej fakultnej nemocnice. Spolu s prístrojom ich zástupcovia firmy odovzdali v novembri (na obr.) v Bratislave.

Riaditeľ logistického centra Amazonu v Seredi Radek Stegbauer uviedol: „Sme veľmi vďační, že tento rok deti podporilo viac než tisíc zamestnancov. Vnímame to ako veľkú snahu každého z nich šíriť povedomie o tejto citlivej téme.“

TS

hospodárstvo
hospodárstvo
hospodárstvo
hospodárstvo
hospodárstvo
hospodárstvo
hospodárstvo
hospodárstvo
hospodárstvo
hospodárstvo
hospodárstvo
hospodárstvo
hospodárstvo
hospodárstvo
hospodárstvo
hospodárstvo
hospodárstvo
hospodárstvo
hospodárstvo

h

hospodárstvo

Energetický tandem	22
Príležitosť pre ekonomiku i priemysel	24
Batérie a ukladanie energie	
Inteligentné bývanie	26
Ako na vlhkosť v dome?	27
Blockchain pre laikov	28
Ultraľahký ekonotebook	30
Slováci a televízia	32
Veľké dáta sú dnes už len malý problém	33

Energetický tandem

Riešenie našej energetickej budúcnosti

Náhrada fosílnych palív obnoviteľnými zdrojmi energie (OZE) je nielen žiaducou politickou ambíciou, ale aj technicky realizovateľnou výzvou pre priemysel EÚ.

Integráciu poznatkov z rôznych technických i spoločenských disciplín je možné už pred rokom 2025 uviesť na európsky trh produkt Energetický tandem, ktorý pri hromadnom využití zníži závislosť Európy od fosílnych palív minimálne o 50 %. Ide o systém integrovanej akumulácie elektriny a tepla, pričom hlavným cieľom priemyselnej výskumu je dosiahnuť akumuláciu kapacitu 3 MWh elektrickej a 7 MWh tepelnej energie. Tandem pozostáva z dvoch akumuláčnych nádrží, tepelnej výmenníkovej stanice a elektro-elektronického radiaceho systému. Je integrovateľný so všetkými známymi energetickými sieťami – elektrickými aj tepelnými. Výmena energie (tepelnej a elektrickej) bude monitorovaná a plne automatizovaná využitím dnes na trhu dostupných systémových riešení.

Veľké benefity

Integráciu energetického tandemu do diaľkových rozvodov tepla sa radikálne zvýši termálna akumulácia kapacita rozvodnej siete a jej možnosť efektívneho prepojenia s veľkokapacitnými sezónnymi zásobníkmi. Jeho implementácia do existujúcich systémov výroby teplej úžitkovej vody ochráni dnešné investície do diaľkových rozvodov – po vynútenom odstavení centrálnych teplární na fosílna palivá. Začlenenie do dnešného systému výroby a distribúcie elektrickej energie eliminuje potrebu extrémnych investícií do elektrických sietí pre zabezpečenie budúcej elektromobility. Umožní tiež zabezpečiť výkonnostnú stabilitu elektrickej siete – bez nutnosti neustále zapájať vodné alebo jadrové elektrárne. Elektrická

sieť podporená akumulátnou kapacitou takýchto tandemov bude schopná absorbovať vyšší stupeň energetických vstupov aj od menších výrobcov elektrickej energie, čo podstatne zvýši jej „robustnosť“.

Energetický tandem má mať akumuláciu kapacitu 3 MWh elektrickej a 7 MWh tepelnej energie.

Mestá alebo mestské časti, ktoré sa v budúcnosti rozhodnú integrovať tento systém do svojej rozvodnej siete tepla a elektriny, dosiahnu už pri počte 150

pripojených jednotiek kapacitu 450 MWh elektrickej a 1 050 MWh tepelnej energie. To zodpovedá kapacite jedného bloku jadrovej elektrárne! Hromadné využitie tandemov v budúcnosti umožní dosiahnuť energetickú nezávislosť na lokálnej, regionálnej i národnej úrovni.

K systému sa na strane vstupu energie dajú pripojiť OZE, napr. veterné či fotovoltaické elektrárne. Tepelný input budú v prvom rade zabezpečovať slnečné koncentrátoary, avšak systémové riešenie umožňuje pripojiť aj iné zdroje, ako geotermálnu energiu alebo tepelné prebytky z chladiacich systémov veterných elektrární. Hromadnou implementáciou energetických tandemov pozdĺž rozvodných sietí tepla a elektriny dôjde v budúcnosti k integrácii systémov výroby, akumulácie

a distribúcie – podobne ako v IT oblasti v čase, keď sa súčasťou siete stali servery.

Problém uskladnenia energie

Strategickou službou pre zákazníkov bude operatívny servis energetického tandemu s cieľom zabezpečiť jeho maximálne efektívnu, ekonomicky výhodnú prevádzku. Zákazníci s vlastnou operatívnou kapacitou budú môcť využiť službu technickej údržby počas životného cyklu systému. Pre prípad vysokej akceptácie produktu a služieb budú dôležité stratégie predaja výrobných licencií a operatívneho prenájmu akumulčných systémov.

Trh chce samostatne ponúkať aj stacionárne elektrické batérie a termické akumulčné nádrže. Priemyselný výskum a následná výroba tandemu so spomenutou akumulčnou kapacitou si vyžadujú integráciu poznatkov z oblasti strednotepelných stacionárnych akumulátorov typu „sodium-nickel chloride“, ako aj identifikácie vhodného tepelného zdroja pre zabezpečenie ich plynulej prevádzky. V oblasti výskumu extrémne vysokej energetickej hustoty sú batérie tohto typu už dlhodobo uznávané ako „state of the art“, avšak ich hromadné uplatnenie brzdí potreba zabezpečenia relatívne vysokej prevádzkovej teploty.

Uskutočnený výskum potvrdil, že dnes možno dosiahnuť špecifickú energetickú hustotu 350 Wh.kg^{-1} už pri $190 \text{ }^\circ\text{C}$, čo je teplota podstatne nižšia, než s akou sa pracovalo pri konvenčných tabulárnych batériách ($280 \text{ }^\circ\text{C}$). Je vysoko pravdepodobné, že priemyselný výskum možného využitia planárnych „sodium-nickel chloride“ batérií pracujúcich v strednotepelnom pásme môže v budúcnosti viesť k radikálnemu zníženiu nákladov na uskladnenie elektrickej energie.

Materiálový výskum

Hromadné využitie týchto batérií si však žiada vyriešiť problém zabezpečenia finančne nenáročného a dlhodobo udržateľného zdroja tepla na ich prevádzku. Už vyše 10 rokov sú niektorí členovia výskumného konzorcia zapojení do výskumu možného využitia soľných tavenín ako akumulčného média. Kritickou prekážkou, ktorú tento výskum bude musieť prekonať, je voľba vhodných materiálov, odolných voči soľným roztokom a taveninám. Tieto materiály budú využité na konštrukciu vnútorných stien budúcich akumulčných nádrží

a taktiež pri výrobe tepelných výmenníkov zabudovaných v nosných stenách nádrží. Strategickou prioritou je výskum použitia bazaltu na tento účel.

Nemenej podstatnou oblasťou materiálového výskumu je voľba vhodných betónových zmesí a armovacích materiálov pre nosnú konštrukciu nádrže. Primárne ide o odolnosť materiálov voči vysokým teplotám a potrebu harmonizácie dynamických síl vnútornej a vonkajšej steny nádrže.

Môže viesť k úplnej integrácii výroby, akumulácie a distribúcie tepla a elektriny.

Takisto bude potrebné preskúmať vplyv konštrukcie „sendviča“ steny nádrže na (v nej zabudované) tepelné výmenníky počas jej termálneho pracovného cyklu. Navrhnutá a skúmaná technológia pracuje v strednotepelnom pásme, preto súčasťou výskumného zámeru sú aj optimálne izolačné postupy a materiály.

V súlade s cieľmi EÚ v oblasti dekarbonizácie je dôležitou súčasťou projektu energetického tandemu tiež priebežná identifikácia a zaangažovanie relevantných stakeholderov, operátorov sietí, konzumentov, normotvorných organizácií (politických i nepolitických) a legislatívnych expertov do plánovaného priemyselného výskumu.

Slovensko chce aj nie

S cieľom dosiahnuť excelentnú kompetenciu v uvedených oblastiach sa výskumného zámeru zúčastňuje

švédsko-rakúsko-slovenské konzorcium univerzít a podnikov, ku ktorému sa ako pozorovateľa pripájajú aj ďalšie entity zo Slovenska – veď jeho závislosť od fosilných palív je v porovnaní s Rakúskom či so Švédskom omnoho vyššia.

Žiaľ, tento fakt akoby nevideli práve tí, na pleciach ktorých leží najväčšia zodpovednosť. Náš štátom riadený výskumný priestor sa už niekoľko rokov nachádza v štádiu administratívno-morálneho rozkladu. Po konštatovaní administratívnych pochybení pri hodnoteniach podaných projektových návrhov došlo v uplynulých mesiacoch k zdanlivej reorganizácii hodnotiacich procesov vo verejnej správe. Žiaľ, jediným viditeľným výsledkom tejto reorganizácie je, že žiadne obsahové hodnotenia podaných projektových žiadostí neprebiehajú ani na jednom z dotknutých ministerstiev (hospodárstva a školstva). Obe sa intenzívne zaoberajú hľadaním formálnych chýb, niekedy na hranu zákona, v snahe ukázať, že niečo robia.

Toto nepochopiteľné konanie verejných orgánov tlmočia zlé jazyky tak, že „ak z toho koláča nič nedostanú, tak nech go radšej nezje nik“... Ani takéto korupciu poznačené konanie však nemôže prekažiť ďalší slovenský výskum a inovácie. Výskumné zámery a projekty, orientované na zastavenie klimatickej katastrofy, by mali dostať prioritu – a tým aspoň trochu znížiť medzinárodnú hanbu Slovenska ako jedného z najväčších znečisťovateľov ovzdušia v Európe. Krízový stav si vyžaduje krízové riešenia – iné krajiny ich už prijali.

FZ

Obrázky: AS, Pixabay

Príležitosť pre ekonomiku i priemysel

Slovensko vstupuje na trh výroby batérií a riešení pre ukladanie energie

Vo výskume, vývoji a výrobe batérií u nás vznikol jedinečný hodnotový reťazec. Tvoria ho lídri a ďalší odborníci z priemyselných odvetví v strednej Európe.

Preteky v budovaní výrobných kapacít pre batérie na starom kontinente sa už začali. Slovensko charakterizuje dobrá východisková pozícia. Ako krajina so značným výrobným zázemím pre automobily musí reagovať na svetový trend nahrádzania spaľovacích motorov elektrickými – v súvislosti so zavedením nových emisných noriem od roku 2020. Vybudovanie výrobného závodu pre batériové technológie bude strategickou výhodou pre krajinu už v blízkej budúcnosti.

Kam kráča svet

Podľa analýzy Financial Times bolo v roku 2015 na svete vyrobených 1,9 milióna elektromobilov. Odhad na rok 2020 predstavuje 9,3 milióna a v roku 2025 by toto číslo malo dosiahnuť dokonca až 30,7 milióna. Pre automobily, z ktorých mnohé majú svoje výrobné závody v strednej Európe, budú kľúčové dve základné stratégie: 1. zabezpečiť si vysokokvalitné zdroje surovín na výrobu batérií a 2. zachytiť technológiu, ktorá efektívne zabezpečí lacnú prevádzku ich vozidiel. V pretekoch v budovaní kapacít Európa zatiaľ zaostáva, no postupne znižuje svoju závislosť od ázijských výrobcov. Ak by sa trh naďalej vyvíjal ako doteraz, tak v roku 2021 budú až traja z piatich hlavných výrobcov batérií pre elektromobily z Číny. Ázijskí výrobcovia sa už teraz snažia expandovať do strednej a východnej Európy, a to hlavne pre znižujúce sa dotácie na elektromobily v ich domovských krajinách. Na nové trhy sa začínajú orientovať

aj ťažobné spoločnosti, ktoré vytvárajú nové zdrojové kapacity v Škandinávii a strednej Európe.

Elektromobily však nebudú jediným ťažňom výroby batérií. Agentúra Bloomberg vo svojej štúdii predpokladá, že inštalácia riešení pre ukladanie energie bude vzrastáť exponenciálne, takmer stonásobne – z 9 GW/17 GWh v roku 2018 na 1 095 GW/2850 GWh v roku 2040. Stane sa tak vďaka znižujúcim sa nákladom na batérie a rozmachu obnoviteľných zdrojov energie, ktoré potrebujú ukladať energiu počas výkyvov v jej výrobe. Ide najmä o vyvažovanie výkyvov vo výrobe energie v solárnych a vo veterných elektrárnach.

Situácia na Slovensku

Členovia Slovenskej batériovej aliancie (SBaA) a ďalšie inštitúcie chcú pomôcť naštartovať európsky batériový priemysel na Slovensku, aby znížili výrobné ceny a uhlíkovú stopu, ktorá vzniká pri preprave surovín a batérií z Ázie. Priemyselné spoločnosti a ďalšie subjekty združené na platforme SBaA sú súčasťou odvetvia priemyselnej produkcie, ktoré podľa údajov Štatistického úradu SR dosahuje viac ako 100-miliónové tržby a zamestnáva pol milióna pracovníkov.

Výhľadovo môže slovenský trh batérií

a riešení na ukladanie energie narásť rýchlejšie ako v okolitých krajinách, pretože dopyt po komponentoch mal do roku 2018 stúpajúcu tendenciu. Na Slovensku sa vyrobilo viac ako milión áut a takmer 24 miliónov elektrických motorov. Medziročná zmena objemu našej priemyselnej produkcie bola + 4,3 %, čiže výrazne vyššia ako priemer európskej dvadsaťosmičky, ktorý narástol iba o 1,3 %. Podľa štúdie Bloomberg New Energy Finance predbehne európska výrobná kapacita v oblasti lítium-iónových batérií americkú už v roku 2023, pričom dosiahne nárast z 18 GWh na 198 GWh produkcie. SBaA preto podporuje vytváranie nových priemyselných spojení a akceleratorov, ktoré majú urýchliť vývoj v oblasti batérií a technológií ich výroby.

LK

Ilustračné foto: archív Neopublic

Hlavní výrobcovia batérií pre elektromobily (v MWh/rok)

1.	CATL	Čína	41 500
2.	LG Chem	J. Kórea	36 000
3.	Tesla	USA	35 000
4.	BYD	Čína	34 000
5.	Guoxuan High-Tech	Čína	25 000

Zdroj: SBaA

Centrálne zásobovanie teplom

Často sa diskutuje o jeho výhodách či nevýhodách. No vďaka svojej jednoduchosti a bezpečnosti dáva odberateľom záruku pohodlia.

Funguje na princípe centralizovanej výroby tepla a následnej distribúcie podzemnými rozvodmi do výmenníkových staníc. Odtiaľ sa – po úprave parametrov – dopravuje vo forme pary, horúcej alebo teplej vody do obytných domov, administratívnych budov, škôl, nemocníc, športovísk a ostatných teplom zásobovaných objektov. Do modernizácie systémov centrálného zásobovania teplom (CZT) boli len za ostatných 10 rokov investované milióny eur – s dôrazom na spoľahlivosť, bezpečnosť, efektívnosť a ekológiu.

Bezpečnosť a spoľahlivosť

Naším zákazníkom odpadá starosť o servis, revízie či sporenie na opravy tepelného zariadenia. Aj keď sa toto pokazí (hoci na Vianoce), nemusia sa báť, že zostanú bez tepla. Centrálne systémy sú

CZT zaručuje odberateľom komfort a pohodlie.

plne automatizované a majú pohotovosť 24 hodín denne, 365 dní v roku. Vďaka nepretržitému monitoringu a vyhodnocovaniu údajov z výroby a dodávky tepelnej energie v centrálnych dispečingoch majú dodávateľia tepla neustály prehľad, čo sa v ich systéme CZT deje.

Dispečeri dodávku tepla prispôbujú aj aktuálnemu počasiu. Na základe jeho predpokladaného vývoja predpovedajú potrebu tepla v najbližších hodinách – a tomu prispôbujú výrobu. Dokážu podľa potreby akumulovať teplo tak, aby ho bol dostatok na následný špičkový

odber počas dňa. Na diaľku otvárajú či privierajú ventily, regulujú prietoky a dodávky tepla, aby promptne naplnili požiadavky zákazníkov. V prípade poruchy operatívne reagujú a zabezpečujú opravu; v núdzových situáciách sú pripravení zapojiť záložné zdroje.

Efektívnosť

Stály monitoring umožňuje dispečerom riadiť dodávku tepla s minimálnymi stratami a prispôbiť ju situácii vo výrobe i potrebám zákazníkov. Čoraz viac sa používajú technológie na kombinovanú výrobu. Umožňujú optimálne spojiť výrobu elektriny, tepla, a dokonca i chladu. Vo výsledku možno ušetriť veľké množstvo paliva, ktoré by sa inak použilo na výrobu rovnakého množstva energií v samostatných zariadeniach. Maximálne efektívne využitie umožňuje tiež diverzifikácia palivovej základne – či už ide o zemný plyn, alebo napr. obnoviteľné zdroje energie (OZE). Dodávateľ tepla teda nie je odkázaný iba na jeden zdroj paliva.

Ekologické aspekty

CZT je odpoveďou na aktuálne globálne problémy a výzvy moderných, rýchlo sa rozvíjajúcich miest, kde ekológia a čistý vzduch sú kľúčovými indikátormi kvality života. Jeden kontinuálne monitorovaný komín, plniaci prísne emisné limity na znečisťujúce látky, je určite ekologickejší ako množstvo nekontrolovaných komínov na budovách, vypúšťajúcich škodlivé látky priamo susedom do okien.

Naším cieľom je aktívne sa spolupodieľať na koncepte inteligentných miest a vytvárať priaznivé podmienky pre život v nich. Systémy CZT pri využití a rozvíjaní energetickej tepelnej infraštruktúry majú potenciál šetriť primárne energie, prispievať k zdravšiemu ovzdušiu, ale aj využívať OZE, recyklovať a energeticky zhodnocovať odpad. Len prostredníctvom nich je možné zachytiť a využiť odpadové teplo z priemyselných procesov, spaľovní alebo

Diaľkový teplovod

aj datacenter, ktoré by inak unikalo bez úžitku.

Dnes a zajtra

Systémy diaľkového vykurovania sa využívajú všade vo svete. Podľa Programu OSN pre životné prostredie (UNEP) sú v mestách „... jedným z najlacnejších a najúčinnějších riešení na znižovanie emisií skleníkových plynov a spotreby primárnych palív“. Na Slovensku pokrýva CZT viac ako 54 % celkovej potreby tepla a 1,8 milióna obyvateľov. Podiel jednotlivých druhov palív na výrobe tepla je takýto: zemný plyn 53,2 %, uhlie 18,9 %, biomas 15,1 % a iné palivá 12,8 %.

Centrálne dispečingy majú pohotovosť 24 hodín denne a 365 dní v roku.

Budúcnosť závisí od toho, či si nezničime, čo v súčasnosti mnohé vyspelé krajiny pracne budujú. Či sa zmení myslenie verejnosti a či si kompetentní uvedomia, že systémy CZT nie sú prežitok, ale naopak – v modernej podobe predstavujú budúcnosť. Lebo umožňujú Slovensku dosiahnuť energetické a najmä ekologické ciele oveľa efektívnejšie, rýchlejšie a s menším úsilím.

Stanislav Janiš, predseda predstavenstva Slovenský zväz výrobcov tepla
Foto: Slovenské elektrárne

Inteligentné bývanie

Dnes ho už nedefinujú iba „smart“ aplikácie

Inteligentné technológie ako súčasť bytu či domu? Dnes už pomerne bežná vec, ktorá mnohým z nás spríjemňuje a uľahčuje chod domácnosti.

Nie všetci si však uvedomujú, že „chytré“ riešenia nereprezentujú len mobilné aplikácie na ovládanie chladničky či sofistikovaný bezpečnostný systém. Naopak, už aj u nás sa využívajú možno na prvý pohľad nie také atraktívne, ale o to šikovnejšie technológie pozitívne vplyvajúce nielen na komfort bývania, ale aj na naše zdravie. Poznáte to mnohí – v lete panujú tropické teploty, no vy sa trápíte s nádchou, so suchým kašľom či dokonca s horúčkou. Ani v zime to nie je lepšie. Príčina je dobre známa: klimatizácia, suchý vzduch, nevetrané priestory atď. Ide to však aj inak. Moderné technológie a riešenia si totiž nachádzajú cestu do slovenských bytov a domov nielen pri distribúcii chladu či tepla do miestností.

Kúrenie podobné slnku

Jedným z efektívnych spôsobov je stropné chladenie a vykurovanie. Odpadá tu princíp jedného zdroja studeného alebo naopak horúceho vzduchu, ktorý býva často spúšťačom vyššie spomenutých ochorení. „Nezriedka sú to ťažké virózy s komplikáciami. Ale tradičné klimatizačné či vykurovacie systémy majú na rovši napríklad aj šírenie alergénov,“ upozorňuje hlavná odborníčka MZ SR pre pneumológiu a alergiológiu Marta Hájková. Nahrádza ich rovnomerné sálanie tepla a chladu priamo zo stropnej konštrukcie a príťahlých stien. Ľudské telo ho vníma prirodzene – v zime evokuje pocit rovnomerne dopadajúcich slnečných lúčov. V lete naopak vytvára efekt starého domu, ktorý si aj uprostred horúčav zachováva príjemnú teplotu.

Svoj vplyv na kvalitu vzduchu v miestnostiach má aj intenzita, akou sa do nich

dostáva čerstvý vzduch. Ide predovšetkým o kancelárske priestory, ale podobná technológia môže nájsť uplatnenie aj v rezidenčnom objekte. Jej princíp spočíva v monitorovaní hladiny oxidu uhličitého. Ak ho pribúda, systém predpokladá, že v priestore je viac ľudí – a ventilácia začne pracovať na vyšší výkon. A naopak. Okrem toho, že čerstvý vzduch podporuje vitalitu, pôsobí preventívne voči bolesti hlavy či únavy; prispôsobenie jeho výmeny počtu osôb v miestnosti výrazne šetrí náklady.

Keď sme pri nákladoch – nové technológie sa môžu postarať o to, že samotná budova bude svojim majiteľom či nájomníkom šetriť peniaze. Napríklad vďaka aktívnej fasáde, ktorá sa počas dňa dokáže prispôbovať zmenám teploty a uhlu dopadu slnečných lúčov – a tým účinne chráni interiér pred prehrievaním. Alebo využitím senzorov, monitorujúcich teplotu a vlhkosť v interiéroch; samozrejmosťou sú aj LED svetlá šetriace energiu.

Energia z vody

Jej získavanie je ďalším nezanedbateľným príspevkom nielen k úspore prevádzkových nákladov samotných budov, ale aj ochrane životného prostredia. Solárne technológie dnes čoraz častejšie dopĺňa aj využívanie tepelných čerpadiel, ktoré získavajú energiu na ohrev z podzemnej

vody. Tá sa premieňa na teplo využívané v chladných mesiacoch na vykurovanie priestorov či ohrev vody. Naopak, v lete slúži na chladenie. Vďaka konštantnej teplote podzemnej vody ako zdroja energie je účinnosť tepelných čerpadiel počas celého roka takmer rovnaká. Navyše ide o uzatvorený systém – čo sa z jednej studne vyčerpá, do druhej (vsakovacej) sa v rovnakom objeme vracia. Tieto čerpadlá sú skonštruované na princípe voda-voda. V súčasnosti sa v objektoch používajú aj tepelné čerpadlá na princípoch zem-voda alebo vzduch-voda.

Výsledkom je nielen úspora nákladov, hoci tá býva hlavným argumentom pre využívanie týchto technológií. Platí totiž, že stavby, ktoré majú z pohľadu udržateľnosti najvyššie certifikáty, môžu majiteľom ušetriť až 50 % energie a vody. V neposlednom rade je dôležitým plusom i podstatné zníženie emisií skleníkových plynov. V prípade veľkého rezidenčného (ale aj kancelárskeho) projektu hovoríme až o stovkách ton CO₂ za rok v porovnaní s tradičnými zdrojmi tepla. A to je v dnešnej dobe postupujúcich klimatických zmien zaujímavý príspevok k ochrane planéty.

Juraj Palkovič
špecialista technických zariadení budov
Corwin
Obrázok: Corwin

Ako na vlhkosť v dome?

Kapilárne vzliňajúca zemná vlhkosť sa vyskytuje vo všetkých typoch murív a trápi predovšetkým staršie nehnuteľnosti.

Jej sprievodným znakom sú poškodené omietky a dôsledky sa nedarí odstrániť maľbou ani nátermi. Použitie sanačných omietok len dočasne zakryje poruchy vodorovnej izolácie a nie je riešením problému. Zasolenie omietok dokáže vzhľad stavby znehodnotiť natrvalo.

S vlhkosťou v murive sa stretávame predovšetkým v starších rodinných domoch a pamiatkovo chránených objektoch. Čím je stavba staršia, tým väčší je predpoklad, že horizontálne izolácie tam neboli použité vôbec alebo sú nefunkčné. Vlhkosť býva nepriateľom mnohých nehnuteľností, preto je dôležité zbaviť sa jej čo najskôr.

Podrezanie muriva

Spôsobov na odstránenie kapilárne vzliňajúcej vlhkosti existuje niekoľko. Medzi najstaršie patrí podrezanie muriva. Podstatou tejto metódy je prerezanie muriva po celej jeho šírke špeciálnou motorovou alebo lanovou pílou. Výhodou takéhoto spôsobu odvlhčenia je dlhodobá účinnosť.

Hlavnými nevýhodami sú finančná náročnosť, vysoká prašnosť v priestore i okolí a tiež vo väčšine prípadov súvisiaca výmena podláh, ktoré je nutné tiež zaizolovať.

Chemické injektáže

Sanácia muriva touto metódou predstavuje šetrnejší spôsob odstránenia vlhkosti v porovnaní s podrezaním. Na dosiahnutie vyššej účinnosti je potrebná obojstranná injektáž (z oboch strán muriva), čo navyšuje cenu. Ani pri injektáži sa nevyhne stavebným zásahom do muriva, rovnako aj práci s chemikáliami. Práve práca s injektážnymi chemikáliami patrí medzi najväčšie nevýhody tohto spôsobu vysušovania. Existuje totiž možnosť úniku spomínaných chemikálií vo vysušovanom

murive, a to bez akejkoľvek kontroly – čo môže spôsobiť nedostatočné vyplnenie riečisk injektážnou hmotou. Michael Balak, najväčší odborník na vlhkosť stavieb v Rakúsku, zverejnil v roku 2006 štúdiu, v ktorej testoval 15 najčastejšie používaných chemických injektáží. Zistil, že pri zavlhčení muriva do

narúša vzhľad nehnuteľnosti. K ďalším nevýhodám takéhoto spôsobu vysušovania muriva môžeme priradiť životnosť, ktorá v priemere nepresiahne 5 až 10 rokov.

Technológia Aquapol

... je rakúska magnetokinetická metóda vysušenia, ktorá v Európe funguje už od roku 1985 a získala mnohé certifikáty a ocenenia. V porovnaní s predchádzajúcimi spôsobmi sanácie dokáže odstrániť kapilárne vzliňajúcu vlhkosť z muriva bez narušenia stavebnej podstaty budovy, bez stavebného zásahu do muriva, bez použitia chémie a napojenia na elektrický prúd. Inštalácia je jednoduchá, neovplyvňuje ju poveternostné podmienky ani ročné obdobie. Časová dĺžka vysušenia závisí od miery zavlhčenia a hrúbky muriva. Do objektu sa namontuje prístroj pripomínajúci luster. Upevňuje sa na strop, a pretože slúži ako náhrada horizontálnych izolácií, ostáva tam natrvalo. Práve to možno považovať za jedinú nevýhodu. Životnosť technológie sa počíta na 50 až 70 rokov. Pri prejavujúcej sa kapilárne vzliňajúcej vlhkosti treba zvoliť vhodný sanačný postup. Zničené omietky je potrebné poobiť a nahradiť novými. Typ omietky závisí od zostatkových hodnôt a zasolenosti muriva.

Radovan Petreje, konateľ
Aquapol Slovakia, s.r.o.

Foto: RP

Každý majiteľ zavlhnutej nehnuteľnosti sa môže rozhodnúť pre akýkoľvek spôsob vysušenia.

20 % dosahujú chemické injektáže účinnosť 40 až 50 %, no pri vyššej vlhkosti (do 50 %) len 20 až 30 %. A v prípade muriva zavlhčeného nad 80 % už účinnosť chemickej injektáže klesá na nulu.

Elektroosmóza

Princíp tejto metódy spočíva v tom, že do obvodového aj vnútorného muriva sa osadí sústava kladných elektród – v sieťovom, tyčovom alebo káblovom vyhotovení. Záporné elektródy sa umiestňujú pod základy. Oba druhy elektród sa následne káblom pripoja k riadiacej jednotke. Ide o časovo nenáročnú inštaláciu.

Elektródy vytrčajú z muriva, čo esteticky

Blockchain pre laikov

Táto technológia nie je jednoduchý systém a nedá sa vysvetliť na pár obrázkoch.

O čom je a ako vlastne funguje?

Pomôžme si tweetami legendárneho podnikateľa a vizionára Navala Ravikanta, ktorý stál pri stovke úspešných start-upov (o. i. Twitter a Uber). Jeho myšlienky majú hlavu a päť. Hovorí o tom, ako fungujú siete. A blockchain je tiež sieť.

Prepojení sieťami

Ľudia sú prvým druhom, ktorý vytvára siete (mimo hraníc genetiky). Siete nám umožňujú spolupracovať tam, kde by sme na to boli sami. Zhromažďujú plody našej práce. Navzájom prepojené (fyzické, digitálne, mentálne) siete organizujú našu spoločnosť. Aj peniaze sú sieťou – veď nás spájajú. Spájajú nás i náboženstvo, korporácie, takisto cesty či elektrina. Vlastne všade okolo nás sú samé siete.

Blockchain je založený na hodnote, odolný voči falšovaniu a otvorený pre všetkých.

N. Ravikant upozorňuje, že siete musia byť organizované podľa pravidiel a potrebujú tých, ktorí presadzujú tieto pravidlá. To sú vládcovia, resp. spravovatelia tých sietí. Siete sa vyznačujú tzv. sieťovými efektmi. Znamená to, že pridanie každého nového účastníka zvyšuje hodnotu siete pre

všetkých ostatných účastníkov. Sieťové efekty vytvárajú tendenciu, že víťaz berie všetko. Teda víťazná, dominantná sieť má tendenciu stať sa jedinou sieťou. A vlastníci týchto sietí sa stávajú najmocnejšími ľuďmi spoločnosti. Príklad: Google kúpil YouTube. Facebook kúpil Instagram či What'sUp. Jeden kúpi druhého. Otázkou ešte je, či napokon Facebook kúpi Google alebo naopak...

Čiže – celé to smeruje akoby k jednej dominantnej sieti. Možno až k matrixu. Samozrejme, nebude to také strašné.

Kto riadi, má moc

Niektoré siete v minulosti boli riadené kráľmi a kňazmi. Ti rozhodovali o tom, čo sú peniaze a právo, čo je posvätné a čo svetské. Ich moc bola založená na koncentrácii sily. Mnohé súčasné siete sú riadené korporáciami: sociálne, televízne, vyhľadávacie, telefónne. Ide o tzv. uzatvorené siete, do ktorých sa nemožno len tak dostať. Niektoré sú riadené elitami – politickými špičkami, vládnymi činiteľmi. Sú tu aj sčasti otvorené siete: univerzitné, medické, bankové. Na tie sa vieme čiastočne pripojiť. A potom máme otvorené siete ako internet, rôzne spoločenstvá, demokraciu. Zopár z nich riadia masy. Sú síce otvorené, ale veľmi neefektívne. Až doteraz.

Blockchain je nový vynález umožňujúci účastníkom, ktorí tvoria hodnoty

v otvorenej sieti, panovať bez vládcu a bez peňazí. Znie to veľmi hypoteticky, ale teoreticky sa to naozaj môže stať. Ide o „hlasovacie systémy“ založené na hodnote, odolné voči falšovaniu, ktoré sú

Dominantná sieť má tendenciu stať sa jedinou sieťou.

absolútne otvorené pre všetkých. Prínosom sú tí, čo pracujú na rozvoji tejto siete. Tak ako vám teraz spoločnosť dáva peniaze za to, že jej niečo dávate, tak blockchain vám dá odmenu za to, že dáte sieti, čo ona chce.

Svet v kríze dôvery

Finančná kríza v roku 2008 poukázala na nestabilitu bankového systému. Vystala potreba ho nejakým spôsobom riešiť. Dnes sme dospeli k všeobecnej kríze dôvery. Nedôverujeme vládám, médiám, organizáciám, firmám. Ľudia si neveria medzi sebou. To skonštatovala šéfka blockchainu Sheila Warren na pôde Svetového ekonomického fóra. Následne vyhlásila, že blockchain je technológia, ktorá môže pomôcť a vyriešiť túto krízu dôvery.

Zhodou okolností práve počas finančnej krízy sa zrodila myšlienka kryptomeny bitcoin – ako náhrady za štandardnú menu. Jej tvorcom bol človek (alebo

skupina?) pomenovaný Satoshi Nakamoto. Ide o pseudonym; totiž stále nevieme, kto za bitcoinom stojí a kto „stvoril“ blockchain. Pretože bitcoin položil základ blockchainu.

Príklad účtovníctva

Základ jednoduchého účtovníctva nájdeme už na 5-tisícročných tabuľkách starých Sumerov. Podvojný účtovníctvo vzniklo okolo roku 1400 v janovskom a benátskom kráľovstve. Umožnilo vznik a rozmach medzinárodného obchodu. Jeho systém má však jednu nevýhodu: možno v ňom klamať a podvádzať. Dôkazom sú mnohé škandály, či už doma, alebo v zahraničí. O čom to je? Máme tri organizácie. Každá má svoju účtovnú knihu. A navzájom si do týchto účtovných kníh nevidia. Nuž, každá z týchto organizácií si tam môže napísať čokoľvek – zvyšné dve o tom nebudú nič vedieť.

Bitcoin mal byť náhradou štandardnej meny v čase finančnej krízy 2008.

Ale čo keby existovalo „potrojný“ účtovníctvo? Otcom tejto myšlienky bol legendárny japonský účtovník Judži Idžiri v roku 1989. Vychádzal z toho, že by existovalo akési trojitý účtovníctvo – teda nejaký verejný účet so samoauditovateľnými záznamami, kde sa každý pozerá a je teda ťažké klamať. Čiže by šlo o verejný účet, na ktorý by boli napojené účty ďalších účastníkov. Tým pádom by nemohli vznikaf podvody a klamstvá.

Fungovanie v praxi

Blockchain je teda technológia nemenných, šifrovaných záznamov, ktoré vznikajú na princípe vzájomnej zhody na základe potvrdenia väčšiny účastníkov systému. Toto eliminuje potrebu tretej strany – sprostredkovateľa. V zásade ide o decentralizovanú a nemennú databázu, v ktorej si všetci účastníci navzájom validujú svoje transakcie. Aký je algoritmus technológie? Užívateľ požiadala o transakciu a vytvorí sa blok, ktorý ju reprezentuje. Môže ísť o akýkoľvek dokument – faktúru, dodací list, objednávku. Tento blok sa dáva do databázy. Následne sa vysiela k uzlom siete, ktoré schvaľujú, či je správny. Pre lepšiu predstavu: s kolegom Karolom vo firme urobíme dohodu – blok. S týmto

Natal Ravikant

blok obideme všetkých ostatných kolegov, čo sú práve v práci, a každého poprosíme, či by overil, že naša dohoda je správna. Keď nám to všetci odobria, tak to pridáme do bloku, do reťaze a vzniká blockchain. Naša vzájomná transakcia je verifikovaná a vykonaná – a ja, šťastný, poviem: chlapci, fajn, že ste mi to potvrdili, jednému dám cukrik, druhému pivo, tretiemu pol deci. Tak nejakto to funguje v kancelárii. Blockchain dáva odmenu vo forme kryptomeny.

Výhody blockchainu

Prvou je jednoznačne rýchlejšia realizácia. Transakcie sa vykonávajú priamo, digitálne a bez účasti tretích strán. Druhou je nezmeniteľnosť. Každý blok je zašifrovaný technológiou, ktorá umožňuje verifikovať pravosť jeho obsahu. Tretou je zvýšenie sieťovej kapacity. Vďaka systému zdieľania a distribúcie nehrozí strata dát, záznamov ani v jednom mieste. Do blockchainu môžete záznam pridať, ale už sa nedá vymazať. Ďalšou výhodou je

väčšia bezpečnosť. Teraz o nás zbierajú informácie veľké korporácie. Vedia, aké máme pracovné či nákupné návyky, kedy a kadiaľ chodíme do školy či práce. Pri blockchaine sa to nemôže stať – len vy rozhodujete o tom, komu svoje dáta dáte a komu nie.

Základ idey blockchainu: verejný účet, kde sa každý pozerá, a teda je ťažké klamať.

Veľkou výhodou je i decentralizácia. To znamená, že neexistuje slabý bod siete. Pri centralizovanej sieti, keď raz zlomíte jeden slabší bod, ste tam – vnútri. Pri decentralizovanej databáze sa to stať nemôže.

Možno blockchain „hacknúť“?

Mnohí sa to pýtajú. Odpoviem takto: ak celý systém naimplementujeme vhodným spôsobom, je takmer nemožné ho zneužiť. Teoreticky – keby sme mali k dispozícii milióny počítačov v sieti, ktoré sa budú snažiť napodobniť uzly užívateľov – by sme mohli prehlasovať tú väčšinu a danú transakciu zrušiť. Ale ona je tiež limitovaná nejakým časovým sledom, takže je dosť možné, že by sme to nestihli. Zatiaľ som nepočul o tom, že by niekto „hackol“ blockchain, že by ho prelomil a dostal sa do databázy alebo nebudaj ju poškodil. Snáď je to aj preto, lebo technológia je stále v plienkach a stále sa o nej viac hovorí, ako na nej bežia reálne aplikácie.

**Michal Fišer, riaditeľ
Kodys Slovensko s.r.o.**

(z príspevku na kongrese SlovLog, Senec,
október 2019, redakčne upravené)

Obrázky: Pixabay, Flickr/JD Lasica

Ultraľahký ekonotebook

Spoločnosť HP nedávno predstavila ultraľahký 13,3-palcový notebook Elite Dragonfly. Je ľahký ako vážka a navyše ekologický. Okrem poriadneho výkonu pre náročných používateľov ponúka batériu, ktorá na jedno nabitie vydrží v prevádzke viac než 24 hodín. Vo svojej triede je vytrvalostným rekordérom, hoci hmotnosť nedosahuje 1 kg. Okrem toho sa môže pyšiť opisom „prvý notebook, ktorého časti pochádzajú z plastov, čo by inak skončili v oceánoch“. K dnešnému dňu značka HP zhromaždila viac ako 450 ton takých plastov v oblasti štátu Haiti. Dáva tým najavo, že s ekológiou to myslí vážne.

VN

Pre dátové centrá

Dnešné dátové centrá vyžadujú vhodne optimalizované SSD disky so špeciálnym radom

funkcií pre aplikácie na čítanie dát. Model DC450R od spoločnosti Kingston dáva manažérom centier možnosť vybrať si disky prispôbené ich pracovnej záťaži bez obáv, že by ich finančne ruinovali. Ide o veľmi výkonné 6 Gb/s SATA SSD disky s 3D TLC NAND technológiou, ktorá zaručí nepretržitú prevádzkyschopnosť a spoľahlivosť. Disky ponúkajú veľkú rýchlosť I/O operácií a predvídateľne nízku latenciu na zabezpečenie vysokej, konzistentnej úrovne výkonu. Sú k dispozícii v kapacitách od 480 GB do 3,84 TB, majú obmedzenú päťročnú záruku. Technická podpora je bezplatná.

Troj pásomý mesh s ochranou

Nové inovatívne bezpečnostné funkcie pre svoj AC2200 troj pásomý mesh Wi-Fi systém COVR-2202 oznámil D-Link. Dokáže tak lepšie plniť požiadavky modernej „smart“ domácnosti a poskytovať rýchle,

JR

bezproblémové a najmä bezpečné Wi-Fi pripojenie s celoplošným pokrytím bez mŕtvych zón. Integrovaná ochrana od McAfee ponúka päťročnú predplatenú službu Secure Home Platform a dvojročnú službu LiveSafe Protection na komplexné zabezpečenie pre každé zariadenie pripojené k domácej sieti. Nové bezpečnostné hrozby vie identifikovať a eliminovať zabudovaný systém Global Threat Intelligence. Funkcie pokročilej rodičovskej kontroly umožňujú chrániť deti pred nevhodným on-line obsahom.

VN

Myš, ktorá sa prispôsobí

Logitech predstavil novšiu a dokonalejšiu myš MX Master 3 s unikátnym kolieskom s magnetickým zámkom. Pri pomalom otáčaní cítite každý krok, no pri rýchlom roztočení sa uvoľní magnetická brzda a vy môžete za sekundu preletieť (preskrolovať) až 1 000 riadkov. Konfiguračný softvér prispôbuje funkcie myši aplikáciám, v ktorých práve pracujete – čo môže dramaticky zvýšiť vašu produktivitu. Iné funkcie budú mať tlačidlá a dve kolieska pri surfovaní na webe, iné pri práci vo Wordu a iné v grafickom editore. Je len na vás, ako si ich nastavíte.

LD

naša anketa

Téma: goodwill

1 Aký význam pripisujete goodwillu firmy? Je dnes dôležitejší ako v minulosti?

2 Ako budujete goodwill vašej spoločnosti?

Nada Bogdányi
Head of Marketing
Department
Veracomp Slovakia

1 Kdesi som počula príslovie, že české a dobré meno na trhu nekúpiš. Presne to by si mali mnohé firmy uvedomiť a dať na to dôraz. Dobré meno sa určite buduje najmä na dlhodobých vzťahoch postavených na vzájomnej dôvere – či už ide o interné vzťahy medzi kolegami, alebo k biznis partnerom. Patria k nemu aj ďalšie hodnoty, ktoré by spoločnosť mala mať definované, medzi nimi určite dodržanie slova a férovosť. Mnohé spoločnosti na transparentnosť zabúdajú a hľadajú „bočné“ cesty, ako danú problematiku obísť. Podľa mňa sú

hodnoty spoločnosti a jej zamestnanci kľúčovými aspektmi, ktoré prispievajú k dobrému menu firmy.

2 Určite jasne stanovenými hodnotami a kultúrou, ktoré sú definované v našej spoločnosti. Žijeme nimi vo všetkom, čo robíme. Som však presvedčená aj o tom, že za všetkým stoja ľudia. A keď zamestnanec nie je dostatočne motivovaný danú prácu vykonávať alebo ho nebaví, odráža sa to aj na jeho výsledkoch a prispieva tak ku goodwillu spoločnosti.

Povedzte, čo chcete, a sieť sa postará o zvyšok

Sme obklopení senzormi, produkt či služba sa dnes dajú objednať jediným kliknutím vo webovej aplikácii a zamestnanci očakávajú, že sa dokážu pripojiť kedykoľvek a z akéhokoľvek zariadenia.

V roku 2020 sa každú hodinu do internetu pripojí milión nových zariadení. Vzdialenosť medzi firmou a zákazníkom mizne; dátové centrá sa dostávajú pod tlak, aby sa prispôbili neustále sa meniacim požiadavkám. Nie div, že tradičné siete pod týmto náporom začínajú strácať dych. Zvlášť viditeľné je to v podnikovom prostredí, kde sú zmeny smerom k hyperkonektivite omnoho masívnejšie. Riešením je zmeniť spôsob, akým sa nové siete plánujú, budujú a spravujú. Nový koncept tzv. intent-based (IB) sietí zmenu skutočne prináša – a do popredia posúva úcel alebo zámer, ktorý chce správca do siete premietnuť.

Automatické nastavenie

Aby administrátor dokázal splniť požiadavku typu Potrebujeme, aby túto aplikáciu mohli používať len tieto pobočky, musí pri tradičných sieťach nakonfigurovať každý sieťový prvok. V prípade IB sietí mu však stačí špecifikovať len zámer. Nenaštuje krok po kroku každé zariadenie; len pomocou rozhrania zadá, že chce, aby k serverom pristupovali iba určené pobočky. Všetko sa následne nastaví automaticky na základe prednastavených politík a v súlade s bezpečnostnými štandardmi. Podobných príkladov možno nájsť mnoho. Môže ísť o rozšírenie aplikácie z centrálnej do pobočiek, o zavedenie aktualizovanej bezpečnostnej politiky do určitej časti siete, ale napr. i o uvedenie celého IT systému do prevádzky v oddelení, ktoré firma otvára v zahraničí. Za zámer sa teda považuje každý úmysel, ktorý si vyžaduje určité kroky a nastavenia v sieti.

Optimalizácia bez námahy

Automatizácia a bezpečnosť nie sú jedinými kľúčovými piliermi IB sietí. Všetky zariadenia v sieťovej infraštruktúre poskytujú obrovské množstvá telemetrických dát. Sledujú, čo sa v sieti, na konkrétnom zariadení, u konkrétneho používateľa či s konkrétnou aplikáciou deje.

Rok 2020: každú hodinu sa na internet pripojí milión nových zariadení.

Na pozadí neustále prebieha kontextuálna analýza takýchto dát, ktorá môže viesť k automatickej či poloaautomatickej optimalizácii siete. Tieto procesy sa pritom nevzťahujú len na nastavenie a kontrolu prístupu, ale možno cez ne nastaviť aj prioritizáciu aplikácií alebo dokonca plnenie SLA (dohody o úrovni poskytovaných služieb).

Netreba meniť celú infraštruktúru

Prechod na IB siete uľahčuje možnosť jednoduchej kombinácie už nasadených a úplne nových technológií. Organizácie tak nemusia meniť celú svoju

infraštruktúru, ale len skutočne zastarané časti. Firmy si však už pri plánovaní musia dať pozor – mali by skontrolovať kompatibilitu v oblastiach ako automatizovateľnosť, programovateľnosť či silná podpora telemetrických a bezpečnostných funkcií.

IB sieť v konečnom dôsledku tvorí platformu pre aplikácie, ktorá musí byť navonok dostatočne otvorená, aby sa do nej aplikácie dali jednoducho implementovať, a zároveň integrovať sieť ako celok do vyšších úrovní IT orchestrácie.

Pripravené riešenia

Dnešní sieťoví administrátori typicky nemajú čas integrovať heterogénne, hoci i otvorené infraštruktúrne prvky. Uprednostňujú skôr použitie už pripravených riešení, ktoré len skladajú na základe overeného dizajnu. Takéto riešenie im šetrí čas a zároveň dáva istotu, že bude spoľahlivo fungovať. Výhody pocítia okamžite – podľa odhadov analytickej spoločnosti Gartner by nasadenie intent-based infraštruktúry malo skresť čas potrebný na doručovanie služieb o 50 – 90 % a zároveň znížiť výpadky infraštruktúry až o polovicu.

IB technológie a koncepty sa stále viac presadzujú v rôznych častiach end-to-end sieťovej architektúry, od prístupovej LAN cez WAN až po privátne či verejné cloudové prostredie – čiže cez všetky infraštruktúrne domény medzi používateľom a aplikáciou. Ďalším dôležitým aspektom sa stáva nutnosť jednoduchého a konzistentného zdieľania a end-to-end integrácie IB mechanizmov medzi doménami. Sem patria jednotná identita a policy, ako aj automatizácia naprieč prostrediami či telemetria umožňujúca end-to-end optimalizáciu. Siete budúcnosti tak budú musieť vychádzať z konzistentnej multidoménovej architektúry, ktorá takéto princípy naplno využíva.

Pavel Křížanovský
technický riaditeľ Cisco Systems ČR s.r.o.
Foto: Cisco

Slováci a televízia

Štatistiky potvrdzujú, že pred televízorom strávime najviac času v nedeľu. Viac ako 37 % všetkých divákov vyhľadáva seriály.

Naše zvyky pri sledovaní televízie sa v ostatných rokoch výrazne zmenili. Z analýzy poskytovateľa televízie cez internet Lepšia.TV vyplýva, že ľudia sadajú k televízorom vo väčšej miere počas víkendov, najmä v nedeľu. Vtedy totiž televízne stanice ponúkajú svoje najväčšie faháky – a ľudia majú vtedy na obľúbené seriály i viac času. Trendom je aj pozerať viacero častí za sebou, ktoré si fanúšikovia nestihli pozrieť cez týždeň. Zmena je tiež v tom, že Slováci už nepozerajú programy iba na svojom televízore, ale aj na iných zariadeniach. „Náš prieskum potvrdil, že viac ako tretina zákazníkov sleduje televíziu cez počítač a ďalších 25,7 % cez mobil a tablet,“ konštatuje

Pavel Górecki, riaditeľ Lepšia.TV. Sledovanie cez počítač umožňujú predovšetkým poskytovatelia internetovej televízie. Je totiž pohodlnejšia ako klasická televízia. Veľa ľudí ju tak môže sledovať v posteli či na cestách.

Môžete si vybrať

Každoročne stúpa aj obľúbenosť TV archívu, kde diváci majú možnosť sledovať vybraný program až 30 dní späť. Podľa záverov spomenutej analýzy sleduje živé

Slováci sledujú televíziu najmä v nedeľu. Obľúbené sú seriály a TV archív.

vysielanie 52 % ľudí a služby televízneho archívu využíva 48 %. „Uvedené štatistiky dokazujú, že ľudia si začínajú vyberať, čo budú sledovať. Nemusia sa už prispôbovať televízному programu. Chcú si svoje

obľúbené relácie pozrieť v čase, kedy sa im to najviac hodí,“ hodnotí P. Górecki. Z hľadiska počtu pozretí vedú tradične televízne seriály; vyhľadáva ich až 37,3 % divákov. Filmy preferuje 21,6 % ľudí, nasledujú zábava a spravodajstvo. Televízne dokumenty sleduje 6,1 % záujemcov.

MO

Obrázky: First Media

GW191213

Povysáva i umyje

Novinka Samsung z radu robotických vysávačov PowerBot je určená na vysávanie tvrdých podláh, koberec a zároveň je doplnená o funkciu umývania podlahy, ktoré prebieha súčasne s vysávaním. Aby sa tieto dve činnosti vykonali v jednom kroku bez nutnosti čakať, má model PowerBot VR05R5050WK dve oddelené nádoby: jednu na prachové a hrubé nečistoty, druhú na vodu. To zabezpečí, že počas procesu upratovania nemusíte nádoby meniť. Robot zachytí nečistoty a prach i na tých najťažších miestach. Vysoký je iba 85 mm a dokáže kontinuálne upratovať až 150 minút. Ovládať ho môžete i na diaľku, napr. mobilom.

Vidí aj potme

Nová sieťová kamera Axis P3245 dopĺňa portfólio veľmi úspešného radu P32. Ide o vôbec prvú fixnú kopulovitú kameru s čipom Artpec-7. Moderná varifokálna kamera ponúka široké možnosti využitia tak v interiéroch, ako aj v exteriéri. O kvalitný obraz v rozlíšení 1080p sa starajú technológie Lightfinder 2.0 (zaistí vysokú svetelnú citlivosť a realistické farby takmer v úplnej tme) a Forensic WDR – pre spoľahlivý záber pohybujúcich sa objektov, ale tiež väčšie detaily a kvalitnejší obraz aj pri silnom protisvetle. Vďaka voliteľnému IR prísvitu s dosahom až 40 metrov, v závislosti od scény, možno kameru využiť pre monitoring aj v úplnej tme.

VN

VN

Štyri ceny za dizajn

Spoločnosť Asus oznámila, že štyri jej produkty získali prestížne ocenenia Good Design Awards 2019, ktoré hodnotia excelentný dizajn a inžinierstvo. Medzi ocenené produkty patria: mobil ZenFone 6 (ZS630KL), notebooky ZenBook Pro Duo (UX581) a ZenBook Duo (UX481), mini počítač ProArt Station PA90 a riešenie pre umelú inteligenciu edge-computing PE200U. Ocenenia udeľuje Japan Institute of Design Promotion a patria medzi štyri hlavné, ktoré akceptuje organizácia International Design Alliance. Do 63. ročníka bolo prihlásených 4 772 produktov z celého sveta.

VN

Veľké dáta

sú dnes už len malý problém

Rozmach nových technológií umožnil zber údajov, charakterizovaných objemom, rýchlosťou a rôznorodosťou. Pre takto definované informácie sa vžil pojem big data.

V San Franciscu smeruje na každý zápas miestnych „49ers“ v americkom futbale priemerne 70-tisíc fanúšikov. V útrobach štadióna sleduje skupina ľudí štyri veľké obrazovky s grafmi a číslami. Ich úlohou je, aby každý z návštevníkov odchádzal spokojný. Keď si teda všimnú, že jeden zo stánkov s občerstvením začne vykazovať pokles tržieb, okamžite spozornejú. Zistia, že predavač sa pasuje s obsluhou systému a rad pred stánkom sa zväčšuje. Rýchlo pošlú výpomoc. Prúd fanúšikov si opäť môže dopriať občerstvenie a pritom nezmeškať nič z hry. Tím z riadiaceho centra rovnakým spôsobom sleduje všetko: od parkovania po dĺžku radov na záchodoch. V minulosti by prijímanie opatrení trvalo dni – až po analýze obrovského množstva dát, nazbieraných počas stretnutia. Dnes to – vďaka analytike, schopnej všetky údaje spracúvať v reálnom čase – vedia okamžite. Riadiaci tím štadióna zbiera údaje zo stoviek dátových bodov; vyhodnocuje naplnenosť jednotlivých priestorov, dĺžku radov, plynulosť dopravy v okolí, predaj lístkov, príjmy z predaja občerstvenia a suvenírov, spätnú väzbu od návštevníkov. Informácie pribúdajú okamžite,

neustále a rýchlo – a rovnako tak majú rôznu formu: od čísel až po slovné hodnotenia.

Veľa dát, málo informácií

I toto komplexné prostredie je však nič v porovnaní s tým, čomu čelia mnohé výrobné podniky, kde je situácia v rýchlosti i objeme dát rádovo náročnejšia. To prináša ďalšiu výzvu: mnohí manažéri sa sťažujú, že hoci majú k dispozícii najlepšie zdroje v dejinách, v skutočnosti si veľmi nepomohli – majú príliš veľa dát, no príliš málo reálne využiteľných. Aby im informačné systémy umožnili udržať si konkurencieschopnú pozíciu, potrebujú od nich

Dáta jednoznačne menia spôsob, akým dnes ľudia žijú a pracujú.

tri veci: spoľahlivé informácie, hlboké pochopenie, čo znamenajú, a prístup k najnovším technológiám (ktoré im umožnia tieto údaje premeniť na skutočnú biznisovú hodnotu). Hľadané riešenie by malo správu dát zjednodušiť a sprístupniť informácie okamžite ľuďom, algoritmom a aplikáciám – vtedy, keď ich treba, a tam, kde ich treba. Na to je potrebná možnosť analýzy obrovských datasetov v reálnom čase, bez ich zbytočnej duplikácie.

Tri kroky k pokroku

Za to, že dnes sú už takéto riešenia možné, vďačíme pokroku v troch oblastiach. In-memory computing umožňuje vykonávať výpočtové i databázové

operácie priamo v pamäti a v reálnom čase. Na rozdiel od minulosti už netreba hľadať riešenia zvlášť na spracovanie transakcií a zvlášť na analýzu dát. Systém tak už nepotrebuje udržiavať dáta vo viacerých kópiách. Úplne sa tým eliminujú i zdržania, spôsobované kedysi presúvaním dát medzi transakčnými systémami a dátovými skladmi.

Výrazný pokrok zaznamenali i úložiská. Skladovanie obrovských objemov informácií je dnes v porovnaní s minulosťou lacné a firmy tak môžu vytvárať prakticky neobmedzené datasety. Spolu s in-memory technológiou, ktorá ich dokáže zvládnuť, umožňujú vyhodnotiť informácie v reálnom čase. Pokroku pri spracovaní veľkých dát prospeli tiež cloud a cloudové platformy. Odstránili potrebu veľkých kapitálových investícií; pokročilá výpočtová technika je vďaka nim omnoho prístupnejšia aj menším subjektom. Navyše, nové aplikácie možno nasadzovať dostatočne rýchlo na to, aby firmám neunikla žiadna obchodná príležitosť.

Mix IQ-tech

Riešenia pre správu veľkých objemov dát sú však len jedným z dielikov skladačky. Skutočná digitálna transformácia, ktorá podnikom umožňuje premeniť dáta na reálne využiteľné informácie, si vyžaduje celý mix inteligentných technológií. Strojové učenie, umelá inteligencia, internet vecí, blockchain či pokročilá analytika na cloudovej platforme dokážu transformovať procesy a obchodné modely a pomôcť firmám dosiahnuť potrebné výsledky.

Dušan Kachaňák, solution expert
pre oblasť technologickej platformy SAP
Foto: Pixabay

Problém našich farmárov

Poľnohospodárska výroba na Slovensku má nevyhovujúcu produkčnú štruktúru s nízkou úrovňou pridanej hodnoty.

Konštatuje to nedávno zverejnená analýza spoločnosti Euler Hermes, svetového lídra v poistení obchodných pohľadávok a špecialistu v oblasti hodnotenia rizík, bonity, záruk a inkasa pohľadávok. Tržby za predaj poľnohospodárskych výrobkov síce podľa nej medziročne rastú, no slovenski farmári výrazne zaostávajú za európskymi v produktivite práce.

Trocha histórie

Ešte začiatkom 20. storočia zamestnávalo poľnohospodárstvo 60 % nášho obyvateľstva. Dnes ide približne len o 3 percentá. Odvetvie pritom využíva cca 19 350 km² poľnohospodárskej pôdy, čo predstavuje 39,5 % povrchu krajiny.

Výrazný vplyv na charakter a usporiadanie poľnohospodárskej výroby u nás mala tzv. kolektivizácia, ktorá v bývalom Československu prebiehala v dvoch etapách (1949 – 1955 a 1955 – 1960). Pôda sa v konečnom dôsledku stala súčasťou jednotných roľníckych družstiev, ktoré boli zodpovedné za väčšinu poľnohospodárskej výroby. Na Slovensku ich v roku 1980 bolo 641 a pripadalo na ne 68 % poľnohospodárskej pôdy.

Podiel družstiev na hrubej poľnohospodárskej produkcii Československa bol v roku 1980 58 %.

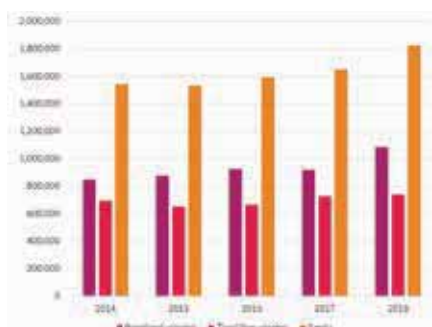
Osobitosti poľnovýroby

Charakteristickou vlastnosťou je viazanosť na pôdu, ktorá predstavuje výrazne variabilný výrobný prostriedok. Líši sa regionálne svojou úrodnosťou; má rôzne fyzikálne vlastnosti a potrebuje špeciálne úpravy. Tieto skutočnosti výrazne ovplyvňujú náklady jednotlivých podnikov, čo sa prejavuje i v tzv. bonitácii pôdy – systéme ohodnocovania jej kvality.

Ďalším špecifikom je závislosť od klimatických podmienok. Často nie je v silách roľníkov predísť zničeniu časti alebo

celej úrody nepriaznivými poveternostnými či prírodnými podmienkami. Výrobný proces je zároveň procesom biologickým – vyžaduje si určitý čas, na ktorý vplyva aj striedanie ročných období. Tiež treba podčiarknuť, že produkčný proces je sezónne viazaný. Značí to i výraznú sezónnosť tržieb podnikov, pričom značná časť produktov má charakter vlastného medziproduktu.

Tržby za predaj poľnohospodárskych výrobkov

Zdroj: Euler Hermes/Štatistický úrad SR

Radšej sme pestovateľmi ako chovateľmi

Celkové tržby z predaja poľnohospodárskych výrobkov v roku 2018 dosiahli 1,82 mld. €, pričom takmer 60 % z nich reprezentovala rastlinná výroba. Vývoj za ostatných päť rokov je tu pozitívny: celkový objem výroby kontinuálne rástol (s výnimkou roka 2015, kedy došlo k miernej

stagnácii). Priemerný ročný rast tržieb bol na úrovni 4,3 %. Dlhodobo prevláda podiel rastlinnej výroby, ktorá zaznamenala priemerný ročný nárast 6,3 % (živočišna len 1,6 %).

Analytická spoločnosť predpokladá, že nožnice medzi rastlinnou a živočíšnou výrobou sa budú naďalej roztvárať, nakoľko tá druhá je kapitálovo náročnejšia a v nasledujúcom období nemožno očakávať výraznejšie zvýšenie jej celkovej produkcie.

V hektárovej výnosnosti plodín nie je badateľný výraznejší trend vývoja; výraznejšie výkyvy sú iba pri úrode ozimín, čo

Nevýhody agrovýroby: viazanosť na pôdu, závislosť od počasia a sezónnosť.

súvisí so zmenami klimatických podmienok (teplejšie a suchšie zimy). Z dlhodobého hľadiska – napriek častejším suchám – dokážu slovenskí poľnohospodári zvyšovať výnosy obilia. Napr. priemerný hektárový výnos v poslednej dekáde socializmu bol na úrovni 4,6 t v porovnaní so 4,9 t za roky 2010 – 2017. Na zvyšovanie výnosov pozitívne pôsobí využívanie nových odrôd odolných voči suchu, výraznejšie hnojenie a menej časté používanie hlboké orby, pri ktorej polia strácajú vlahu. Ďalší

predpoklad zvyšovania výnosov podporujú plánované investície do zavlažovania.

Živočíšne paberkovanie

Prosperujúca živočíšna výroba znamená vyššiu a stabilnejšiu zamestnanosť na vidieku, lepšie využívanie potenciálu lúk a pasienkov a vyššiu odolnosť pôdy pred suchom (vďaka maštaľnému hnoju). V neposlednom rade je i príležitosťou pre výrobu čerstvých lokálnych produktov. Žiaľ, za ostatných 30 rokov u nás počet chovaného hovädzieho dobytku dramaticky klesol – o 30 %, ošípaných dokonca o 80 %! Podľa údajov Štatistického úradu SR sa chov prasiat znížil z 1,15 mil. v roku 2004 na 615-tis. kusov v roku 2017 – teda skoro na polovicu!

Agrosektor zamestnáva len 3 % ekonomicky činného obyvateľstva.

A hoci živočíšna výroba je z hľadiska potravinovej bezpečnosti jedným z hlavných sektorov poľnohospodárstva (a hlavne na vidieku by mala dominovať), podpora rastlinnej výroby je u nás nepomerne vyššia.

Podporné mechanizmy

Vlani sa na podporné schémy v rámci PPA (Poľnohospodárska platobná agentúra) vyplatilo 730 mil. €, čo radí rok 2018 k tým „najúrodnejším“. Slovenskí poľnohospodári môžu každoročne žiadať o priame podpory. Podmienky pre ich poskytovanie upravujú slovenská i európska legislatíva. Priame podpory sa vyplácajú zo štátneho rozpočtu SR a refundujú z rozpočtu EÚ. Sú jedným z nástrojov

spoločnej poľnohospodárskej politiky EÚ a majú zabezpečovať produkčnú funkciu poľnohospodárstva a primeraný príjem zamestnancov v ňom, tiež obhospodarovanie pôdy a udržanie obyvateľstva na vidieku.

Je zaujímavé, že ročné dotácie na slovenského farmára sú na úrovni 85 000 €, kým priemer EÚ je iba 40 000 €. Dotácie u nás pritom smerujú nerovnomerne: na pracovníka v pestovaní obilia a olejnin 14 000 € ročne, na zamestnanca ovocných sádov a zeleninárstiev len 2 500 €

Slabá pridaná hodnota

Slovensko dostáva na 1 ha obrábanej pôdy len o 20 % nižšie priame agrárne

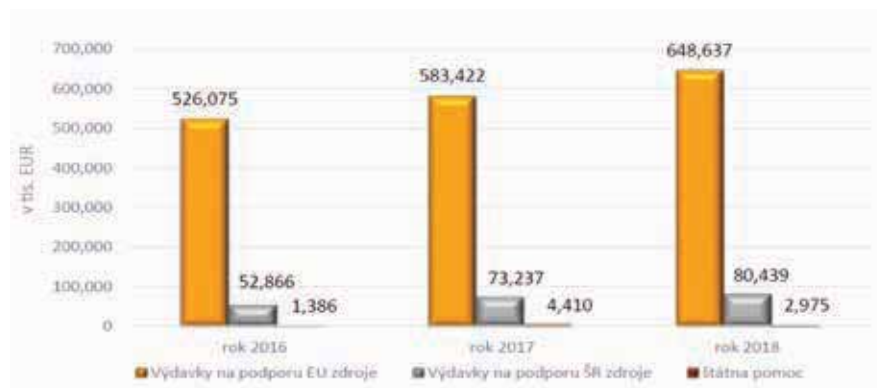
platby a vidiecke eurofondy ako priemerový európsky farmár. Ten však z každého hektára vyprodukuje takmer 3x vyššiu hrubú pridanú hodnotu ako slovenský! Dôvodom je o. i. vysoký podiel pestovania menej náročných obilnín a olejnin s nižšou pridanou hodnotou. Martin Bak, risk director spoločnosti Euler Hermes: „Na Slovensku evidujeme značne nevyužitý potenciál v pestovaní ovocia a zeleniny a v rozvoji zanedbanej živočíšnej výroby.“

Vlaňajšie tržby za predaj poľnohospodárskych výrobkov dosiahli 1,82 mld. €

Riešením by mohlo byť zameranie na spotrebiteľa – keďže pre zlú produkčnú štruktúru nášho poľnohospodárstva musíme až štyri pätiny produktov, ktoré by sme si inak vedeli vyprodukovať sami, dovážať. Sofistikovanejšia produkcia by zároveň pomohla k vyššej a stabilnejšej zamestnanosti v regiónoch, keďže do skleníkov, sádov a k dojniciam treba viac pracovnej sily ako na žatvu lánov obilia.“

Na každých 100 ha pôdy Slovensko zamestnáva iba 2,5 človeka, pričom priemer EÚ je 5,5. V Maďarsku to činí 9, v Poľsku až 12 ľudí!

Podporné mechanizmy PPA v rokoch 2016 – 2018

Zdroj: Euler Hermes/PPA

Obilia či repky pestujeme zbytočne veľa. Mali by sme viac investovať do ovocných sádov, skleníkov so zeleninou či do chovu zvierat. Veď kým z hektára klasickej pšenice možno získať okolo tisíc eur, z rovnakej plochy skleníkov s rajčinami sa dá zinkasovať aj 500-krát viac!

Obchodná bilancia

V roku 2018 sme doviezli poľnohospodárske a potravinárske výrobky za 4,4 mld. €. Medziročne je to viac o 5,5 %. V rovnakom období sme vyviezli agropotravinárske výrobky v celkovej hodnote 2,8 mld. €, čo predstavuje medziročný pokles o 1,1 %. Saldo nášho zahraničného obchodu v tejto oblasti bolo teda pasívne, v hodnote 1,6 mld. €. Medziročne sa zvýšilo o 19,3 %. Až 78 % potravín, ktoré by sme si v našich klimatických podmienkach vedeli doposťovať sami, musíme dovážať. Aj preto máme so všetkými okolitými krajinami (s výnimkou Maďarska) v tomto obchode deficit. Slovenskí poľnohospodári pestujú repku až na 12 % celkovej výmery ornej pôdy. Z domácej úrody obilia (cca 3,5 mil. t) vyvážame takmer 30 %, zároveň dovážame 2/3 z vyše 720-tis. t spotrebovaného ovocia a zeleniny. Vyvezené obilie sa v zahraničí často iba skrmi a obratom sa nám „zhodnotené“ vracia cez nutné dovozy chýbajúceho mäsa a výrobkov z neho. Zo živočíšnej výroby je Slovensko najviac deficitné v chove prasiat. Z vlastných chovov vie vykryť iba polovicu spotreby našich domácností.

Ako ďalej?

Pomôcť by mali pozemkové úpravy – sceľovanie rozdrobených pozemkov do väčších celkov konkrétnych vlastníkov

totiž doteraz prebehlo len na 12 % územia. Dokončenie tohto sceľovania bude stáť stovky miliónov eur, pričom ide o veľmi dlhý proces. Avšak práve pre veľkú rozdrobenosť sa mnohí vlastníci o pozemky vôbec nestarajú. Súčasný neutešený stav by mohla zlepšiť aj zmena v systéme dedenia pôdy. Na Slovensku je vlastníctvo pôdy mimoriadne rozdrobené, a teda aj neprehľadné – v dôsledku zaužívaného uhorského systému dedenia, kedy sa rodičovské pozemky delili rovným dielom medzi všetky deti. Efektívnejší by bol napr. rakúsky systém,

kedy pozemok prechádza iba na jedného – spravidla najstaršieho – potomka. Pozitíva by mohla priniesť zmena dotáčného systému a vyššia transparentnosť v prideľovaní dotácií – namiesto podpory nízko rentabilnej produkcie obilia a olejnin (najmä ššie dorábateľných plodín) navrhuje podporovať sofistikovanejšiu živočíšnu výrobu a produkciu ovocia a zeleniny. Podpora z eurofondov by mala smerovať do výstavby chýbajúcej

Rekordné výnosy obilia presiahli v rokoch 2014 a 2016 úroveň 6 t/ha.

spracovateľskej infraštruktúry – bitúnkov, mraziarní a konzervární namiesto výstavby vidieckych penziónov. Veľmi by pomohlo eliminovať vplyv subjektívneho hodnotenia cez tzv. hodnotiteľov v prípade alokácie fondov EÚ. Analýza napokon radi zjednotiť domáce kvalitatívne normy s tými európskymi – a zabrániť tak situácii, keď našich potravinárov znevýhodňujú vlastné (prisnejšie) normy.

MD/MS

Foto: Freemages

Hlboký spánok slovenského poľnohospodárstva

Belgicko		Slovensko	
Vopred dané mantinely			
1,3 mil. ha		plocha agrárnej pôdy	+48 %
470 €	+84 %	dotácie na jeden hektár	
550 mil. €		celkový objem dotácií	+18 %
11,3 mil.	2-násobok	počet obyvateľov	
Výsledky podnikateľskej šikovnosti			
8 mld. €	vyše 3-násobok	celkové príjmy	2,4 mld. €
1593 €	5-násobok	pridaná hodnota na hektár pôdy	314 €
4 ½ človeka	+80 %	zamestnanosť na 100 hektárov	2 ½ človeka
2,3 mil. t		produkcia obilnín	+110 %
3,4 mil. t	19-násobok	produkcia zemiakov	180-tis. t
1,1 mil. t	14-násobok	produkcia bravčoviny	80-tis. t
280-tis. t	9-násobok	produkcia hovädziny	30-tis. t
460-tis. t	5-násobok	produkcia hydiny	90-tis. t

Belgické poľnohospodárstvo s menšou výmerou pôdy dokáže nielenže užiť dvojnásobne početnejšie obyvateľstvo, ale je aj silným exportérom.

Slovenské poľnohospodárstvo nedokáže užiť ani vlastnú krajinu a navyše dražšie komodity, ako sú mäso či ovocie a zelenina, sa musia dovážať zo zahraničia.

Zdroj: Euler Hermes/Trend

doprava doprava
doprava doprava
doprava doprava
doprava doprava
doprava **doprava**
doprava doprava
doprava doprava
doprava doprava
doprava doprava
doprava doprava
doprava **doprava**
doprava doprava
doprava doprava
doprava doprava
doprava doprava

d

doprava

Singapur – dvere do Ázie	38
SlovLog je úspešne za nami	40
Sumár 13. ročníka kongresu	
15 rokov na slovenskom trhu	41
GEFCO Slovakia bilancuje	
Budúcnosť vodíkovej mobility	42
Štvrtá generácia Oktávie	43
Ako používať hmlovky	44
Zostatková hodnota áut	45

Singapur – dvere do Ázie

Výhodná poloha a hospodárska i politická stabilita robia z mesta ideálny východiskový bod pre rozvoj podnikania na prosperujúcich ázijských trhoch Pacifiku.

Dnes patrí Singapur k najrušnejším a najdôležitejším logistickým centrom sveta, vyrástol však zo skromných začiatkov. Pred vyše 200 rokmi tu existovali len príležitostné rybárske chatrče. No hlboký prírodný prístav poskytol ideálne podmienky na založenie britskej obchodnej základne. Odvtedy metropola na špiči malajského polostrova zaznamenala rýchly rozvoj.

Imponujúce čísla

Prístav s viac ako 1 000 kotvišťami a 300 žeriavmi sa radí k najväčším na svete. V minulom roku vybavil 36,6 milióna kontajnerov s elektronikou, chemickými výrobkami a so strojmi – najmä z Číny, Hongkongu, Indonézie, Japonska, Južnej Kórey, Malajzie a USA. A miestne úrady plánujú zvýšiť túto kapacitu o ďalších 40 % premiestnením a rozšírením kontajneriska. Od roku 2020 by sa všetky terminály mali spojiť do nového megaterminálu, ktorý bude do roku 2040 vybavovať 65 miliónov štandardných kontajnerov ročne.

Singapurské letisko Čangi sa môže pochváliť pôsobivými kapacitami. Obsluhuje cca 80 leteckých spoločností, ktoré ho spájajú so 400 mestami po celom svete. V minulom roku tadiaľto prešlo takmer 66 miliónov cestujúcich a 2,19 milióna ton nákladov. Do roku 2035 sa očakáva nárast počtu pasažierov na 180 miliónov ročne; tento príliv by mal zvládnuť piaty terminál, ktorý v súčasnosti stavajú.

Výhodou Singapuru je dlhá tradícia politickej a hospodárskej stability.

Neprekvapuje, že Svetová banka hodnotí Singapur na vrchole indexu výkonnosti logistiky. Svoje pobočky tu má 37 400 medzinárodných spoločností, vrátane 7 000 nadnárodných korporácií. Z nich viac ako polovica podniká v širšej ázijsko-tichomorskej oblasti.

Prečo práve tu

Hospodárstvo mestského štátu sa výrazne zameriava na špičkovú výrobu polovodičov a spotrebnej elektroniky, ako i na stroje, dopravné zariadenia a náhradné diely pre lode. Vláda navyše podporuje sektory s predpokladom ďalšieho rastu, ako sú letecký a kozmický priemysel, presné

inžinierstvo, medicína, lekárska technika, biotechnológie. Nedávna štúdia Svetovej banky tiež konštatovala, že Singapur je z hľadiska podnikania jednou z najpriateľnejších krajín. Založiť si tu spoločnosť je veľmi jednoduché – vyžaduje si to menej byrokracie a administratívneho úsilia ako kdekoľvek inde. Toto je veľké plus najmä pre stredné a malé podniky. Logistická spoločnosť Dachser v ostatných rokoch výrazne investovala do

Merlion – symbol mesta

ázijsko-tichomorského regiónu, čím posilnila svoju medzikontinentálnu sieť. V roku 2011 tu založila svoju vlastnú firmu, ktorá slúži ako odrazový mostík do celého regiónu Ďalekého východu. „Mesto je perfektným centrom, ktoré všetko spája. Ázijské kultúry sú na dosah ruky, čo zaisťuje hladký priebeh operácií a procesov,“ chváli Frank Stadius, generálny riaditeľ Dachser Air & Sea Logistics Singapur.

Ázijské špecifiká

S tímom 54 zamestnancov poskytuje spoločnosť letecké a námorné služby zákazníkom po celom svete. Zmluvnú logistiku a služby ponúka s pridanou hodnotou. „Je nevyhnutné byť priamo prítomný v takom dynamickom prostredí. Len tak môžeme porozumieť potrebám našich ázijských klientov, spolupracovať s nimi pri zavádzaní vhodných implementačných konceptov a rôznych požiadaviek

Cez tunajší prístav vlni prešlo 36,6 mil. kontajnerov s tovarom.

na dodávateľský refazec, radí im s projektmi a spoločne hľadať trvalé rastové riešenia,“ vysvetľuje F. Stadius. Jedným z výsledkov bolo napr. zavedenie pravidelných nákladných spojení menších ako kontajnerových (LCL) pre ázijsko-pacifický región. Ako zdôrazňuje odborník na logistiku, tieto spojenia umožňujú plánovateľné cargo riadenie, a to nielen v juhovýchodnej Ázii, ale aj medzi Európou a Áziou. Cezhraničné služby pozemnej dopravy medzi Singapurom, Malajziou a Thajskom sú kľúčom k úspechu a základom úzkych obchodných vzťahov medzi týmito tromi krajinami.

Na letisku Čangi

Slúbné perspektívy

Budúcnosť singapurského logistického priemyslu vyzera mimoriadne jasne. Miestna rada pre hospodársky rozvoj už naplánovala investície do roku 2035, ba i na neskôr. S ohľadom na nedostatok prírodných zdrojov je tamojšia vláda povinná investovať do technológií a inovácií s cieľom posilniť konkurenčné postavenie krajiny.

Pre budúcnosť odvetvia logistiky je ďalším kľúčovým faktorom digitalizácia. A z dobrého dôvodu: mestský štát zaznamenal v elektronickom obchode dvojciferný rast. Spotrebiteľia, ktorí si všímajú predovšetkým ceny, stále viac kupujú malé a lacnejšie výrobky, najmä online. Je preto na logistike, aby v plnej miere využívala výhody digitalizácie a hľadala nákladovo efektívne spôsoby dodávania produktov koncovým zákazníkom. Pokusy s dronmi sú v plnom prúde, v námornom prístave sa pohybujú automaticky riadené vozidlá a na letisku Čangi budú čoskoro

3D senzory a roboty pomáhať kompletizovať letecké nákladné palety. Pre úrad civilného letectva v Singapure už bol na tento účel vyvinutý prototyp.

Priamo v centre mesta

Dachser Singapur bude ďalej posilňovať a rozširovať svoju prítomnosť v sektoroch dopravy a skladovania v tomto dynamickom prostredí. V marci sa spoločnosť presťahovala do východného Jurongu, pulzujúceho centra a taviaceho kotla progresívneho podnikania. To predstavuje ďalší míľnik pre Dachser v juhovýchodnej Ázii.

Nikde na svete nie je jednoduchšie rozbehnúť podnikanie.

„Nachádzame sa na dobre naplánovanej ceste kontinuálneho rozvoja sietí v ekonomicky dôležitých krajinách ASEAN,“ hovorí Edoardo Podestá, ktorý ako výkonný riaditeľ Air & Sea Logistics Asia Pacific zodpovedá za celý región. „Nové sídlo a motivované tímy sú dôležitým základom rozširovania nášho portfólia služieb. To nám pripravuje pôdu pre budúci rast,“ dodáva.

Karl Fink

(prevzaté z Dachser Magazin 3/2019)

Foto: PPN, Pixabay,
maritimesingapore.sg

Nová prekládková hala

Dachser Slovakia rozšíril skladovacie priestory svojho logistického centra v Lozorne, a to o viac ako 3 000 m². Investícia vo výške cca 3 mil. € znamená aj navýšenie počtu nakladacích brán o 31, jedna z nich je určená pre nadrozmerné zásielky. Nová hala bude vybavená inteligentným LED osvetlením, bezpečnostným kamerovým systémom, automatickým vyhľadávaním zásielok podľa čísel a označenia zásielky a tiež najmodernejším protipožiarnym systémom EPS.

K technologickým novinkám patria i rádiová frekvenčná komunikácia medzi stanovišťami či obrazovka ETA Screen zaznamenávajúca príchody a odchody liniek. Pre uľahčenie expedície sa počíta s rozšírením moderných skenerov na identifikáciu čiarových SSCC kódov.

Optimalizáciu pri nakládkach zabezpečia dvojpodlažné kontajnery, čo maximalizuje využitie ich vnútorných priestorov a zároveň zvýši celkovú kapacitu.

AP

CTPark Trnava s novým nájomcom

Medzinárodný realitný developer CTP podpísal kontrakt so spoločnosťou C&A o prenájme až 50 000 m² v priestoroch trnavského priemyselného a logistického parku. CTP postaví pre nájomcu halu a administratívnu budovu spolu s dvojpodlažným mezonetom. Pre známeho predajcu módy tak vznikne variabilný a efektívny priestor pre podnikanie i zásobovanie svojich obchodov. Jeho súčasťou bude aj zelená vegetačná strecha.

Nové priestory budú len 5 km od Trnavy, v blízkosti spoločnosti PSA Peugeot Citroën. Nájomcovi majú byť odovzdané vo februári 2020.

AM

Krok pred budúcnosťou

Prologis začal výstavbu modernej špekulatívnej budovy s rozlohou 14 000 m² vo svojom parku Budapest-Harbor. Bola navrhnutá pomocou BIM (Building Information Modeling), inteligentného procesu založeného na 3D modelovaní, ktorého implementácia znižuje energetickú náročnosť v súlade so záväzkom developera k uhlíkovu neutrálnej výstavbe. Štandardom sú úsporné LED osvetlenie a veľké svetlíky, ktoré znížia spotrebu elektriny o 45 %. Špeciálna izolácia a strešný systém spolu s výkonným plynovým kúrením znížia vykurovacie náklady o 30 %. Inteligentné meracie systémy pomôžu optimalizovať využitie vody a energií, a to aj na diaľku iba jedným kliknutím na mobilnom zariadení.

Dokončenie výstavby (aj s napojením na diaľnicu) je naplánované na druhý štvrtrok 2020.

AD

SlovLog je úspešne za nami

13. ročník logistického kongresu sa konal začiatkom októbra v Senci a stretol sa s veľkým záujmom účastníkov. Špičkovými rečníkmi nabitý program sa konal v spoločnej konferenčnej časti, ale aj v troch rôznych odborných sekciách. Akciu spestrila večerná logistická párty zakončená ohňovou šou.

Hlavným rečníkom bol známy britský ekonóm a autor bestselleru „Transition Point“ Sean A. Culey. Jeho prezentácia mala názov „Úspech v dobe digitálnej: Potreba kopernikovskej revolúcie v podnikaní“. Priblížil, ako nová vlna

technológií zásadne mení takmer všetky aspekty dodávateľského reťazca, vrátane vzťahu medzi zákazníkom a firmou. Kongres bol plný zaujímavých vystúpení a panelových diskusií. Petr Neckař, Logistics Group Manager spoločnosti ATOZ, ktorá podujatie organizovala, konštatoval: „Sme veľmi radi, že tento ročník sa stretol s takým veľkým záujmom. Účastníkov zaujala pestrá skladba programu, v ktorom vystúpili známi ekonómovia i odborníci z oblasti logistiky, retailu a dopravy. Bol tiež priestor pre networking a zábavu.“

Súčasťou bola i návšteva logistického centra Alzy, kde si účastníci mohli vyskúšať pickovanie a vybaviť niekoľko objednávok. Viac o podujatí nájdete na www.slovlog.sk.

LF

Foto: ATOZ

15 rokov na slovenskom trhu

Skupina GEFCO patrí medzi svetovú špičku v oblasti logistiky hotových vozidiel. V roku 2004 vstúpila i na slovenský trh.

Pri príležitosti tohto výročia sme položili zopár otázok generálnemu riaditeľovi spoločnosti pre ČR a Slovensko Aleksandrovi Raczynskému.

• Prečo práve rok 2004?

GEFCO je od založenia späté s automobilovým priemyslom a logistikou hotových vozidiel. Na Slovensku to nie je inak. Pobočka bola založená paralelne s novotvoreným závodom PSA v Trnave, pre ktorý mala zaistiť všetky toky hotových vozidiel i dielov. Bolo to tiež súčasťou rastovej stratégie skupiny v regióne strednej a východnej Európy.

• Skúste stručne zhrnúť 15 rokov na slovenskom trhu.

Je to éra dobrých výsledkov, kontinuálneho rastu. Aktuálne tu zamestnávame zhruba tisíc ľudí, čo považujem za veľký úspech. Z dopravcu hotových vozidiel sme sa stali logistickou firmou poskytujúcou

GEFCO zamestnáva na celom svete 15-tisíc ľudí, v SR asi tisícku.

komplexné služby dodávateľom, výrobcom i dilerom vozidiel. Dôležité je spomenúť aj úspešnú stratégiu diverzifikácie klient-skeho portfólia. Dnes prepravujeme po celom svete zásielky pre potravinárstvo, farmaceutický či odevný priemysel, ale aj stavebníctvo a petrochémiu. Často sú to odbory s veľmi špecifickými požiadavkami, ktoré však vieme riešiť. Okrem dopravy vieme klientom zabezpečiť i ďalšie služby ako skladovanie, balenie a clenie.

• Ktoré služby považujete za kľúčové?

Našou filozofiou je byť zákazníčkovi

Aleksander Raczynski

partnerom a budovať dlhodobé vzťahy. Logistika dávno nie je len o schopnosti prepraviť náklad z bodu do bodu. Chceme zákazníkom poskytovať komplexné služby, optimalizovať logistické toky, a tým i znižovať prepravné náklady. To všetko, samozrejme, pri vysokej kvalite ponúkaných služieb. Nemožno teda presne definovať, ktoré sú kľúčové.

Dlhodobo sme jednotkou na európskom trhu v oblasti automobilovej logistiky. Aktuálne vidíme veľký potenciál na trhu ojazdených vozidiel. Dovolím si však povedať, že sme tiež silným hráčom v logistike pre farmáciu a výroby pre zdravie.

V priemyselnej logistike zasa vieme zaistiť veľkoobjemové prepravy pre petrochemický či stavebný priemysel. Pre nás je dôležitá hlavne komplexnosť služieb a schopnosť ponúknuť individuálne riešenie na mieru konkrétnemu zákazníkovi. Vieme zaistiť tiež urgentné prepravy, a to v rámci našej služby Time Critical Solutions (TCS). Špeciálny tím je k dispozícii 24 hodín denne, 7 dní v týždni. Vďaka globálnemu TCS tímu naprieč krajinami, kde skupina GEFCO pôsobí, môžeme poskytnúť i regionálne colné zastúpenie a pre klientov najstť najlepšie možné, cenovo efektívne riešenie.

• Vlani GEFCO ohlásilo vytvorenie geo-regiónu Česko-Slovensko. Čo vás k tomu viedlo?

Česi a Slováci sú historicky úzko prepojení. Oba národy si v histórii prešli podobnými miľníkmi, hovoria temer rovnakými jazykmi a majú podobnú obchodnú kultúru. V medzinárodnom obchode sú veľmi silnými ekonomickými partnermi nuž, vytvorenie klastra bolo logickým krokom. Obe pobočky sú navyše vysoko profesionálne, pričom každá má svoje vlastné know-how v odlišnom segmente. Zdieľaním týchto znalostí sme teraz schopní poskytnúť sofistikovanejšie logistické riešenia na oboch trhoch. Navyše využijeme čiastočné odlišnosti oboch národov, vrátane ich zdravej súťaživosti. To je motor na udržanie doterajšieho rastového trendu oboch krajín v rámci skupiny GEFCO a na získanie lepšej pozície v medzinárodných tendroch.

• Logistika sa veľmi rýchlo vyvíja. Kde vidíte jej najväčšie perspektívy?

Budúcnosť sa stáva prítomnosťou stále rýchlejšie; o to je ťažšie odhadnúť jej smerovanie. V logistike mimoriadne záleží, ako rýchlo je firma schopná reagovať na aktuálne požiadavky či dopyt. Uvediem

Dôležitá je komplexnosť služieb a schopnosť ponúknuť zákazníkovi riešenie na mieru.

priklad z nášho core biznisu, ktorým je automotive. Dnes sme často konfrontovaní s poklesom v tejto oblasti. Podľa mňa však ide skôr o prirodzený vývoj. To, že v budúcnosti budeme prepravovať menej dielov pre spaľovacie motory, je nevyvratiteľné. Aktuálnou sa práve stáva rýchla reakcia na vzniknutú situáciu. Už teraz prepravujeme napr. lítiové batérie, ktoré sa využívajú v elektromotoroch – a tu je nárast až raketový. Tam teda pravdepodobne smeruje naša budúcnosť.

(red.)

Foto: GEFCO

Informačno-zábavný systém

Volvo Car Group už niekoľko rokov spolupracuje s Google v oblasti vývoja. Aktuálne chce zákazníkom vo svojich autách ponúknuť integráciu informačno-zábavného systému Powered by Android. V elektromobile XC40 sa pripravuje úplná integrácia operačného systému Android Automotive OS so zabudovanými technológiami a službami, ktoré sa aktualizujú v reálnom čase (napr. Mapy Google, Asistent Google či globálne automobilové aplikácie). Ďalšie hudobné a mediálne aplikácie budú k dispozícii prostredníctvom Google Play. Nový informačno-zábavný systém bude plne integrovaný s platformou Volvo On Call, ponúkne však nové funkcie ako monitorovanie stavu akumulátora či úrovne nabitia.

PŠ

Priekopník luxusných SUV

RX patrí k najvýznamnejším modelom značky Lexus. Na trh ho uviedli v roku 1998 s okamžitým úspechom – jedinečne totiž kombinoval luxus, pohodlie a ľahké riadenie, najmä v mestskom prostredí. Podnietil vznik významného segmentu, kde má dnes zastúpenie každý výrobca luxusných áut. Spoločnosť tento model nepretržite zdokonaľovala, takže sa rýchlo stal jej najpredávanejším. Kumulatívny celosvetový predaj RX už presiahol tri milióny kusov. Lexus RX modelového roku 2020 prináša ďalšie vylepšenia v podobe dizajnových, technických i dynamických inovácií. O. i. ponúka svetovú novinku: systém adaptívnych diaľkových svetiel Blade-Scan, využívajúci na smerovanie svetla zo svetlometov LED rotujúce zrkadlo. Na Slovensku sa predáva od októbra.

PT

Nový hybrid

Spoločnosť Hyundai Motor uviedla na trh model Sonata Hybrid s debutujúcim solárnym strešným systémom. Ten zabráňuje vybitiu batérie a pri 6 hodinách denného nabijania zvýši dojazdovú vzdialenosť až o 1 300 km ročne. Prvýkrát na svete použitá technológia Active Shift Control aplikuje riadiaci logický softvér na hybridnú jednotku, ktorá riadi elektromotor tak, aby sa vyrovnali jeho otáčky s prevodkou. To skraca čas radenia o 30 %. Synchronizácia zlepšuje výkonnosť pri zrýchlení a úsporu paliva, ale i životnosť prevodky minimalizovaním trenia.

Sonata má 6-stupňovú hybridnú prevodku a motor Smartstream G2.0 GDi HEV s výkonom 111 kW (elektromotor 38 kW). Kombinovaný výkon systému je 143 kW, kombinovaná spotreba paliva nedosahuje 5 l/100 km. Model sa môže pochváliť aj novým dizajnom, vrátane kaskádovej masky a zadného spojlera.

MK

Budúcnosť vodíkovej mobility

Na tokijskom autosalóne predstavila Toyota novo prepracovanú technológiu bezemisného elektromobilu na palivové články (FCEV) v podobe druhej generácie modelu Mirai. Ten je nesmierne praktický vďaka dojazdu cca 500 km, ľahkému tankovaniu v rozpätí minút a bezemisnej prevádzke (vypúšťa len čistú vodnú paru). Zaujme aj vonkajším dizajnom s nízkymi krivkami, elegantnými proporciami, štíhrou, napnutou karosériou a veľkými 20-palcovými diskami.

Interiér je jednoduchý a moderný, s prívetivou a pohodlnou atmosférou. Dominujú mu centrálny displej s uhlopriečkou 12,3

palca a prístrojový panel vodiča. Kľúčová je naďalej hospodárna prevádzka, preto sa výrobca usiluje predĺžiť dojazd Mirai o 30 %, a to vylepšovaním systému palivových článkov a nasadením väčších nádrží na vodík.

PT

Robustné minivozidlo

Automobilka Mitsubishi na októbrovom autosalóne v Tokiu uviedla vo svetovej premiére koncept Super Height K-Wagon z kategórie minivozidiel tzv. Kei car. Vysoké kombi má typickú priestornú kabínu a funkčnosť očakávanú v danej kategórii.

Dizajn s prvkami SUV má dynamický robustný charakter. Použitá farebná schéma koreluje s túžbou vodiča po aktívnom živote vonku; lakovanie karosérie je kombináciou olivovo zelenej a bielej so striebornými strešnými lyžinami. Koncept ponúka agilné a energické jazdné vlastnosti pri maximálnom úžitkovom priestore. Vďaka systému Mi-Pilot prináša pasažierom technológiu na udržiavanie vozidla v jazdnom pruhu, zmierňovanie následkov čelnej kolízie pomocou brzdenia, proti nechcenému zrýchleniu a ďalšie vyspelé systémy aktívnej bezpečnosti.

ZK

Virtuálne testovanie

V automobilovom priemysle a jeho rozsiahlom ekosystéme prebiehajú dramatické zmeny. Azda najdiskutovanejšou témou súčasnosti sa stáva vývoj samojazdiacich automobilov.

Tento vývoj by mal, podľa odhadov EÚ, do roku 2025 priniesť európskemu automobilovému priemyslu tržby okolo 620 miliárd eur. Iniciatívy si však vyžadujú silnejšie a sofistikovanejšie riešenia. Podľa Michaela Deneckeho, vedúceho testovacej technológie v spoločnosti Volkswagen AG, je tou najväčšou výzvou testovanie. Čelí jej práve táto nemecká automobilka, ako jedna z najväčších na svete, a to v súvislosti s digitálnou transformáciou a novou generáciou technológií, smerujúcich k autonómne riadeným a prepojeným vozidlám.

Rekapitulácia pojmov

Autonómne vozidlo je automobil bez šoféra, schopný sledovať okolité prostredie a pohybovať sa v ňom bez ľudského zásahu. Jednotlivé riadiace funkcie totiž vykonáva počítačový systém.

Prepojené vozidlo má zariadenia na komunikáciu s ostatnými vozidlami (alebo dopravnou infraštruktúrou) cez internet.

Automatizované a komunikačné technológie sa vzájomne dopĺňajú – a teda sa očakáva, že všetky autonómne vozidlá budú zároveň aj prepojené.

Virtuálne prostredie

So spomenutými výzvami v pozadí čelia výrobcovia automobilov intenzívnej konkurencii, ktorá ich núti prijímať riešenia naplňujúce plánovanú produkciu, vyššiu efektivitu strojov, zvýšenú automatizáciu, optimalizáciu pracovných síl a zabezpečenie kvality v určitom čase a pri želaných nákladoch. Po samotnej výrobe vozidiel prichádza posledná fáza – testovanie, ktorá často prináša rad prekážok.

S týmito prekážkami majú vo Volkswagenne konkrétne skúsenosti. Vďaka technológii Red Hat OpenShift sa im podarilo vyvinúť automatické testovanie elektromobilov a kombinovaný soft- i hardvérový systém na pozadí virtuálneho prostredia. „Prvýkrát môžeme kombinovať virtuálne testovacie prostredia so skutočnými. Netestujeme len v reálnom svete, ale hlavne vo virtuálnom. Pracujeme s virtuálnym autom i vodičom, čo prináša množstvo výhod,“ komentuje M. Denecke. Určite najväčšou je, že úplne eliminuje možnosť skutočnej nehody.

Na testy možno doplatiť

V Európe povolili testovanie samojazdiacich vozidiel Nemecko, Holandsko

a Španielsko – a dokonca počas reálnej premávky. Tu je však veľkým rizikom nehoda. Napríklad firme Uber, ktorá sa venuje tiež vývoju vozidiel s autonómnymi technológiami, sa práve v čase verejného testovania prihodila nehoda, pri ktorej zomrel chodec. Treba pripomenúť, že vo firme nešlo o prvý prípad nehody v spojitosti s autonómnymi vozidlami, no prvýkrát s dôsledkom smrti. Mimochodom, dva roky pred tým spôsobil smrteľnú nehodu aj autopilot Tesly – stala sa na Floride. Zatiaľ nie je jasné, aký vplyv budú mať tieto nepríjemné udalosti na vývoj a testovanie samojazdiacich vozidiel. Môžu však poslúžiť ako výstražné znamenia pre ostatné spoločnosti, ktoré do autonómných technológií investujú miliardy.

PB

Obrázok: AMP

Štvrtá generácia Oktávie

V roku 60. výročia začatia výroby modelu Octavia predstavuje spoločnosť Škoda Auto jeho štvrtú novodobú generáciu.

Má emotívnejší vzhľad, je priestrannejšia (o 19 mm dlhšia a 15 mm širšia než jej predchodkyňa), bezpečnejšia, ponúka väčší batožinový priestor (600 l) a viac možností konektivity ako kedykoľvek predtým. Úplne zmenená je predná časť, tvorená novým nárazníkom a ostro rezanými, nižšími prednými svetlometmi. Nový koncept interiéru kombinuje funkčnosť a veľkorysý priestor s kvalitnými materiálmi a premyslenými dizajnovými

prvkami. Premiéru majú head-up displej, ktorý premieta dôležité informácie priamo

na čelné sklo, tiež systém shift-by-wire na ovládanie automatickej prevodovky a rovnako i ergonomické sedadlá šetrné k chrbtici.

Nový dvojramenný volant môže byť na želanie vyhrievaný. Jeho multifunkčná verzia ponúka ovládanie 14 rôznych funkcií. Novo navrhnutá prístrojová doska s veľkou, samostatne stojacou centrálnou obrazovkou je rozdelená na niekoľko horizontálnych úrovní.

Vozidlo bude k dispozícii so širokou škálou úsporných pohonov – od benzínových a naftových motorov cez verzie na zemný plyn alebo plug-in hybridný pohon až po mild-hybridnú technológiu.

LŠ

Ako používať hmlovky

Hmlové svetlá slúžia na zlepšenie viditeľnosti v hmle, silnom daždi či pri snežení. Podľa odborníkov je však častým problémom ich nesprávne používanie.

Predovšetkým by mali byť zapnuté len na nevyhnutný čas, pri dobrej viditeľnosti totiž oslepujú ostatných vodičov a hlavne v kolónach vyvolávajú zbytočnú nervozitu. Aj skúsení vodiči sa dopúšťajú chyby, keď ich nevypnú v pravý čas a nechávajú ich svietiť aj počas jazdy v meste alebo po tom, ako sa zlepši dohľadnosť.

Vidieť a byť videný

Jeseň a zima sú obdobia, kedy sa stav na slovenských cestách spravidla výrazne zhoršuje. Rýchlejšie sa menia počasie aj viditeľnosť, a preto tu platí extrémne dôležité pravidlo – vidieť a byť videný. Práve na to slúžia hmlové svetlá. Predné vyžarujú väčšinou biele svetlo. Lepšie osvetľujú cestu, jej nedokonalosti a nástrahy, ktoré by mohli viesť k dopravnej nehode. Rôzne fólie na ich krytie sú zakázané – vnímajú sa ako zásah do funkčnosti komponentu vozidla. Zadné hmlovky slúžia predovšetkým na to, aby sme boli včas a lepšie videní vodičmi za nami. Tvoria ich zvyčajne silné červené svetlo.

V zimnom období treba myslieť aj na to, že nestačí mať zapnuté len denné svetlá. Za zníženej viditeľnosti sa odporúča, aby šoféri používali aj stretávacie, prípadne hmlové svetlá. Denné svietenie je totiž často nedostatočné. Pri zapnutých denných svetlách nie je auto vidieť z pohľadu vodiča jazdiaceho za ním.

Čistite, čistite, čistite

V sychravom počasí sa navyše rýchlejšie zašpiní nielen čelné sklo, ale aj svetlomety. Ich účinnosť to môže znížiť až o polovicu. Preto je dôležité ich pravidelné čistenie. Nejde však len o špinu. Rovnako potrebné je zbaviť ich aj snehu a námrazy, ktoré sa na nich počas zimných rán môžu objaviť.

„K zhoršenej viditeľnosti a výraznejšiemu oslňovaniu môže prispieť aj neskorá výmena stieracích lišt,“ upozorňuje Karolína Topolová, generálna riaditeľka spoločnosti Aures Holdings, ktorá prevádzkuje

Hmlovky oslepujú iných vodičov; používajte ich len na nevyhnutný čas.

sieť autocentier AAA Auto. „Ich životnosť je spravidla maximálne jeden rok. Opatrované lišty stieračov zle odstraňujú nielen vodu, ale aj nečistoty a na okne nechávajú rozmazané šmuhy, ktoré lámu a rozptyľujú svetlo. Preto nemožno zabúdať ani na ich pravidelnú výmenu,“ uzatvára.

Záleží na vodičovi

Použitie hmloviek za nepriaznivých podmienok je vždy na zväžení vodiča. Automobil ich má na to, aby sa používali, zároveň však treba myslieť aj na ich včasné vypnutie. To by sme mali urobiť vždy vtedy, keď sa zlepšia rozhľadové podmienky, čiže keď sa hmla rozplynie, alebo keď už husto neprší, resp. nesneží. Na ich vypnutie treba taktiež myslieť pri vjazde do tunela alebo ak sme v súvislej kolóne. Hmlovky v obciach a mestách za zlého počasia nie sú zakázané. Ale tým, že tieto úseky ciest bývajú zvyčajne dobre osvetlené a pohybuje sa na nich väčší počet vozidiel, väčšinou ich zapnuté mať nemusíte. Vždy záleží na každom šoférovi, aby vyhodnotil aktuálnu situáciu aj s ohľadom na iných účastníkov cestnej premávky.

MR

Foto: Pixabay, Freemages

Zostatková hodnota áut

S niektorými jazdenými modelmi značiek Škoda, Volkswagen či Toyota výrazne neprerobíte ani po piatich rokoch.

Za tento čas totiž stratia najmenej zo svojej hodnoty. Pri jednoročných vozidlách zasa najlepšie vychádza Dacia. Vyplyva to z aktuálnych dát inovačného laboratória Aures Lab, ktoré dlhodobo monitoruje ceny automobilov na slovenskom trhu.

Čo vplyva na cenu

V kategórii malých automobilov sa najlepšie drží Škoda Fabia, nasledovaná Volkswagenom Polo a Toyotou Yaris. V ich prípadoch klesá hodnota po prvých piatich rokoch používania (ekvivalent 120-tisíc najjazdených kilometrov) najmenej. Konečnú predajnú cenu ovplyvňuje celý rad faktorov, najväčšmi celkový technický stav vozidla a jeho história. Za neuharovanú, pravidelne servisovanú Fabiu s nízkym nájazdom kilometrov a po prvom

Na cenu staršieho auta majú najväčší vplyv technický stav a história.

súkromnom majiteľovi môže predávajúci požadovať aj o niekoľko stoviek eur viac než za rovnaký model intenzívne využívaný napr. v stavebnej firme.

Pri päťročných malých vozidlách sú dnes klimatizácia a airbagy štandardom; výhodu majú autá s tempomatom či Bluetooth. No drahá príplatková výbava cenu príliš nezvýši. Pokiaľ ste si pred piatimi rokmi objednali novú Fabiu s takouto výbavou za zhruba 4 000 eur, dnes ich už späť určite nezískate. „Jediné, za čo sa z dnešného pohľadu vyplatilo v roku 2014 pri trojkovej Fabii priplatiť, bol MirrorLink,“ tvrdí Stanislav Gálik, výkonný riaditeľ Aures Lab. „Zrkadlenie telefónu na obrazovke v aute sa vtedy mohlo javiť ako rozmar fajšmekrov nových technológií, no dnes je už bežné a žiadané. Práve Fabia

Fabia rokmi obvykle stráca z nadobúdacej ceny najmenej.

s autorádiom Bolero, ktoré ako jediné túto funkciu podporovalo, sa dnes predá aj o 500 eur drahšie než výbava s bežným rádiom. To je väčší rozdiel než vtedajší príplatok za Bolero,“ podčiarkuje.

Požiadavky sa menia

Zaujímavý je tiež vývoj cien jednoročných vozidiel (ekvivalent najjazdených 20-tisíc km). Tu je najstálejšou značkou Dacia, dobre sa držia aj Škoda s Toyotou. Zaujímavý je úspech Suzuki Swift, ktoré si udržiava najmenší rozdiel oproti nadobúdacej cene. Na druhej strane, hodnotu najrýchlejšie strácajú „štýlovky“ typu Mini Cooper, ako aj crossovery Nissan X-Trail či Ford Kuga. Kto teda uvažuje o kúpe týchto modelov, oplatí sa mu rok počkať.

Podľa S. Gálíka sa požiadavky kupujúcich

na ojazdené autá postupne menia. Ilustruje to na príklade automobilov z čoraz

Drahá príplatková výbava hodnotu jazdeného auta príliš nezvýši.

obľúbenejšej kategórie SUV: „Pri autách ako Volkswagen Tiguan alebo Kia Sportage sa kedysi pohon všetkých kolies vyžadoval viac než pri nových vozidlách. Autá 4x4 tak boli nedostatkovým tovarom. Dnes už dopyt preberá zvyklosť z trhu nových vozidiel a na pohone všetkých kolies trvá stále menej zákazníkov.“

MR

Foto: Škoda-Auto

TOP trojice vozidiel podľa kategórie a doby ojazdenia

	Po roku		Po 5 rokoch	
	Najlepšie	Najhoršie	Najlepšie	Najhoršie
Malé autá	Suzuki Swift Dacia Sandero Toyota Yaris	Fiat 500 Citroën DS3 Mini Cooper	Škoda Fabia Volkswagen Polo Toyota Yaris	Hyundai i20 Kia Rio Peugeot 208
Rodinné	Dacia Lodgy Volkswagen Golf Škoda Octavia	Hyundai i40 Peugeot 508 Opel Insignia	Škoda Octavia Volkswagen Passat Toyota Verso	Citroën C4 Picasso Renault Megane Combi Chevrolet Orlando
SUV	Dacia Duster Škoda Kodiaq Toyota C-HR	Nissan X-Trail Ford Kuga Mitsubishi ASX	Dacia Duster Škoda Yeti Volkswagen Tiguan	Chevrolet Captiva Mazda CX-7 Jeep Compass

Zdroj: Aures Lab

Autobusová doprava jubuluje

Pred 70 rokmi vznikol národný podnik Československá štátna automobilová doprava (ČSAD). Kto zo starších by sa na túto značku nepamätal?

História verejnej dopravy na našom území sa začala oficiálne datovať 22. decembrom 1948, kedy bol prijatý zákon o národných dopravných podnikoch. Predtým bola verejná cestná doprava súčasťou Československých štátnych dráh. ČSAD bol národný podnik, ktorý sa zásadným spôsobom podieľal na rozvoji autobusovej dopravy na Slovensku.

V spoločnom štáte

Riadenie autobusovej dopravy bolo spočiatku centralistické, keďže účelom bolo podchytiť štátny majetok a organizačne usporiadať predtým roztrieštenú živnostenskú dopravu. Takto to fungovalo do roku 1952. Počas ďalších desiatich rokov prešli organizačné jednotky verejnej cestnej dopravy viacerými zmenami. V roku 1953 sa štátna automobilová doprava rozdelila na 19 krajských podnikov ČSAD, z nich 6 bolo na Slovensku: v Bratislave, Nitre, Banskej Bystrici, Žiline, Košiciach a Prešove. Na jar roku 1963 došlo opätovne k určitej forme centralizácie. Boli vytvorené tri územné celky a podľa nich vznikli tri podniky verejnej cestnej dopravy: v Bratislave, Banskej Bystrici a Košiciach.

SAD

Po rozdelení Československa prišlo v roku 1993 opäť k organizačným zmenám. Vytvorili sa samostatné okresné podniky pod hlavičkou SAD (Slovenská autobusová doprava, š. p.) a oddelila sa Nákladná doprava, š. p. (NAD). O rok neskôr došlo k odčleneniu verejnej osobnej dopravy od všetkých ostatných činností. Vo väčšine okresných miest vznikli dva samostatné

V 50. rokoch

odštepne závody: autobusová a nákladná doprava.

V roku 1995 vzniklo z odštepných závodov 52 podnikov, ktoré do roku 1999 pôsobili samostatne. V polovici toho roku vydal minister dopravy rozhodnutie o príprave nového organizačného usporiadania štátnych podnikov SAD. Tie sa zlúčili do 17 štátnych podnikov.

O pár rokov neskôr, v roku 2001, došlo k ich transformácii na akciové spoločnosti s plnou účasťou štátu. Koncom roka 2002 vypísala vláda SR tender na privatizáciu týchto spoločností.

Bývalý podnik ČSAD veľmi prispel k rozvoju autobusovej dopravy u nás.

„Vtedy sa začala písať nová história súkromných autobusových spoločností, premenených do dnešnej podoby väčších či menších vykonávateľov verejnej autobusovej dopravy,“ uviedol prezident Zväzu autobusovej dopravy (ZAD) Peter Sádovský. „Väčšina z nich si až do súčasnosti ponechala v názve aj označenie Slovenská autobusová doprava či aspoň skratku SAD, iní postupne svoje názvy zmenili,“ dodal.

Oslavy

Pri príležitosti spomenutého výročia predchodcu dnešných poskytovateľov autobusovej prepravy pripravil ZAD v septembri

v Bratislave náležité oslavy. V areáli bratislavskej Incheby sa – okrem historických faktov a zaujímavých súvislostí – odprezentovali aj aktuálne trendy vo verejnej doprave, súvisiace technológie a inovácie. Návštevníci petržalského výstavníka si mohli pozrieť moderné aj historické autobusy, súťaž v šoférskych zručnostiach, simuláciu dopravnej nehody spojenej s autobusovou prepravou a ukážky prvej pomoci i nasadenie vodiacich psov, zbierku autobusových modelov a výstavu exponátov z Múzea dopravy. Aktuálnymi otázkami, ktorým dopravcovia v súčasnosti čelia, sú ekologizácia a technologické inovácie, ktoré môžu byť významnou konkurenčnou výhodou. Aj preto sa pri príležitosti výročia predstavili okrem historických autobusov aj najmodernejšie značky Mercedes či Crossway Line Natural Power od Iveco Bus.

AD
Foto: ZAD

Moderný autobus Mercedes

služby služby
služby služby
služby služby
služby služby
služby služby
služby služby
služby služby
služby služby
služby služby
služby služby
služby služby
služby služby
služby služby
služby služby
služby služby
služby služby
služby služby
služby služby

S

služby

Drevené kostolíky lákajú	48
Sila regiónov v cestovnom ruchu	49
Zážitok z lyžovania a zo zimnej prírody Údolie Großarlal v Rakúsku	50
Privátne značky Maloobchodný fenomén pod lupou	51
Najdrahšie nákupné ulice Mestá sveta realitnými očami	52
Kritika cennejšia než pochvala O vnútrofirmej komunikácii	54

Hervartov

Drevené kostolíky lákajú

Sú to unikátne stavby po stránke architektonickej i sakrálnej a patria k našim najväčším pokladom. Vyžarujú silu, um a zručnosť majstrov. Ako umelecké diela predstavujú naše jedinečné kultúrne dedičstvo. Na severovýchode Slovenska, v okresoch Bardejov, Svidník a Snina, sa ich nachádza spolu 42. Radomír Jančošek, riaditeľ oblastnej organizácie cestovného ruchu „Šariš“ – Bardejov zdôrazňuje: „Významne prispievajú k atraktivnosti nášho regiónu. Najviac ich vyhľadávajú domáci a českí turisti. Sú to skvosty, výnimočné aj v porovnaní so svetom. Tvorili ich hlavne tunajší majstri. Využili

potenciál regiónu – drevo – ako dostupný a lacný stavebný materiál. Zaujímavé je, že pri ich výstavbe nepoužili žiadne klince.“

Väčšina z týchto drevených chrámov bola vystavaná v miestach, kde sa usídlili katolíci východného obradu. Jeho dominantnou črtou je symbolika, premietnutá do drevených ikon i bohoslúžieb.

Príťažlivý Omán

Mnoho Slovákov aj v zimnej sezóne mieri do teplejších krajín, aby si predžili leto. Vďaka dobrej ekonomickej situácii i širokej ponuke cestovných kancelárií môžu spoznávať aj vzdialenejší svet. Exotickým hitom je momentálne Omán, východný sused Spojených arabských emirátov. Už počas vlaňajšej zimy tam zamierilo 19 % počas dovolenkárov – priemerne za 1 220 € Cestovná agentúra Invia zaznamenala 10-percentný medziročný nárast záujmu o túto destináciu.

Až do roku 1970 šlo o turisticky nedostupnú krajinu, vďaka čomu si zachovala autentickosť. Odvtedy prešla rýchlou modernizáciou, takže najmä hlavné mesto Maskat ponúka kvalitné služby luxusných hotelov a rezortov. Osloví aj svojou čistotou a konzistentným architektonickým štýlom. K najväčším atrakciám rozhodne patrí potápanie v Arabskom mori.

ŠK

MF

Prvá ferrata na Liptove

Neďaleko obce Liptovské Revúce, v oblasti zvanej Zahorovo, v septembri oficiálne

sprístupnili ferratu – zaistenú trasu horským terénom. Nazýva sa Dve veže a je popretkávaná náročnými úsekmi, fixnými lanami či železnými stúpačkami. Rovnako otvorili aj náučný turistický chodník v tejto lokalite.

Ide o štvrtú ferratu na Slovensku. Nachádza sa vo výške cca 800 m n. m., s prevýšením od 20 do 70 metrov. Pokrýva dve dominantné skalné veže a jednu vedľajšiu, prepojené lanovými mostmi. Skala má vápencový pôvod a obťažnosťou sa zaraďuje, podľa zvoleného terénu, od miernej až po veľmi ťažkú. Využiť ju preto môžu lezeckí nadšenci – začiatočníci, ako aj skúsení horolezci.

Ferrata je prístupná do 31. januára.

KŠ

Váš biznis v srdci Slovenska

Úspech obchodného stretnutia, školenia či konferencie závisí aj od výberu spoľahlivého hotelového partnera. V Hotel & Congress Resort Kaskady pre vás radi pripravíme veľké kongresy, obchodné stretnutia, teambuilding, tematické párty. Alebo pripravíme pre vašich obchodných partnerov, prípadne zamestnancov, skvelý zážitok v podobe (ne)tradičného **Relax teambuildingu** v našom rezorte. Čo ponúkame:

- divinové špeciality v Original Restaurant & Wine bar,
- bowling GRATIS,
- rokovací priestor GRATIS,
- masáž 40 min. (terapeutmi z Bali, Indie, Thajska, Sri Lanky a Slovenska),
- ubytovanie.

To všetko už od 119 € na osobu.

S konkrétnou ponukou vás oboznámi naše event manažérky. Tešíme sa na vás! www.hotelkaskady.sk.

DK

Sila regiónov v cestovnom ruchu

Na Slovensku funguje sústava krajských a oblastných organizácií zameraných na cestovný ruch. Obdivuje ju aj zahraničie.

Rozmanitosť prírody, najviac minerálnych prameňov, hradov a zámkov na svete vzhľadom na počet obyvateľov, starobylé mestá, rezervácie ľudovej architektúry na vidieku a najvzácnejšie skvosty slovenskej histórie zapísané do Zoznamu svetového kultúrneho dedičstva UNESCO. Slovensko. Územie s rozlohu síce len 49-tisíc km², kde sa však nachádza až deväť národných parkov.

Krajina sa oficiálne člení na 21 turistických regiónov, z ktorých najznámejšie sú hlavné mesto Bratislava a jej okolie, majestátne Tatry, Spiš s jedným z najväčších hradov na svete, Orava a Liptov s tradičným folklórom a nezabudnuteľný ozajstný raj prírody – Slovenský raj. Na Slovensku aktuálne máme 7 krajských a 37 oblastných organizácií cestovného ruchu. O ich počte vedie Ministerstvo dopravy a výstavby (MDV) SR register. Turistické regióny a organizácie zamerané na rozvoj cestovného ruchu sa však teritoriálne celkom neprekrývajú.

Financovanie

Cestovný ruch je dôležitá prierezová rozvojová agenda ovplyvňujúca viacero odvetví národného hospodárstva. Štátna podpora každoročne naberá na dôležitosť a význame. MDV SR zo svojej rozpočtovej kapitoly pravidelne zvyšuje finančný objem určený na pokrytie dotácií. Táto skutočnosť okrem iného zahŕňa aj veľmi komplikovanú a náročnú negociačnú pozíciu s Ministerstvom financií SR, ktoré každý rok prísnejšie sleduje a vyhodnocuje zmyslupnosť, hospodárnosť a efektívnosť alokovaných verejných finančných prostriedkov. Sekcii cestovného ruchu MDV SR

záleží na zlepšení daného stavu. Okrem iného je toho názoru, že vyššie územné celky musia presúvať tlak na jednotlivé samosprávy s cieľom dosiahnuť transparentnejší výber daní za ubytovanie. Poskytovanie dotácie MDV SR, zameranej na rozvoj cestovného ruchu, upravuje ustanovenie § 29 zákona č. 91/2010 Z. z. o podpore cestovného ruchu v znení

Slovensko sa oficiálne člení na 21 turistických regiónov.

neskorších predpisov. Predpokladaným výsledkom podpory z poskytnutej dotácie je rozvoj cestovného ruchu v jednotlivých našich regiónoch, charakterizovaný primeraným uspokojovaním potrieb cieľových skupín návštevníkov, za predpokladu efektívneho zhodnocovania prírodného a kultúrneho potenciálu Slovenska, vynakladania práce a kapitálu.

Podpora regiónov

MDV SR podporuje činnosť územnej samosprávy pri rozvoji cestovného ruchu a činnosť krajských a oblastných organizácií cestovného ruchu a turistických informačných centier. Cieľom podpory je

najmä nárast výkonov ubytovacích zariadení prejavujúci sa v platobnej bilancii domáceho a zahraničného cestovného ruchu. Dotácie možno využiť na marketing a propagáciu (najmä na účasť na veľtrhoch, výstavách, prezentáciách), vytvorenie webového sídla a loga organizácie cestovného ruchu, elektronický marketing, tvorbu produktov, propagačných a informačných tlačovín (okrem knižných publikácií), ale aj na činnosť turistického informačného centra zriadeného organizáciou cestovného ruchu.

V roku 2019 ministerstvo poskytlo dotáciu 36 oblastným a 5 krajským organizáciám cestovného ruchu v celkovej výške 6 408 882,39 € Plánovaný objem prostriedkov na rok 2020 predstavuje sumu 7 623 593,67 eura; podlieha však ešte schváleniu ministerstvom financií.

Organizácie cestovného ruchu majú v štruktúre slovenského cestovného ruchu nezastupiteľné miesto. Sú najbližšie nielen k atraktivitám jednotlivých lokalít, ale aj ku konečnému spotrebiteľovi. Aj vďaka podpore a spolupráci so sekciou cestovného ruchu MDV SR výkony odvetvia cestovného ruchu dlhodobo rastú.

Marián Ondrišík, štátny radca
Sekcia cestovného ruchu
Ministerstvo dopravy a výstavby SR
 Ilustračné foto: Pixabay

Zážitok z lyžovania a zo zimnej prírody

Športové nasadenie alebo pohodová jazda? Túto otázku si v salzburskom údolí Großarlal klásť nebudete. Pretože každý zjazd sa stane potešením.

Pohodlní lyžiari preferujú príjemné široké zjazdovky okolo vrchu Kreuzkogel. Milovníci akčnej zábavy zasa ocenia rozmanitosť strediska Ski amadé so 760 km zjazdoviek a 270 vlekmí. K najobľúbenejším patria náročný freeridový svah Himmelreich alebo extrémne dlhý zjazd Berglandroute.

Novinkou lyžiarskej sezóny 2019/20 je rozšírená rodinná ponuka s dobrodružnou lúkou Fischbacher-Alm. Toto obrovské zimné ihrisko s novým vlekom a dopravným pásom je hitom nielen pre všetkých lyžiarov, ale aj pre tých, čo si chcú užiť sánky, boby a pod.

Pôžitkárske chaty, oddychové zóny

Občas potrebuje oddych aj ten najväčší športovec. Vtedy sa rodiny stretávajú na početných lyžiarskych chatách s veľkými slnečnými terasami a regionálnymi špecialitami. Ku gurmánsky overeným patrí napr. chata Gehwolfalm s množstvom

jedál zo surovín z vlastnej farmy, ktorá ohromí i širokým výberom vín. Na krátky relax lákajú tiež idylické oddychové zóny pozdĺž svahov, ako Naturplatzl, Sonnenplatzl alebo Glocknerplatzl s nádherným výhľadom na najvyšší vrch Rakúska Großglockner. V týchto zónach je k dispozícii bezplatné WLAN pripojenie na internet. A tak kým mama si vychutnáva panorámu národného parku Vysoké Tauern, deti smartfónmi posielajú selfie

Lyžiarsky región Ski amadé má 760 km zjazdoviek a 270 vlekov.

a videá zo zábavného parku. Pri orientácii v stredisku účinne pomôže bezplatná aplikácia Ski-amadé. Ukáže zjazdovky, vleky, lyžiarske chaty, oddychové zóny, vypočíta vašu spotrebu kalórií a vďaka integrovanému navigačnému systému vás isto dovedie k vybranému cieľu.

Nielen pre zjazdárov

Údolie Großarlal poskytuje pestrú paletu zážitkov i mimo zjazdoviek. Možnosti dopĺňajú upravené zimné turistické chodníky, bežecké lyžiarske trate, snežnicové trasy, jazdy na saniach s konštruktívnej výške 1 769 m sprístupnená chata

Loosbühelalm, ktorá láka výdatnými pochútkami vlastnej výroby. Naš tip: jedlo z klobúka – na železnom klobúku v strede stola si hosť môže ugrilovať malé kúsky mäsa, ku ktorým sa podávajú zelenina, chlieb a rôzne omáčky. Potom si možno objednať Zwetschenpofesen (typický vyprášaný zákusok so slivkovým lekvárom) s vanilkovou zmrzlinou a domáci limbový likér. Za malý poplatok sa tu dajú požičať sánky a zviezť sa nimi asi 6 km do údolia.

Aktívny program Berg-gesund ponúka intenzívne horské zážitky: lyžiarske trasy plné výziev, turistiku na snežniciach so sprievodcom, lezenie po ľade, prechádzky s rangerom národného parku. Pre hostí z približne 110 členských prevádzok je účasť bezplatná. Všetko zabezpečujú zaškolení turistickí sprievodcovia a certifikovaní horskí a lyžiarski inštruktori. Potrebné vybavenie (snežnice, turistické lyžiarske veci, ferratovú súpravu...) si možno rezervovať hneď po registrácii.

Salzburger Bergadvent

Sem by šiel na dovolenku aj Ježiško. Údolie Großarlal pôsobí pred vianočnými sviatkami veľmi romanticky a má výnimočnú atmosféru. K hitom patrí ručne zhotovená cesta k jasličkám a bohatý detský i rodinný program. Salzburšký horský advent kladie taký dôraz na autenticitu a tradície ako sotva nejaký iný adventný trh. Prezентuje regionálne produkty a vyváženú zmes remesiel a stravovacích prevádzok.

Adventné pobyty môžete absolvovať na začiatku lyžiarskej sezóny 2019/20; pri rezervácii na viac ako tri dni dostane hosť dar – jeden deň zadarmo. Ponuka sa vzťahuje na ubytovanie a skipas v termíne od 29. 11. do 24. 12. 2019. Cez deň si môžete vychutnať rýchle zjazdovky v lyžiarskom stredisku Großarlal-Dorfgastein, večer na adventnom trhu vás očaria varené víno, punč a za srdce chytajúca hudba.

JP

Foto: © www.grossarlal.info

Privátne značky

Naši potravinári upozornili, že domáce značkové výrobky sú z pultov stále viac vytlačané privátnymi (najmä zahraničnými) značkami.

Agentúra Go4insight uskutočnila aj v tomto roku prieskum v 360 predajniach potravinových reťazcov na Slovensku (v rovnakých ako vlni). Takéto zbery dát si už od roku 2013 objednáva Potravinárska komora Slovenska (PKS), aby zistila podiel vystavených privátnych značiek potravín na pultoch obchodov.

Kontinuálny nárast

Tento podiel dosiahol najvyššiu úroveň za ostatných sedem rokov – 25,3 %, čo predstavuje medziročný nárast o 1,3 percentuálneho bodu. Dlhodobé pozorovania pritom ukazujú, že podiel kontinuálne narastá (až o 6,6 % oproti roku 2014).

„Je smutné, že podiel privátnych značiek rastie na úkor značkových potravín,“ skomentoval Daniel Poturnay, prezident PKS. „Za značkovými výrobkami je dlhoročné budovanie lojality spotrebiteľov, pričom výrobcovia svojou značkou garantujú kvalitu výrobkov s osvedčenými receptúrami, kvalitnými surovinami a v neposlednom rade aj vlastným úspešným príbehom. Zároveň si uvedomujú zodpovednosť za svoje výrobky, pretože o dôveru spotrebiteľa môžu veľmi rýchlo prísť. Privátne značky nielenže nepodporujú výrobcov a ich produkciu,

ale naopak – pomáhajú k ich likvidácii,“ pritrvil.

Ako vyzerá sledovaný parameter v jednotlivých obchodných sieťach? Najväčší je už tradične v Lidli, najmenší v CBA (tabuľka). Medziročný nárast podielu privátnych značiek bol zaznamenaný v COOP Jednota a Tesco; v ostatných reťazcoch poklesol alebo ostal stabilný. Z hľadiska typu predajni sú potraviny pod privátnou značkou najviac zastúpené v diskontných predajniach a veľkoskladoch (50 %). Ostatné predajné formáty vykázali stabilný podiel na úrovni 17 – 21 %.

O ktoré tovary ide

A ako sú zastúpené privátne značky v konkrétnych kategóriách potravín? Najvyšší podiel má mlieko (68 %), potom mäsové výrobky (42 %), konzervované produkty (40 %) a cestoviny (39 %). Najmenší podiel je v kategóriách vína (6 %), piva, liehovín a destilátov (po 9 %) a nečokoládových cukroviniek (12 %). Privátne značky pritom zaznamenali rast v 12 zo 16 sledovaných kategórií; najvýraznejší (+4 %) pri mlieku, cestovinách i nečokoládových cukrovinčkách.

Pri značkovom výrobku je vyššia garancia stálosti receptúry a senzorických profilov.

„Najnižšie zastúpenie privátnych výrobkov majú kategórie, kde značka výrobcu je pre spotrebiteľa osobitným garantom chuťových vlastností – najmä pri alkoholických nápojoch. Pri potravinách komoditného charakteru býva najdôležitejším aspektom cena, preto práve tu hrajú prím privátne značky obchodných reťazcov,“ vysvetlil D. Poturnay. „Pre značkových výrobcov je to však problém. Reťazec sa totiž môže kedykoľvek rozhodnúť zmeniť výrobcu privátnej značky – a ten teda nemá garantovanú kontinuitu výroby, tým pádom ani možnosti ďalšieho rozvoja,“ dodal.

Domáce verzus zahraničné

Pri 25-percentnom podiele privátnych značiek na pultoch je 18 % zahraničných a 7 % slovenských. Z domáceho pohľadu je situácia najhoršia v reťazci Lidl, kde drvivú väčšinu (51 %) tvoria zahraničné privátne značky; slovenské reprezentujú len zvyšných 5 %. Kaufland tiež v tomto smere viac preferuje zahraničných výrobcov; ostatné reťazce majú vyvážený podiel domácich a zahraničných privátnych značiek. Jedine COOP Jednota vyrába väčšinu privátnych značiek na Slovensku. „Neteší nás ani to, že pri privátnych značkách nedostávajú väčšiu príležitosť naši výrobcovia potravín. No chcel by som vyzdvihnúť COOP Jednotu, ktorá má dlhodobo najvyšší podiel domácich potravín a aj pri privátnych značkách podporuje slovenských výrobcov,“ uzavrel D. Poturnay.

MM

Foto: COOP Jednota

Podiel privátnych značiek potravín na pultoch

Reťazec	2019	Medziročná zmena
Lidl	56 %	-3 %
Kaufland	23 %	0
COOP Jednota	23 %	+3 %
Tesco	18 %	+1 %
Billa	17 %	0
Metro	14 %	0
CBA	13 %	-3 %

Zdroj: Potravinárska komora Slovenska

Najdrahšie nákupné ulice

Maloobchodný trh vyvíja v mnohých oblastiach sveta veľký tlak na ceny nájomného. A tie určujú atraktivitu jednotlivých lokalít.

Realitná spoločnosť Cushman & Wakefield každoročne vydáva správu Main Streets Across the World (hlavné nákupné ulice vo svete), kde na základe vlastných údajov zoraďuje prvotriedne lokality podľa cien za prenájom. V najnovšej sleduje výšku nájomného v 448 miestach na 68 trhoch – ide o najväčší počet zahrnutých destinácií od roku 1988, kedy sa správa začala vydávať.

Prvá päťka

Z novo zverejnených údajov vyplýva, že na čele rebríčka najdrahších nákupných ulíc sveta sa udržala Causeway Bay v Hongkongu. Vlni ukončila päťročnú nadvládu newyorskej Upper 5th Avenue a v roku 2019 svoju pozíciu obhájila – s výškou nájomného 25 965 € za m² ročne. Jej spomenutá najväčšia konkurentka z New Yorku skončila druhá (21 295 €). Tretiu priečku obsadila londýnska New Bond Street, na ktorej ročné nájom za ostatných 12 mesiacov stúpili na hodnotu 16 222 € za m² (teda o 2,3 %). Získala tak európsky titul.

Na štvrtom mieste svetového rebríčka sa umiestnila parížska Avenue des Champs Elysées (13 992 €) a prvú päťku uzatvára Via Montenapoleone v Miláne so sumou ročného nájomu 13 700 € za m². Spomedzi prvej desiatky najväčší nárast zaznamenala Pitt Street Mall v Sydney, kde nájom za uplynulých 12 mesiacov stúpil o závratných 17,9 %. Je zaujímavé, že z desiatich najdrahších ulíc sveta sa polovica nachádza v Európe; v Ázii sú štyri a v USA len jedna.

Globálne súvislosti

Autor správy Darren Yates skomentoval aktuálne tohtoročné výsledky vo vývoji nájomov takto: „Sú pozitívne a dokazujú stabilitu prvotriednych maloobchodných

Hongkong – Causeway Bay

lokalít. Nájom na najlepších obchodných uliciach sveta sú pomerne stabilné a dnes je jasnejšie, akým smerom sa bude maloobchod vyvíjať. Mnohé slabšie lokality však čelia tlaku na znižovanie nájomu, najmä na vyspelejších trhoch Európy

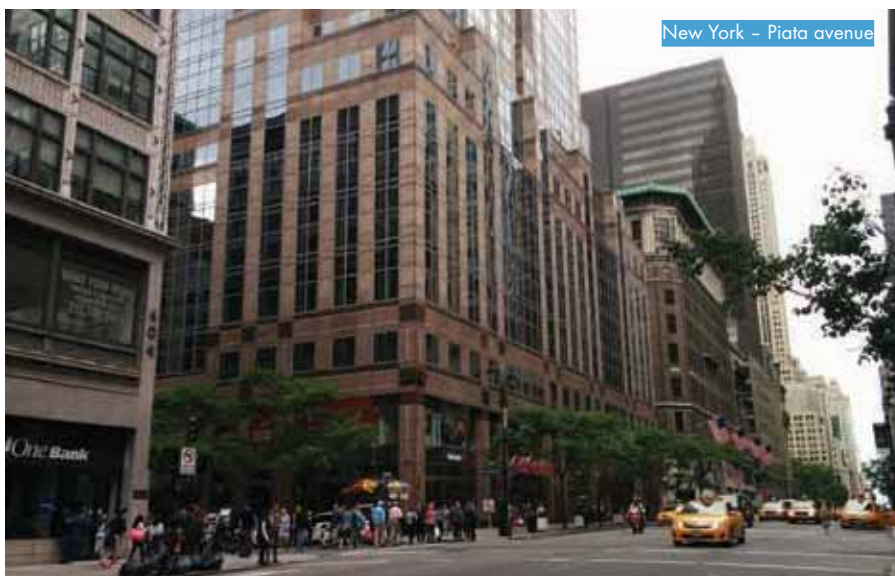
Z 10 najdrahších lokalít sa 5 nachádza v Európe, 4 v Ázii a 1 v USA.

a Severnej Ameriky. V Ázii a Tichomorie má maloobchod vo všeobecnosti veľmi dobré výsledky v rámci rôznorodej skupiny trhov.“

Správa konštatuje, že región Ázie a Tichomoria je v relatívne silnej pozícii

a nájomné vo viac ako 80 % sledovaných oblastí stúpa alebo stagnuje. Mimoriadne silnú výkonnosť so stabilným rastom nájomného vo viacerých mestách zaznamenala India. Maloobchodné nájom v Hongkongu ukázali odolnosť voči stálym nepokojom a protestom, i keď výhľady sú neisté.

Výrazne sa rozchádzajú trendy vývoja v Severnej a Južnej Amerike. Nájomné v Kanade a USA zostáva v mnohých oblastiach pod tlakom, hoci medzi jednotlivými ulicami môžu existovať značné rozdiely. Dobrou správou je, že po poklese z minulých rokov sa nájomné v uliciach New Yorku stabilizuje. Maloobchodné trhy v Latinskej Amerike naďalej dozrievajú, hoci tamojšie nájom môžu byť nestále.

New York – Piata avenue

Bližší pohľad na starý kontinent

Európsky stupeň víťazov je zrejmy z celosvetového poradia – vedie Londýn pred Parížom a Milánom. Zemiaková medaila patrí Bahnhofstrasse v Zürichu (8 195 €), na piatom mieste skončil Kohlmarkt vo Viedni (4 860 € za m² ročne). Známa dublinská Grafton Street sa nachádza na siedmej priečke (3 794 €). Najväčší nárast v rámci prvej desiatky zaznamenala aténska ulica Ermou, kde nájom stúpi o 14 %.

Londýnska New Bond Street je najdrahšou európskou ulicou.

Celkovo boli nájom počas uplynulého roka v približne 70 percentách európskych lokalít stabilné alebo vyššie. Evidentne však dochádza k polarizácii medzi etablovanými trhmi severozápadnej Európy a strednou, východnou a južnou Európou (kde je moderná ponuka nižšia a napr. internetový predaj ešte stále zaostáva).

Retail verus e-commerce

Stále rastúci internetový predaj má nesporné vplyv na retailový segment trhu. Podľa D. Yatesa je však vzťah medzi elektronickým predajom a tradičnými kamenými predajňami zložitejší. Aj keď dnes býva náročnejšie kvantifikovať hodnotu predajne, pre spotrebiteľa zostáva dôležitým kontaktným bodom a generuje tržby nielen priamo v obchode, ale aj cez internet. Slúži totiž ako showroom a posilňuje prítomnosť značky – ide o tzv. haló efekt. Autor správy predpokladá: „Najúspešnejšími retailermi budú tí, ktorí dokážu najlepšie prepojiť svoje kamenné a online prevádzky a nakupujúcim poskytnú konzistentnú, pozitívnu skúsenosť so značkou.“

Katarína Paule, vedúca retail tímu v Cushman & Wakefield Slovensko, k tomu

Londýn - arkádové obchody na New Bond Street

dodáva: „E-commerce určite predstavuje hrozbu, ktorú treba brať do úvahy. Avšak Slovensko je v porovnaní so západnou Európou alebo USA ovplyvnené online predajom oveľa menej. Dôvodmi sú nedostatočne rozvinutá logistika, cestná infraštruktúra a politika možnosti vrátenia tovaru, ako i stále možná nedostupnosť internetu konkrétnym skupinám zákazníkov – či už sú to staršie osoby, alebo ľudia s nižšími príjmami.“ Napriek tomu už teraz vníma, že značky sa pripravujú na oveľa silnejší dopad: vyžadovaním väčších maloobchodných priestorov, vytváraním miest vyzdvihnutia tovaru (tzv. pick-up pointov), zvyšovaním kvality politiky vrátenia tovaru alebo dodaním tovaru hneď v nasledujúci deň.

Značky v boji o klienta

Boris van Haare Heijmeijer, vedúci retail tímu v Cushman & Wakefield pre región EMEA, túto tému ďalej rozvinul: „Dokonce aj na hornom konci luxusného trhu sa maloobchodníci musia snažiť viac ako kedykoľvek predtým, aby zmnožili alebo si aspoň udržali zákazníkov. To si vyžaduje diverzifikovať ponuku tak, aby nešlo výlučne o predaj alebo transakcie.“ Podľa jeho slov klienti vnímajú destináciu ako

súčasť svojej skúsenosti so značkou, a to znamená pridanie ďalších služieb alebo partnerov, ako sú jedlo, pitie či voľnočasové aktivity. Očakáva, že tento typ rozširovania značiek bude pokračovať, pretože maloobchodníci chcú zostať relevantnou súčasťou trhu.

ZG

Foto: Pixabay, Wikimedia/Mk2010, Flickr/Raul Lieberwirth

Najdrahšie ulice sveta podľa nájomného (€/m²/rok)

1.	Causeway Bay	Hongkong	25 965
2.	Upper 5 th Avenue	New York	21 295
3.	New Bond Street	Londýn	16 222
4.	Champs Elysées	Paríž	13 992
5.	Via Montenapoleone	Miláno	13 700
6.	Ginza	Tokio	11 838
7.	Pitt Street Mall	Sydney	10 185
8.	Bahnhofstrasse	Zürich	8 195
9.	Myeongdong	Soul	8 163
10.	Kohlmarkt	Viedeň	4 860
11.	Wang-fu-fing	Peking	4 453
12.	Kaufinger/Neuhauser	Mníchov	4 440
13.	Grafton Street	Dublín	3 794
14.	Ermou	Atény	3 420
	Portal de L'Angel	Barcelona	3 420
16.	Orchard Road	Singapur	2 957
17.	Kalverstraat	Amsterdam	2 850
18.	Na Příkopě	Praha	2 820
19.	Stolešnikov	Moskva	2 728
20.	Khan Market	Nai Dillí	2 302
21.	Karl Johan	Oslo	2 268
22.	Suria KLCC	Kuala Lumpur	2 194
23.	Si-men	Tchaj-pej	2 053
24.	Biblioteksgatan	Štokholm	1 989
25.	Bloor Street	Toronto	1 952

Paríž - Champs Elysées

Kritika cennejšia než pochvala

Vnútrofiremná komunikácia má aj svoj marketingový výstup

Práca s ľuďmi zahŕňa množstvo komunikácie a výmen názorov, ktoré ani pri najväčšej snahe nemôžu byť výlučne pozitívne.

Nie všetko sa pracovníkom podarí, nie každý zákazník má dobrú náladu, nie každé partnerské hodnotenie je objektívne. A či sa nám to páči alebo nie, kritické vyjadrenia sa podriadeného dotýkajú oveľa silnejšie a zostávajú v jeho mysli dlhšie ako poďakovanie či pochvala. Dobrý šéf by to mal pri riadení tímu zohľadniť, veď pocit frustrácie skôr či neskôr vedie k znižovaniu výkonov.

Zákaznícka kritika

Ľudia z oddelení predaja, servisu či príjmu reklamácií sú neraz vystavení rozčúleným reakciám nespokojných zákazníkov. Bez ohľadu na to, či sú oprávnené alebo nie, zachovať pokoj, odstup a empatický prístup dá pracovníkovi v prvej línii

psychicky poriadne zabráť. Je veľmi dôležité, aby bol personál pravidelne trénovaný a cítil, že pri rozhodovaní sa opiera o presné a jasné pravidlá. Kým školenia o technických otázkach najlepšie pripraví manažéri alebo skúsení zamestnanci, na tréning komunikačných zručností, zvládania kritiky a negatívnych emócií odporúčam prizvať externého odborníka. Dobre zvolený tréner prinesie do firmy

Kritikou podriadených šetríte, ich kritiku seba pozorne počúvajte.

poľahod zvonka a skúsenosť s riešením rozličných situácií. Ak si získa dôveru, ľudia s ním komunikujú otvorenejšie. Na druhej strane, negatívna spätná väzba od zákazníkov môže naznačovať, že s našimi službami niečo nie je v poriadku a existujú možnosti zlepšenia, rozšírenia či zmeny. Šéf by mal preto nielen podporovať svoj tím a pomáhať mu prekonať negatívne pocity, ale aj pozorne počúvať, aké problémy sa v činnosti organizácie vyskytujú najčastejšie, a hľadať cesty, ako im predísť. Keď medzi oddeleniami firmy fungujú priateľské a otvorené vzťahy, možno predpokladať, že oprávnená kritika sa stane podnetom na konštruktívnu spoluprácu a následné zlepšenie služieb.

Škrípe to medzi kolegami?

V práci trávim viac času ako doma s rodinou. Je plus, keď kolegovia dobre vychádzajú a vo firme vládne atmosféra vzájomnej podpory. No ľudia nie sú stroje a občas sa v medziľudských vzťahoch vyskytnú nezhody. Ako šéf nikdy nedovoľte, aby ohováranie otráвило atmosféru v pracovnom tíme. Ak zistíte, že niekto šíri klebety o inom, požiadať ho, aby mu svoje výhrady povedal z očí do očí vo vašej prítomnosti. Obvykle si obe strany vysvetlia svoje postoje oveľa pokojnejšie, ako by to urobili poza

chrbát. Ak bola kritika oprávnená, pomôžte nastaviť korektné vzťahy a pokúste sa ukončiť situáciu podaním rúk. Spolupracovníkom pravidelne pripomínajte hlavné poslanie spoločnosti, kvôli ktorému by mali fahať za jeden povraz. Vytvorte priestor, aby sa kolegovia lepšie zoznámili aj po ľudskej stránke. Nemusíte organizovať drahé večierky ani zahraničné výlety; rovnaký účel splnia spoločná opekačka, vychádzka či športové popoludnie, kde vytvoríte priestor na osobnejšie rozhovory a lepšie spoznanie sa.

Aj šéfovia robia chyby

Nie je jednoduché vypočúť si kritiku od podriadeného, obzvlášť ak ju vysloví pred ľuďmi. No skôr než dáte priechod hnevu alebo na kritiku zanevriete, skúste sa zhlboka nadýchnuť a popremýšľať o tom, čo ste si vypočuli. Veď povedať šéfovi niečo negatívne si vyžaduje kus odvahy – a váš pracovník by to zrejme neurobil, keby mu na zlepšení stavu nezáležalo. Odhliadnime od najvypätejších situácií, ktorým by bolo lepšie predísť. Pripustíme, že v zdravej firme môže výborne fungovať aj čosi ako Hyde Park, čiže fórum otvorenej komunikácie. Na takýto účel je dobré určiť pravidelný čas, miesto a sformulovať pravidlá slušnosti (ktoré však neobmedzia obsah ani rozsah kritiky). Ak vám ľudia otvorene povedia, čo ich trápi alebo čo vo firme nefunguje, budú ochotne spolupracovať aj na riešení. V prípade, ak riešenie nie je vo vašich možnostiach, máte šancu veci dôkladne vysvetliť. Aj to neraz posilní ich dôveru k vám a lojalitu k firme. Ľudia majú niekedy obavu povedať svoj názor verejne. Tu poslúži vhodne pripravená uzavretá škatuľa, do ktorej môžu vhodiť svoje pripomienky – či už s podpisom, alebo anonymne. Získate cennú spätnú väzbu a pravdepodobne aj viaceré tipy, ktoré s pochopením uvediete do praxe.

Jana Škutková

www.marketingovo.sk

Obrázky: PPN, Pixabay

zdravie život
zdravie zdravie
život zdravie
zdravie zdravie
život zdravie
zdravie zdravie
život zdravie
zdravie zdravie
život zdravie
zdravie život
zdravie zdravie
zdravie zdravie
život zdravie
zdravie zdravie
zdravie zdravie
zdravie život

zdravie a život

Saunovanie v zime	56
Je pacient ochotný sa liečiť? Adherencia ako problém	57
Ako v zime neochorieť	58
Tajfún menom migréna	59
Spoločné chvíle pri jedle	60
Spotreba rýb na Slovensku	61
Clean Air Forum Európske podujatie v Bratislave	62

Saunovanie v zime

O blahodarnom účinku striedania tepla a chladu na ľudský organizmus vedeli už naši predkovia. Najmä v chladnom období roka preto treba myslieť na zdravie a dopriať mu zaslúženú pozornosť.

Pravidelné saunovanie pomáha ľudskému telu lepšie zvládať nástrahy zimy a zvyšovať jeho odolnosť voči rôznym vírusom a infekciám horných dýchacích ciest. Školákov nevnímajú.

Sauna ako šport

Základom zvyšovania odolnosti organizmu a budovania lepšej imunity je pravidelnosť. Príležitostné saunovanie nemá dlhotrvajúci efekt, pretože z jeho pozitívnych účinkov dokáže ľudské telo čerpať len pár dní.

„Do sauny je potrebné chodiť pravidelne, aby sme jej účinky mohli pozorovať trvalo. Odporúčam návštevu minimálne dvakrát do týždňa,“ hovorí Peter Kolenčík z Vodného parku Bešeňová. „So saunou je to ako so športom. Ak znížite tréningové dávky, zákonite klesá aj výkonnosť. Ak prestanete úplne, telo postupne stratí získanú výdrž. Žijeme veľmi rýchlo, chorobnosť má v tomto období stúpajúci trend, a preto je prevencia vždy lepšia,“ vysvetľuje.

Celoročná záležitosť

Odborná verejnosť sa zhoduje, že saunovanie je vhodné po celý rok. Počas leta, vplyvom zlepšenia termoregulácie, pomáha lepšie zvládať nadmerné potenie, nástrahy klimatizovaných miestností, výkyvy počasia a rozdiely medzi dennou a nočnou teplotou.

V chladnejšom období roka – na jeseň a v zime – zvyšuje odolnosť organizmu proti rôznym nachladeniam či vírusom. Zároveň funguje ako prevencia pred respiračnými ochoreniami, zbavuje telo škodlivých látok, zlepšuje pohyblivosť

Saunamajster pri práci

kĺbov, uvoľňuje svalstvo, prekrvuje a zlepšuje kvalitu pokožky, jej pružnosť i vzhľad. Navyše v dnešnej hektickej dobe pomáha odstraňovať psychické vypätie, často sa prejavujúce nervozitou, nespavosťou či úzkostnými stavmi.

V lete za zábavou, v zime pre zdravie

Rajom slovenského saunovania sa v ostatnom čase stal Liptov, a to vďaka dvom akvaparkom a tiež tunajším kúpeľom, ktoré zdravie zlepšujú, ba priam ho prinavracajú. Bez ohľadu na ročné obdobie tu návštevníci majú výborné podmienky na kúpanie, saunovanie aj prepotrebný relax.

Pobyt v soľnej jaskyni zvyšuje odolnosť voči respiračným chorobám.

Voda v bazénoch je tu najmä termálna, ale aj klasická číra; dokonca možno naraziť i na morskú, ktorú vyhľadávajú najmä rodiny s menšími deťmi. Kúpele Lúčky lákajú aj na vodu minerálnu, ktorá má potvrdené liečebné účinky.

Kým v lete sú termálne vody najmä zdrojom príjemného osvieženia a zábavy, s nástupom studeného počasia stúpa ich význam v súvislosti s ľudským zdravím. Počas jesene a zimy tak návštevy akvaparkov a kúpeľov dostávajú najmä zdravotný rozmer. Napr. pobyt v soľnej jaskyni je dobrou prevenciou pred respiračnými chorobami.

Saunové rituály

V posledných rokoch sú čoraz populárnejšie. Organizátori ich sprevádzajú aromaterapiou, príbehmi, rôznymi svetelnými a zvukovými efektmi. Odohrávajú sa v réžii saunamajstrov, ktorí robia zo saunovania intenzívnejšie, pestrejšie zážitok zameraný na všetky zmysly.

Bližší obraz podáva Ivana Gežíková, brand manažérka akvaparku Tatralandia: „Saunovým uterákom alebo vejjárom saunamaster rozvíri zohriaty vzduch a prírodnú arómu a distribuuje ich do priestoru sauny. Polievaním lávových kameňov vodou a tiež položením ľadovej drviny na saunovú pec zvýši pocitovú teplotu a vlhkosť v saune. Následne parnými nárazmi ženie horúci vzduch na návštevníkov, čím výrazne zefektívni proces saunovania. Ak všetko toto skĺbi so správnym zvoleným príbehom, vhodnými esenciami, hudbou a svetelnými efektmi, sauna sa na malú chvíľu zmení na divadelné javisko a klienti si tu vychutnajú jedinečné predstavenie.“

Kam za oddychom?

„Pravidelný pohyb a správne zvolený oddych sú cestou, ako zvládať nástrahy tohto obdobia, kedy sa už turisti musia do hôr viac obliekať. Avšak najmä vďaka termálnym vodám a wellness ponuke je náš región stále atraktívny a žiadaný,“ konštatuje s uspokojením Darina Bartková, riaditeľka Oblastnej organizácie cestovného ruchu Region Liptov.

KŠ

Foto: Region Liptov

Je pacient ochotný sa liečiť?

Adherencia alebo inými slovami dodržiavanie liečby je veľkým problémom, ktorý sa týka približne polovice chronicky chorých.

Nízka adherencia prináša negatívne zdravotné dôsledky, ako napr. zlyhanie liečby či zvýšený počet hospitalizácií, čo predstavuje miliardové výdavky navyše. Znížiť toto riziko treba najmä pri ochoreniach ako hypertenzia, vysoký cholesterol či diabetes. Udržať motiváciu k liečbe práve pri tomto „smrťacom triu“ sa zdá najdôležitejšie.

Neradostná realita

Nedôsledný prístup k liečbe a nedodržiavanie jej pravidiel potvrdil u pacientov prieskum, ktorý iniciovala spoločnosť Teva. Zapojených bolo asi tisíc Slovákov a Čechov s diabetom II. typu, hypertenziou alebo obezitou. Až 53 % sa priznalo, že svoje lieky neužíva vždy podľa odporúčania lekára. Dôvody sa rôznia: 70 % z nich jednoducho zabudne, 19 % si liek nevezme, lebo sa cíti fit. Niektorí nie sú práve doma, iní majú pocit, že im liek nerobí

Štvrtina hypertonikov si pravidelne nekontroluje svoj krvný tlak.

dobre. Ďalšími dôvodmi sú, že lekár terapiu často mení, liek sa pacientovi minul a nebol k dispozícii v lekárni. Diabetológ Emil Martinka tvrdí, že až 40 % pacientov užíva lieky chybné, obzvlášť ak nevidia ich okamžitý účinok alebo ich majú predpísaných viac. Podľa všeobecnej lekárky Moniky Palušovej majú jej kolegovia častú skúsenosť s tým, že pacienti vynechávajú naordinovanú liečbu alebo si dávkovanie liekov sami upravujú.

Neuvedomujú si, že tým môžu ohroziť svoje zdravie a neraz aj život.

Nejde len o lieky

Zlé je to aj s dodržiavaním súvisiacich diétnych a režimových opatrení. Približne tri štvrtiny účastníkov prieskumu v minulosti fajčili, k súčasnému fajčeniu sa priznalo 39 %. Takmer všetci respondenti bojujú so stresom, viac ako štvrtina nemá pravidelný alebo žiadny pohyb. Každý piaty spí menej ako šesť hodín a zobúdz sa unavený. Štyri percentá uviedli, že nerobia nič na zlepšenie svojho životného štýlu.

Tieto problémy potvrdil aj dotazníkový prieskum počas tohtoročného Týždňa adherencie v 130 ambulanciách všeobecných lekárov. Zapojilo sa 727 pacientov, z ktorých iba 15 % dodržiava všetky odporúčania, vrátane diétného či pohybového režimu. V rámci žiaducich zmien životoprávy robí ľuďom najväčší problém obmedzenie príjmu tukov, sacharidov a soli. Dodržať zákaz fajčenia je náročné pre 19 % opýtaných a 18,5 % označilo za namáhavú redukciu hmotnosti.

Ako zlepšiť adherenciu

Základom je dobrá komunikácia lekára s pacientom. Žiaľ, stále existuje isté percento chronicky chorých, ktorí opúšťajú ordináciu bez toho, aby porozumeli, čo im lekár povedal. Pritom je známe, že zapojenie pacienta do terapeutického procesu významne zvyšuje účinnosť liečby – preto by mal byť riadne poučený o svojej chorobe, prognóze i význame terapie. Ak nie je dostatočne adherentný, možno to čiastočne považovať aj za zlyhanie lekára. Samotní lekári deklarujú potrebu mať viac času na pacienta. Uvítali by informačné materiály pre chorých, osvetu v médiách. Adherenciu by podľa nich podporili aj nižšie doplatky za lieky, zjednodušené dávkovacie schémy či častejšie kontroly, a teda aj predpisy liekov na kratšiu dobu. Podľa M. Palušovej by mohli prispieť

aj fixné kombinácie pri užívaní viacerých liekov. Klinické skúsenosti poukazujú na viacero ich výhod: nižší počet tabliet, ktoré musia pacienti užívať, lepšiu kontrolu liečby, menšie riziko nežiaducich účinkov.

Do liečby je vhodné zapojiť i rodinných príslušníkov, ktorí môžu pacientovi poskytovať významnú oporu.

Úloha farmácie

To, že pacient neberie lieky, ako má, odhalí každý šikovný lekárnik dobre zvolenými otázkami. „Doba je uponáhľaná a pacient nechce lekára otravovať otázkami,“ hovorí farmaceut Ján Kyselovič. „Niekdedy sa ani neprizná, že mu liek nerobí dobre. Poctivo si ho vyzdvihne v lekárni, a potom ho hodí do koša,“ dokrešľuje s tým, že práve tu môže lekárnik pomôcť. V dodržiavaní liečby má svoju rolu podľa neho aj to, ako sú lieky zabalené a či sa napr. dobre prehľadajú.

Liek pacientovi pomôže, len ak ho ten užíva. Správne užíva.

Lekári vidia zástož farmaceutických firiem v tvorbe edukačných materiálov a širší osvetu cielenej na dodržiavanie liečby. „To je jeden z dôvodov, prečo sme iniciovali Týždeň adherencie,“ komentuje Juan Carlos Conde Ibarra, generálny riaditeľ spoločnosti Teva Pharmaceuticals Slovakia. „Uvedomujeme si tu svoju dôležitú úlohu, preto uvádzame na trh nové prehľadné obaly spolu s dávkovacou tabuľkou. Je to účinný prostriedok na zlepšenie adherencie,“ dodáva.

EZ
Obrázok: Teva

Ako v zime neochorieť

V studených zimných mesiacoch hrozí najväčšie riziko, že nás navštívi neželaný hosť – choroba. Čo robiť, aby sa tak nestalo?

Najčastejšími zdravotnými komplikáciami v tomto období roka sú prechladnutie a chrípka. Treba ich odlišovať. Chrípka je však nebezpečnejšia a jej sezóna trvá dlho – od októbra až do apríla.

Hlavné zásady

Obransschopnosť organizmu (aj detského) možno počas chrípkovej sezóny podporiť zvýšeným príjmom vitamínov A, C, E a väčšiny zo skupiny B. Zabezpečí ich konzumácia dostatočného množstva čerstvej zeleniny, ovocia a celozrnných obilnín. Najvhodnejšie sú druhy bohaté na C vitamín: paprika, chren, kel, kapusta, citrusové ovocie, kivi, zelené vňate. Celkovú odolnosť významne posilní dobrá fyzická kondícia. Preto sú vhodné cvičenie a každodenný pohyb na čerstvom vzduchu. Pomôžu tiež otužovanie, dostatok spánku a oblečenie primerané počasiu. Vstupnou bránou pre pôvodcov chrípky a prechladnutia sú horné dýchacie cesty a spojovky. Preto sa odporúča kýchať či kašľať do jednorazových vreckoviek – a po použití ich zahodiť do koša. Na pracovisku, vo výchovno-vzdelávacích zariadeniach i doma je vhodné pravidelné nárazové vetranie. V čase rastúceho počtu chorých sa treba vyhýbať uzavretým priestorom s vyššou koncentráciou ľudí. Predškolské zariadenia by zo zákona mali vykonávať tzv. ranný filter – čiže poveriť osobu (zväčša pedagóga) zodpovednú za to, aby sa do kolektívu nedostalo choré či nedoliečené dieťa.

Umývajte si ruky

K prenosu ochorenia môže dôjsť i kontaminovanými predmetmi (držiaky v MHD, nákupné košíky, kľučky dveri). Preto je mimoriadne dôležité dbať na čistotu rúk, najmä v prípade detí. Ruky si treba umývať čo najčastejšie (aj po použití jednorazovej vreckovky), a to teplou

vodou a mydlom. V prípade núdze účinne pomôžu aj dezinfekčné gély na alkoholovej báze. Pri mydlení nevynechajte ani chrbát rúk, priestor medzi prstami a za nechtami. Po dôkladnom opláchnutí použite jednorazovú utierku alebo čistý uterák.

Tri piliere prevencie: vitamíny, pravidelný pohyb, umývanie rúk.

„Dôkladné umývanie rúk je najjednoduchší spôsob, ako predísť rozšíreniu respiračných infekcií,“ skonštatoval Ján Mikas, hlavný hygienik SR. Upozornil, že vírus chrípky preživa na odevu, papieri, vreckovkách 8 až 12 hodín, na hladkých neporéznych povrchoch dokonca 24 až 48 hodín. Preto patrí umývanie rúk medzi základné formy prevencie chrípky. V prachu a pri izbovej teplote vírus vydrží i niekoľko dní. V domácnostiach sa preto počas chrípkovej sezóny odporúča upratovanie navlhko, teda s použitím dezinfekčných prostriedkov s obsahom chlóru, glutaraldehydu, peroxozlúčeniny, chlórhexidínu či jódu.

Dajte sa zaočkovať

Najúčinnejšou prevenciou proti chrípke je očkovanie. Odporúča sa podstúpiť ho čo najskôr, pretože dostatočná hladina protilátok sa v tele vytvorí po 10 až 14 dňoch. Vakcína chráni približne šesť mesiacov. Zloženie látok v nej sa každoročne mení, preto zákrok je potrebné absolvovať každý rok.

Očkovanie proti chrípke by mali absolvovať najmä rizikové skupiny ľudí: seniori, osoby so závažnými chronickými ochoreniami či s oslabenou imunitou, tehotné ženy a zdravotnícki pracovníci. Prečo? Podľa J. Mikasa totiž ochorenie môže u nich prebiehať s komplikáciami ako zápal priedušiek, pľúc či stredného ucha. Chrípka im potom môže nielen ohroziť zdravie, ale spôsobiť aj úmrtie.

Vyležať, nie prechodiť

Pre bežných ľudí je náročné rozlíšiť chrípku od iných respiračných infekcií. Mýlia si ju často s prechladnutím. Následne podceňujú liečbu i návštevu lekára v domnienke, že im postačí samoliečba.

„Neraz sme svedkami, že ľudia s kašľom, boľavým hrdlom či horúčkou sa pohybujú vonku, v obchodoch, dopravných prostriedkoch, chodia do práce alebo školy, navštevujú rôzne spoločenské podujatia. Škodí tým okoliu aj sebe. Chorobu treba vyležať doma na lôžku a riadiť sa pokynmi lekára. Klinický stav sa bez odbornej liečby môže skomplikovať,“ upozornil J. Mikas.

Chrípka je vírusové ochorenie, antibiotiká sú proti nej neúčinné. Jej liečba spočíva v zmierňovaní príznakov – podávaním liekov na zníženie teploty, proti kašľu, bolesti hlavy a zápalu dýchacích ciest. Treba si dopriať veľa spánku a teplého čaju.

ÚVZ SR

Foto: Freemages, Pixabay

Tajfún menom migréna

Človeka vyradí z činnosti aj na niekoľko dní. Záchvatovité, pulzujúce, intenzívne bolesti hlavy sú dokonca tretím najčastejším ochorením ľudí stredného veku.

Zrejme len málokto sa môže pochváliť tým, že ho počas života nebolela hlava. Či už bolesti prídu po prehýrenej noci, alebo pod vplyvom počasia, z prepracovania, psychickej vyčerpanosti, prípadne únavy od očí. Možností je dosť a sporadicky s bolesťami hlavy naozaj zápasia až deväť z desiatich dospelých. No tieto bolesti zväčša vypršia samy alebo po tabletku analgetika.

Bolesťou hlavy trpí deväť z desiatich ľudí.

Je tu však aj veľká skupina, pre ktorú to neznamena len tupý pocit či neidentifikovateľné slabé dunenie hlavy. Keď bolesť príde, je ostrá, na čele sa zjaví studený pot, človek sa stáva citlivým na svetlo či zvuk, žalúdok je naruby a jediným želaním zostáva pokoj. Hoci sa migréna ešte donedávna prehliadala, podľa zdravotníckych štatistík je tretím najčastejším ochorením ľudí v strednom veku. Častejšie postihuje ženy, ktoré doplácajú aj na hormonálne zmeny. O jej sile hovorí tiež fakt, že dokáže vyradiť človeka z bežnej činnosti aj na niekoľko dní.

Čo sa deje v hlave

Bolesť je vždy nepríjemný zmyslový, ale aj emocionálny zážitok, spojený so skutočným alebo možným poškodením tkaniva. Silná migréna predstavuje záchvatovité, pulzujúce bolesti veľkej intenzity, ktoré často sprevádza aj fotofóbia (citlivosť na svetlo) alebo fonofóbia (citlivosť na zvuk). Veľmi často sa pridružujú aj stavy vracania.

S ohľadom na množstvo príčin, ktoré k bolesti hlavy vedú, ako aj na rozmanitosť

klinický obraz sa bolesti dajú rozdeliť na primárne a sekundárne. Prvé tvoria asi 90 % prípadov a medzi ne patrí aj spomínaná migréna, prípadne tenzná bolesť hlavy – je druhá najčastejšia po migréne a spôsobuje ju najmä zlé držanie tela a celkovo zlý životný štýl. Poznáme ešte vertebrogénnu bolesť a u mužov aj clusterové bolesti. Pri týchto typoch je podstatou len bolesť hlavy. V 10 % prípadov ide o sekundárne bolesti, kedy sa pridáva aj iná príčina (napr. vnútrolebečné zmeny). Určenie príčiny bolesti je však veľmi dôležité na následnú voľbu správnej liečby. Ak bolesť trvá dlhšie ako tri mesiace, už nehovoríme o akútnej, ale chronickej bolesti. Vtedy je dôležité čo najskôr hľadať príčinu a pristúpiť k liečbe. Aj migréna môže byť chronická, rovnako chronické môžu byť tenzné, vertebrogénne či clusterové bolesti hlavy. Chronické migrény sú napríklad často následkom rozšírenia ciev v mozgu.

Najmä u žien však migrénu spôsobujú, resp. podporujú aj hormonálne zmeny, ktoré každý mesiac žena pociťuje dosť výrazne. Samozrejme, ostré a pulzujúce bolesti hlavy sa u žien môžu dostať aj mimo hormonálneho cyklu, a to

v prípadoch, kedy od neho nezávisia. Bez ohľadu na to však často odoberajú chuť aj na intímny život, takže formulka „Dnes nie, bolí ma hlava“, býva často pravdivá.

Liečba

V prípade migrény je prvé odporúčanie naordinovať si absolútny pokoj. Samozrejme, ak ide o migrénu chronickú, ktorá sa dostavuje na pravidelnej báze, je potrebná terapia. Bolesti hlavy sa dajú liečiť jednak analgetikami, ktoré majú vplyv na migrenózne stavy. Druhá možnosť je intervenčná, čomu sa venuje algeziológia. Tá sa o liečbu snaží minimálne invazívnym spôsobom, no maximálne efektívne.

Migréna častejšie trápí ženy, lebo na ňu vplyva aj hormonálny cyklus.

Jej základom je intervenčná diagnostika – teda určenie zdroja bolesti – a následne zameranie liečby na odstránenie tohto zdroja bolesti. Tu pacientom odporúčame čo najskôr sa poradiť s odborníkom a stanoviť liečbu. Popri bežných analgetikách na bolesť je účinný napríklad aj botox, ktorý poznáme skôr z estetickej medicíny. Primárne sa využíva na vyhladzovanie vrások na čele, no prax už potvrdila aj jeho zmierňujúci účinok na bolesti hlavy.

MUDr. Ireneusz Przewlocki
algeziológ a riaditeľ
Centrum liečby bolesti PainClinic
Foto: Pixabay

Spoločné chvíle pri jedle

Rodinný nedeľný obed či večera sú už v každodennom zhone svetlá výnimka. Spoločných chvíľ s najbližšími je ako šafranu. Čo tak zmeniť to, pripomenúť si dôležitosť priateľov a rodiny? Zapojte sa do iniciatívy spoločnosti Henkel a značiek Somat a Pur – #Enjoy-together. Pripomína, aké dôležité je venovať čas svojim blízkym a povzbudzuje na stretnutia – ideálne v spoločnosti dobrého jedla,

v kuchyni, v srdci každej domácnosti. Podelte sa o tieto jedinečné momenty aj na sociálnych sieťach a inšpirujte priateľov. Nebojte sa špinavého riadu, účinné výrobky Somat Gold sa oň s ľahkosťou postarajú. Vylepšený gél v sebe ukrýva 12 funkcií a riadu prinavráti pôvodnú čistotu, žiarivosť a dvakrát väčší lesk.

MT

Kam na biznis raňajky

Plánujete biznis raňajky s obchodným partnerom alebo klientom? Dohodnite si ich v kaviarňach Costa Coffee. V Auparku aj Eurovee sú počas pracovných dní otvorené už od ôsmej a okrem chutnej kávy je pre vás vždy pripravené aj raňajkové menu. Vychutnať si môžete sendviče, panini, sladké pečivo a vždy niečo navyše z aktuálnej ponuky. Navyše pohodlne a bezplatne zaparkujete, čo – rovnako ako chutné raňajky – prispieva k príjemnej atmosfére a úspechu vášho pracovného stretnutia.

BM

Kúzelné momenty s pralinkami

Milka pre vás pripravila novinku v podobe pralínok Milka Moments. Podľa aktuálnej nálady môžete siahnuť po jednej z piatich najobľúbenejších príchuť tabuľkových čokolád Milka – pralinku plnenú čokoládou, čokoládovú pralinku plnenú celým lieskovým orieškom, s náplňou Oreo, pralinku s mandľovým karamelom alebo karamelom s orieškom. Pre tých, ktorí majú jasno a uprednostňujú konkrétnu príchuť, je k dispozícii aj jednodruhovú balenie.

Malá, elegantná, typicky fialová škatuľka ukrýva jedenásť pralínok. Samostatne balené pralinky sa dobre hodia i na cesty. Kúzlou tej najjemnejšej čokolády z alpského mlieka môžete objavovať doslova každý deň.

Produkt cieľi na všetkých, ktorí chcú niečím malým spestriť každodenný zhon, vychutnať si pokojnú chvíľu alebo túžia potešiť svojich blízkych milou pozornosťou.

PM

Hubert De Luxe v darčekovom balení

Oslávte vianočné sviatky tradičným spôsobom – v kruhu rodiny a s pohárom najpopulárnejšieho sektu, ktorý sa stal neodmysliteľnou súčasťou našich domácností. Zlatistá farba, okúzľujúci muškátový buket a lahodná sladká chuť sú dôvodom, prečo sekt Hubert De Luxe dokonale dotvára čarovnú vianočnú atmosféru. Dostupný je aj vo verzii Rosé.

Odporúčaná maloobchodná cena balenia s dvomi pohármi: 10,43 €/0,75 l.

VB

Ešte väčšia radosť z pečenia

Zabudnite na masťné prsty a potieranie foriem na pečenie kúskom masla! Pre všetkých, ktorí sa chcú vyhnúť nežiaducemu pripečeniu cesta na plech a nahradiť tradičné formy vymastenia, je tu novinka Backspray od Dr. Oetker – praktický olej v spreji na rastlinnej báze, ktorý zaručí úplné, čisté a jednoduché potretie plechov, foriem na pečenie, vafflovačov alebo smaženie na panvici. Neobsahuje palmový olej a je vhodný aj pre vegánov.

Tento kuchynský pomocník je vyrobený z vysokokvalitného repkového oleja a oleja z hrozno-vých jadriek, ktoré zvyšujú jeho stabilizačnú funkciu a účinnosť. Výhodou je komfortné a jednoduché dávkovanie, o ktoré sa postará sprej s rozprašovačom, bez hnacieho plynu na bezpečné používanie. Jedno balenie obsahuje 125 ml oleja, ktoré vystačia na 50 plechov alebo 30 foriem.

AM

Spotreba rýb na Slovensku

Je najvyššia za posledné desaťročie, pričom najviac sme skonzumovali v ostatných dvoch rokoch – 2017 a 2018.

Spotreba tým dosiahla úroveň 5,5 kg na osobu a rok, čo sa rovná približne spotrebe hovädzieho mäsa. Z toho len necelý kilogram pripadá na ryby sladkovodné. Úlovkami rekreačných rybárov je pokrytých zhruba 0,35 kg. Odporúčaná dávka rybieho mäsa pritom predstavuje 17 kg na obyvateľa a rok.

Zo sladkovodných rýb je u nás najobľúbenejší kapor. Nasledujú pstruh, šfuka, zubáč, sumec, tolstolobik, amur a sivoň. Trh ponúka aj ďalšie druhy – sumčeka afrického, ostrieža, karasa, úhora. Spotrebiteľia uprednostňujú najmä ryby živé, príp. chladené.

Medzi morskými rybami patria k najpopulárnejším losos, makrela a sleď, potom rôzne druhy tresky a ryby tuniakovité. Konzumenti kupujú hlavne mrazené

produkty: celé ryby, filé a filety, ako aj hotové polotovary. Zo spracovaných rýb vedú údená makrela a losos, z marinovaných sleď.

Kam sa hrabeme na Portugalcov

Podľa dostupných údajov (za rok 2015) dosiahla priemerná spotreba rýb v EÚ 25,1 kg na obyvateľa. Pochváľiť sa môžu hlavne Portugalci, ktorí tento údaj „vytiahli“ až na 55,9 kg! Nasledujú Španieli (45,2 kg) a Francúzi (33,9 kg). Spomedzi vnútrozemcov sú najlepší Luxemburčania, ktorí ročne skonzumujú 32 kg rýb. Druhí skončili s odstupom Rakúšanov (13,2 kg). Slováci sa v spotrebe rýb stále nachádzajú na chvoste Únie.

Spotreba rýb a morských plodov celosvetovo každým rokom rastie. Za posledných 50 rokov sa zdvojnásobila, čo má za následok drastické zníženie rybej populácie v oceánoch.

Čerstvé a kvalitné

Spotrebiteľ by sa mal orientovať na lokálnu produkciu, ktorá vie zaručiť čerstvosť

hlavne sladkovodných rýb. Tá – na rozdiel od morských rýb, ktoré majú k nám oveľa dlhšiu cestu – zanecháva len veľmi malú uhlíkovú stopu. Pri kúpe si treba všimnúť hlavne oči, žiabre a vôňu. Oči čerstvých rýb sú vypuklé a číre, žiabre sýto červené. Rybie mäso svojim zložením spĺňa požiadavky racionálnej výživy i diétného stravovania. V porovnaní s mäsom veľkých hospodárskych zvierat neobsahuje šlachy ani väzivo, takže je oveľa stráviteľnejšie. Tiež obsahuje vitamíny A a D a celý rad mikroprvkov. Ďalšou výhodou je ľahká a rýchla tepelná úprava.

Viac informácií na www.zrodene.eu.

BM

Foto: aPriori Slovakia

Energia k sviatkom

Aj počas zimy môžete siahnuť po dobre vychladenom nápoji. Nová limitovaná zimná edícia Hell Ice Cool vás naštartuje obsahom kofeínu (32 mg/100 ml) a prekvapí zaujímavou kombináciou chutí čerešne a hrozna. Je skvelým zdrojom energie, ktorú budete potrebovať najmä počas náročných vianočných príprav či pri oslavách Nového roka.

Ide o člena rodiny produktov Hell Energy. Táto osvedčená značka vyrába plechovky a plní ich v maďarskom Miškolci. Žiaden iný hráč v sektore nápojov nemá takúto kombináciu sebestačnosti. Značka ide príkladom aj v oblasti životného prostredia. Až 95 % vyrábaných prémiových nápojov balí do plne recyklovateľných obalov. Tie môžu byť, na rozdiel od plastových fliaš, znova spracované prakticky bez obmedzenia.

ES

Ako český drahokam

Záver roka je o výnimočných chvíľach, kedy si chceme dopriať niečo špeciálne. Martiner prináša fanúšikom počas zimného obdobia ležiak Granát, inšpirovaný históriou Turčianskeho pivovaru zo začiatku 20. storočia. Jeho názov i polotmavá farba vychádzajú zo slávneho českého granátu ohnivej farby. Pivo plnej chuti

sa vyrába zo 4 druhov sladov a vyznačuje sa vyváženou chmeľovou horkosťou. Naráza sa už tradične na sviatok sv. Martina. Zoznam prevádzok ponúkajúcich tento špeciál je dostupný na www.martiner.sk.

HW

Zberateľská edícia

Zimnou sezónou, ktorej vládnu lyžovačky a pobyty v horách, sa inšpiroval osobitný dizajn plechoviek piva Zlatý Bažant '73. Na pulty obchodov prichádza v novej, limitovanej zberateľskej edícii plechovky, ozdobenej tatranskými štítmami a motívmi zimnej rekreácie. Obľúbené pivo Slovákov, výnimočné dlhým, až 6-týždňovým varením a príjemnou vyššou horkosťou, nájdete v obchodoch za nezmenenú cenu. Vychutnajte si ho pri kozube na chate – ako zaslúženú odmenu po lyžovačke.

VN

Clean Air Forum

Koncom novembra sa v Bratislave konalo významné európske podujatie – druhé Európske fórum pre čistejšie ovzdušie.

Prvé fórum sa uskutočnilo pred dvoma rokmi v Paríži. O to viac teší, že hlavné mesto Slovenska dostalo túto výnimočnú príležitosť prezentovať sa vysoko odborným podujatím v celoeurópskom rámci. Zdôraznil to vo svojom úvodnom slove aj minister životného prostredia SR László Solymos. Upozornil, že hoci za posledné desaťročia sa kvalita ovzdušia v EÚ zlepšila, znečistený vzduch naďalej patrí medzi najčastejšie príčiny predčasných úmrtí Európanov. Znečistenie ovzdušia nepozná hranice štátov ani rezortov – preto riešenia ležia na nadnárodnej a nadrezortnej úrovni. A možno ich nájsť len v úprimnej, konštruktívnej diskusii medzi jednotlivými krajinami, vládami, rezortmi i samosprávami.

Konštatoval tiež, že témou bratislavského fóra sú najmä výzvy dotýkajúce sa štátov strednej a východnej Európy, ktorých problémy sú v podstate identické, aj keď sa možno líšia intenzitou. Súvisia s energetickou chudobou, nízkou kvalitou používaných palív, vysokou energetickou náročnosťou priemyslu, so stavom poľnohospodárstva a s dostupnosťou financií na

Hlavným znečisťovateľom ovzdušia v Európe je vykurovanie domov.

opatrenia, ktoré majú zlepšiť kvalitu ovzdušia. Konkretizoval aj kroky, ktoré Slovensko v danom smere robí: „Modernizovali sme legislatívu, sprísňujeme limity pre stredne veľké zariadenia, vytvorili sme možnosť vyhlásiť nízkoemisné zóny, podporujeme výmenu neekologických vykurovacích zariadení v obecných budovách a spúšťame schému

pomoci na výmenu starých kotlov aj v domácnostiach.“

Pohľad eurokomisára

Dosluhujúci komisár pre životné prostredie, námorné záležitosti a rybárstvo, Fin Karmenu Vella informoval, že v nasledujúcich dňoch Európska komisia (EK) uzavrie rozsiahlu kontrolu príslušnej legislatívy s cieľom posúdiť rozsah, v ktorom jej politiky ešte spĺňajú účel v oblastiach monitorovania kvality ovzdušia, stanovovania štandardov a noriem, zabezpečenia dostupnosti informácií a – čo je najdôležitejšie – prijímania krokov tam,

Legislatívu EÚ treba tvoriť tak, aby sa dala realizovať na miestnej a regionálnej úrovni.

kde sú potrebné. Skonštatoval, že doterajšia legislatíva bola efektívna len sčasti. Výzvy v oblasti kvality ovzdušia stále pretrvávajú a normy nie sú úplne v súlade s najlepšimi súčasnými vedeckými odporúčaniami.

Podčiarkol, že od roku 2000 došlo naprieč EÚ k poklesu emisií v rozpätí 10 až 75 %, v závislosti od znečisťujúcej látky. Tento trend potvrdzujú pozorovania rozšírenej monitorovacej siete. Takže súvisiace politiky fungujú – keď sú implementované správne. Áno, realizácia je večným problémom. A tu vypíchlol tri oblasti.

1. Finančné stimuly

Je veľa spôsobov, akými môžu členské štáty, regióny a mestá využiť financie z rôznych zdrojov na riešenie otázky čistého ovzdušia. V súčasnom programovom období boli na to alokované takmer dve miliardy eur zo štrukturálnych a investičných fondov EÚ. Je tu aj masívny nepriamy príspevok z investícií do nízkouhlíkových technológií, environmentálnej ochrany a efektívnosti zdrojov. Špecificky vyčleneným environmentálnym nástrojom je program LIFE, z ktorého napr. viac ako 14 miliónov eur využil integrovaný projekt v oblasti Malopoľska, ktorý zlepšil kvalitu života 20 miliónom obyvateľov. Sú tu tiež projekty integrovanej kvality ovzdušia, osobitne podporované v pripravovaných výzvach.

2. Aktívne presadzovanie európskych politik

Minulý rok 22 členských štátov prekročilo stanovené limity pre aspoň jednu znečisťujúcu látku. Niet sa čomu čudovať, že občania požadujú jednoznačné kroky. Tesne po parížskom fóre bolo 9 členských štátov, ktoré mali najväznejšie problémy s čistotou ovzdušia, pozvaných na špeciálny samit v Bruseli. Z neho síce vyplynulo viacero aktivít aj na národnej úrovni, ale výsledky nenaplnili očakávania. Preto bola EK nútená postúpiť tieto prípady Súdnemu dvoru EÚ. Minulý mesiac súd potvrdil, že neochota riešiť zľú kvalitu ovzdušia je podľa európskej legislatívy nezákonná. Cieľom tohto postupu je popchnúť štáty riešiť problémy s ovzduším, lebo zdravie občanov je pre EK najvyššou prioritou.

3. Podpora z úrovne EÚ

Za ostatných 5 rokov sa vytvorilo viacero nových mechanizmov na podporu spolupráce a implementácie. Niektoré pokrývali environmentálnu politiku ako celok, iné sa týkali osobitne ovzdušia. Ich cieľom je pomôcť členským štátom, aby samy dokázali konať a naplniť legitímne očakávania občanov. Viedli sa produktívne dialógy s viacerými členskými štátmi, vrátane

Spaľovanie dreva je zdrojom emisií tuhých častíc a ďalších znečisťujúcich látok.

Slovenska. V ich rámci sa konfrontovali odvetvia zodpovedné za znečisťovanie a príslušné krajiny boli požiadané zlepšiť situáciu a prispieť k riešeniu. Takýto prístup sa osvedčil – dialógy prinášajú výsledky.

V rámci preskúmania implementácie environmentálnych cieľov sa začali organizovať tzv. peer-to-peer (rovný s rovným) semináre, ktoré pomáhajú regiónom a mestám učiť sa navzájom. Pripravuje sa tzv. Green city report – na pomoc samosprávam naplňať environmentálne politiky EÚ, vrátane kvality ovzdušia. EK sa jedno-ducho snaží poskytovať podporu všade tam, kde je to reálne.

Integrovaná odozva

Avšak len aktivity zo strany EK nestačia. Ak chceme urobiť vážny krok smerom

Karmenu Vella

k lepšiemu ovzdušiu, viac musia urobiť kľúčové odvetvia. Za hlavných vinníkov označil K. Vella vykurovanie domov, dopravu a poľnohospodárstvo. Chcel by integrovanú odozvu, lebo – ako sa vyjadril – nie je správne tváriť sa, že ide o čisto environmentálny problém. Taký neexistuje. Ide aj o problém priemyslu, zmienených rezortov a takisto zdaňovania. Zoznam je dlhý a v podstate vieme, kto sa na ňom nachádza. Úlohou je šíriť posolstvo, zabezpečiť, aby všetky relevantné ministerstvá mali pocit zodpovednosti za doterajšiu nečinnosť a aby pochopili výhody, plynúce z ambiciózneho a trvalej zmeny. Záver prejavu eurokomisára bol dramatický: „Pred dvoma rokmi v Paríži som povedal, že zlyhanie neberiem. Kvalita ovzdušia je záležitosť života a smrti – to musíme mať stále na pamäti.“

Český príklad

K najsledovanejším zo štyroch panelov fóra patril energetický. Používanie fosilných palív a dreva na vykurovanie totiž predstavuje v Európe významný zdroj znečisťovania ovzdušia jemnými suspenzovanými časticami (PM). Ako zmodernizovať vykurovacie zariadenia a zlepšiť energetickú efektívnosť? Tieto kľúčové otázky boli predmetom súvisiacej odbornej diskusie.

V nej Kurt Dědič, riaditeľ odboru ochrany ovzdušia Ministerstva životného prostredia ČR, priznal, že v niektorých mestách a regiónoch majú s kvalitou ovzdušia vážny problém. Keďže až 75 % emisií PM pochádza z lokálneho vykurovania, zaviedli do českej legislatívy niekoľko nových nástrojov. Zamerali sa na trhy s kotlami a palivami a takisto na

Odber vzoriek vzduchu na monitorovacej stanici

Vykurovanie budov – hlavný zdroj znečistenia

prevádzkovateľov vykurovacích zariadení (ktorých môžu kontrolovať na mieste). Im i domácnostiam dali 10-ročné prechodné obdobie na zmenu systému vykurovania, s cieľom vymeniť zhruba 100-tisíc starých kotlov emisnej triedy 1 a 2 (ktoré najviac znečisťujú) za kotly na plyn. Program výmeny ponúka aj finančnú podporu do výšky až 80 %. A to je atraktívny stimul. Pre ľudí trpiacich energetickou chudobou zaviedli bezúročné úvery; vopred stačí zaplatiť len 25 % sumy. K. Dědič vysvetlil: „Nový kotol stojí zhruba 6 000 eur, sofistikované zariadenia ešte viac. Ak pridáme i tepelnú izoláciu budovy, ide o ďalších 10-tisíc. Tieto skupiny obyvateľstva to bez pomoci štátu nedokážu. Desafročná lehota uplynie v roku 2022. Uvidíme, ako bude vyzeráť realita.“ Doplnil, že nové kotly majú účinnosť až 95 %, takže ich používatelia ušetria aj v prípade, že zostanú pri kúrení uhlím alebo biomasou.

Situácia v Bulharsku

Ioana Christova, viceprimátorka Sofie, povedala, že u nich sa o čistotu vzduchu starajú obce. Hlavným zdrojom znečistenia v metropole sú doprava (50 % po celý rok) a vykurovanie (40 %, ale iba v zimnom období). Pritom uhlie a drevo na tento účel používa viac než 55-tisíc domácností. Aby zlepšili kvalitu ovzdušia, rozbehli dva projekty. Z programu LIFE (za 16 mil. €) vymenia viac ako 10-tisíc zariadení spaľujúcich uhlie. Zo štrukturálnych fondov EÚ budú financovať výmenu 15-tisíc starých kotlov za nové, ktoré budú na pelety, plyn alebo elektrinu.

Viceprimátorka však upozornila, že vymeniť staré kotly je iba jedna vec. Druhou je otázka, koľko budú ľudia za nové palivá platiť. A riešiť treba obe.

Budme opatrní, kam smerujeme investície; ich efekt sa prejaví až o 20 – 30 rokov.

V Sofii skúšajú čistiť vzduch aj priamo. Pár mesiacov už beží pilotný program, v rámci ktorého dali 30 filtrov na komíny tam, kde vykurojú uhlím či drevom. Ďalší podobný projekt (na 2 000 filtrov) bude financovaný z obecných zdrojov. Doterajšie štúdie naznačujú, že týmto spôsobom sa znečistenie vzduchu zníži o viac ako 80 %!

Holandsko je ďalej

Cor Lamers, primátor holandského Schiedamu, ilustroval, že jeho krajina je úplne inde: „My chceme v roku 2030 dostať používanie plynu na nulu, v Poľsku chcú do roku 2030 prejsť z uhlia na plyn! Máme svoje vlastné plynové polia, ale je to taká istá diskusia ako v Poľsku – kto bude ten prechod financovať.“ Podľa neho treba zohľadniť miestne špecifiká a nesažiť sa o univerzálne riešenia. Tu môžu samosprávy urobiť veľmi veľa, napr. zriaďovať nízkoemisné zóny, zakázať vjazd autám (ako v Utrechte). Veď mestá a regióny sú na konci celého reťazca, kde k zmenám dochádza. A pritom majú veľkú zodpovednosť: od územného plánovania

cez výstavbu dopravných systémov až po hospodársky rozvoj. No znečistenie vzduchu je niečo, čo sami nevládnu. Preto každá úroveň vlády musí prispieť svojim dielom. A potrebný je multisektorálny prístup; miestni zástupcovia nemôžu konať bez podnikateľov, zainteresovaných strán, spoločnosti. No nie je to len o zákonoch a predpisoch, ale aj o povedomí ľudí (ktoré ovplyvňuje miestnych politikov).

Vráťme sa domov

Katarína Nikodémová, riaditeľka platformy Buildings for the future, v diskusii upozornila, že nestačí hovoriť len o vykurovaní. Podľa nej 35 miliónov eur, ktoré naša vláda – možno inšpirovaná Českou republikou – vyčlenila na výmenu kotlov, sa môže zdať dobrou iniciatívou. Ale nejde ruka v ruku s inými opatreniami ako zatepľovanie budov alebo výmena okien, pretože tam dochádza k hlavným únikom tepla. Ak chceme byť naozaj efektívni, treba zvoliť systematický prístup: nie rozmýšľať iba nad jedným aspektom, ale brať budovu ako komplex. Upozornila i na problém s informovanosťou – hoci program zatepľovania je k dispozícii už od roku 2016, podľa nej o ňom vedia len 2 % populácie. „Chce si niekto tipnúť počet domov, ktoré boli vďaka tomuto programu zateplené? 155... Mali by sme oveľa lepšie narábať s informačnými kampaňami, ak chceme vytvárať politiky pre ľudí,“ uzavrela.

DT

Obrázky: EC – Audiovisual service

Súvislosti znečisteného ovzdušia v EÚ:

- hlavné škodliviny: tuhé častice a oxid dusičitý,
- viac srdcových chorôb a dýchacích problémov,
- 400 000 predčasných úmrtí ročne,
- 17 % úmrtí na rakovinu pľúc,
- zdravotná starostlivosť viac ako 4 mld. €
- dni pracovnej neschopnosti v prepočte 16 mld. €
- škody na plodinách vo výške 3 mld. €
- poškodenie budov v hodnote 1 mld. €
- vzduch v 130 mestách nespĺňa normy EÚ,
- 72 % Európanov chce verejnú aktivitu na zlepšenie stavu.

štýl štýl štýl štýl
štýl štýl štýl štýl
štýl štýl štýl štýl
štýl štýl štýl štýl
štýl štýl štýl štýl
štýl štýl štýl štýl
štýl štýl štýl štýl
štýl štýl štýl štýl
štýl štýl štýl štýl
štýl štýl štýl štýl
štýl štýl štýl štýl
štýl štýl štýl štýl
štýl štýl štýl štýl
štýl štýl štýl štýl
štýl štýl štýl štýl
štýl štýl štýl štýl
štýl štýl štýl štýl
štýl štýl štýl štýl
štýl štýl štýl štýl
štýl štýl štýl štýl
štýl štýl štýl štýl

Š

štýl

Akoby to bolo päť rokov...	66
Skupina Hex pohľadom Martina Žúziho	
Zohreje vás dvakrát	71
Palivové drevo na zimu	
Užitočný kompostér	71
Írski misionári na Slovensku	72
Kresťanstvo u nás už v siedmom storočí?	
Vyzerajte Ježiška spoza čistej žalúzie	74
Zakladáte akvárium?	75
Vianočné snenie	76
Sviatočná výzdoba v spálni	

Akoby to bolo päť rokov...

Naša popredná poprocková formácia Hex vznikla v roku 1989, má teda okrúhle výročie. Jej uplynulé tri dekády sumarizujeme s gitaristom a textárom skupiny Martinom „Fefe“ Žúžim.

• Zaspomínajte si na pamätný rok 1989. Kedy presne vznikla kapela?

Pri samom začiatku som nebol. Niekedy na jar toho roku sa dali dokopy Peter „Ďuďo“ Dudák, Tomáš „Yxo“ Dohňanský a ešte jeden ich ďalší kamarát, meno ktorého si, žiaľ, nepamätám. A niekde v garáži nahrali prvú pesničku. Ich kamarát, klávesista Jožo Jurička, k nim prizval bubeníka Petra Slameňa, ktorý teraz hrá v skupine Bez ladu a skladu. A niekedy v lete spolu začali skúšať v Albrechte, čo bol historický hostinec na Červenom kríži. V tom čase tam fungovala klasická krčma s bielymi kachličkami a výčapom a na poschodí bola skúšobňa.

• Ako ste sa do Hexu dostali vy?

Vtedy som bol trochu inak hudobne orientovaný, skúšal som už predtým nejaké kapely. Peter Slameň bol mojim spolužiakom na vysokej škole a na jeseň 1989 ma priviedol na jednu zo skúšok Hexu. V Albrechte som toto zoskupenie videl prvýkrát. Na prvé počutie sa mi príliš nepáčilo, bolo to veľmi amatérske. Ale dali mi demonahrávku, a tá ma zaujala. Možno bolo pre nich zaujímavé, že som mal elektrickú gitaru, lebo vtedy sa taký hudobný nástroj nedal bežne kúpiť. A tak sme začali hrať spolu.

• Čiže viac zaberala osobnosť a chémia ako hudobná blízosť?

Ťažko povedať. Bol som druhák na výške, oni o tri – štyri roky mladší, chodili ešte na stredné školy. Ozaj – vyskytoval sa tam aj Ďuďov bratranec Dušan Slimák, ktorý to skúšal na gitare. A v tejto zostave sme potom hrali asi dva roky.

• Prvý koncert ste absolvovali vo februári 1990 v petržalskom Dome kultúry Ovsšte.

Odprezentovali sme na ňom repertoár, naskúšaný v Albrechte. Bolo vypredané – mnohí nás už poznali, lebo predtým sme nahrali pár demopesničiek, ktoré sa Bratislavou šírili na kazetách. Ľudia reagovali, boli hladní po inej hudbe, ako sa vtedy hrávala. Naším vzorom bola skupina Cure, imitovali sme podobnú muziku. Slovenské

Začiatky skupiny Hex sú späť so starou krčmou Albrecht.

texty sme ešte nemali, spievali sme v takej anglickej hatlanine. Ale myslím si, že sme tam predsa len jednu slovenskú pesničku zahrali – Detváky. To bol text z časopisu Roháč. No autora nepoznám. Aby som však bol objektívny, nešlo o náš sólo koncert, v Ovsšti hrali aj kapely Kosa z nosa a Komorné kvarteto. Tá prvá bola už vtedy bratislavskou legendou. Ale čo je dôležité, ešte v tú noc sme s miestnym zvukárom nahrali demonahrávku, ktorá sa potom opäť šírila Bratislavou.

• Takže vaše prvé verejné vystúpenie bolo úspešné...

Áno, mali sme pomerne raketový nástup. Všimol si nás Martin Sarvaš, bývalý manažér skupiny Tublatanka. A posunul nás ďalej, lebo začal riešiť koncerty, vybavil nám nejaké hranie... už neviem kde, ale prišiel tam pán Kočandrle z českej firmy Monitor, ktorému sme sa zapáčili. Povedal, že nám vydá platňu, aby sme pripravili nejaký repertoár. A to si už pýtalo slovenské texty. Na tých som sa, okrem Martina Sarvaša, podieľal i ja. Niekoľkými prispel aj náš kamarát Ivan Kelemen. No ešte pred platňou nám vyšlo cédečko so singel pesničkou Dobrý motýľ. To je americký spirituál, ktorý otextoval Martin Sarvaš.

• Platňa vyšla v roku 1992 pod zvláštnym názvom Ježiš Kristus nosí krátke nohavice.

To vymyslel Martin Sarvaš, ktorému sa páčia kontroverzné témy. Aj to pritiahol pozornosť, dokonca sa ozvala nejaká cirkev, že je to nevhodné. A ešte to malo aj takú konotáciu, že Ďuďo vtedy nosil krátke nohavice a dlhé vlasy, proste ježišovský typ. Celá synergia v tom bola zábavná. Platňa sa krstila v Unik, ale predtým v ten deň sme sa s aparátúrou rozložili v podchode na Trnavskom mýte. Nik o tom vopred nevedel, ale veľa ľudí sa pristavilo a počúvalo nás. Večer bol Unik úplne vypredaný. Platňu nám krstil Zdeněk Suchý, český dokumentárny filmár, ktorý mal nejaké väzby na vydavateľa – Monitor. Následne bol s nami aj v Amerike.

• Povedzte o vašom pobyte za morom viac.

Martin Sarvaš nám vybavil hranie na festivale pre začínajúce kapely v texaskom Austine. Boli sme tam asi dva týždne. Zdeněk z toho robil dokument, natočili sme aj klip V predposledných životoch. Celkovo tam hralo asi 1 500 hudobných skupín, čiže... nie že by nás tam nikto nevnímal, ale v podstate sme hrali v podniku, ktorých tam majú možno 700. Je tam reštaurácia, ktorú od ulice oddeľuje sklo, za ním je pódium, na ňom hrá kapela

chrbtom k ulici. A ľudia tam chodia, jedia, rozprávajú sa, počúvajú. Samozrejme, boli tam aj kamarátstva, nejakí novinári. Ale pripadá mi smiešne hovoriť o nejakom americkom úspechu. Povedal by som skôr, že sme boli na výlete, pocestovali sme po Texase, boli sme aj pri mori, ale čo sa týka hudby, nemalo to pre nás žiaden väčší význam. Ani sme nevideli veľa koncertov. Akurát sa to dalo použiť ako dobrý piár.

• **Uľahčilo to cestu k druhej platni, ktorá vyšla o rok neskôr?**

Prvá platňa síce bola na svete, ale nemali sme v talóne sto pesničiek. A keďže všetko bolo úspešné a dobre fungovalo, zo strany vydavateľstva vznikol tlak na ďalšiu produkciu. Dokonca sa podpísala aj zmluva na tri platne a tri roky... a my sme zrazu nevedeli, kam z konopí. Chodili sme do školy a stále skúšali... zrazu prišli obavy, že to nestihneme. A tak Martin Sarvaš navrhol nahráť cover verzie slovenských kapiel – ako druhú platňu Abrakadabra. Doktor Malovič nám pomáhal

s dramaturgiou, výberom pesničiek. Toto riešenie bolo pre nás relatívne jednoduchšie, celé sme to kompletne nahrali azda za päť

Úspešný bol hneď prvý koncert vo februári 1990 v petržalskom DK Ovsište.

dni. A táto platňa mala aj výborný presah. Mladým ľuďom sme vrátili do pozornosti starších muzikantov, ktorých by inak asi neregistrovali. Bol to teda prínos pre slovenskú hudobnú scénu. Vtedy sme urobili veľký koncert v PKO, kde s nami hrali aj Marián Varga, Paľo Hammel, Jožo Barina, takže to bolo super.

• **Kedy ste sa definitívne presadili ako textár? Do skupiny ste pôvodne prišli ako gitarista, nie?**

Áno, ale na prvých skúškach sme dokonca rozmýšľali aj o tom, kto bude spevák, lebo to nebolo jasné. Skúšali sme to všetci, ale napokon z toho nejako prirodzene vyplynul Ďuďo. Bol jediným úplne študovaným hudobníkom... mal ľudovú školu umenia, deväť rokov klavíra, dva cykly, poznal noty a chcel sa venovať hudbe, byť dirigentom. Lenže ten odbor na VŠMU otvárali raz za tri roky a on si povedal, že nemôže čakať. Prihlásil sa na kompozíciu, kam ho prijali, a zobral život do vlastných rúk, bol cieľavedomý, ambiciózný. Nejde o náhodu, že to vyštudoval, mal matematické myslenie a na túto oblasť bol veľmi sústredený. Keď sa prišlo na to, že spevákom bude on, zrazu vznikla potreba textov – a tých som sa začal zmocňovať ja. Martin Sarvaš síce občas niečo napísal, ale nestretával sa s nami denne. Kým my sme boli spolu stále. Ďuďovi neskôr v speve sekundoval aj Ixo a napokon my všetci, to sa rokmi vyvíjalo.

• **Už o ďalší rok ste vydali tretiu platňu s jednoduchým názvom Hex.**

Nahráli sme ju v roku 1994, keď Ďuďo končil štúdium. To platňu poznačilo, bola tam väčšina jeho pesničiek, s mojimi textami. A šlo až o umenie – používal postupy, ktoré sa naučil na škole. Platňa nemala úspech, pre ľudí bola ťažká. Ťažké témy i harmónie, úplne to stratilo tú „pjúr“ veselost ... rádiá to neboli schopné hrať – už v tých rokoch, keď ešte boli veľmi otvorené. A dodnes platí, že keď niečo nie je v rádiách, tak sa to nechytí. Tretiu platňu už nevydal Monitor, ale BMG. Novému

Keď spevák spieva niečo, čomu neverí, počujem to.

vydavateľovi sa neúspech pravdaže nepáčil a zmluvu zrušil. Boli sme nešťastní – všetci sme mali nakročené, že budeme robiť hudbu. A zrazu nebolo jasné, čo ďalej. Ja som skončil školu a začal sa zberať po nejakom zárobku. Lebo medziobdobie, keď nás ešte živili rodičia, sa končilo a peniaze sa nesypali. Aj Ixo začal niekde pracovať.

• Nehľadali ste si miesto vo vyštudovanom odbore?

Som absolventom gymnázia na Tomášikovej. V súvislosti s ďalším štúdiom som premýšľal o architektúre alebo dizajne, no vtedy bolo veľmi ťažké dostať sa na tieto vychytené školy. Mama aj otec učili na Chemicko-technologickú fakultu vtedajšej SVŠT, kam prijímali stovky študentov. Nebol som nijako osobitne vyprofilovaný, nuž som si povedal – čert to ber,

idem na techniku. Na strednej škole som mal dobré výsledky, takže ma prijali bez pohovorov. Vyštudoval som odbor kvasná chémia a biotechnológia, no nezanechal vo mne výraznejšiu stopu.

Otec si po revolúcii založil chemickú firmu, tak som začal u neho. Neskôr som odišiel do McDonaldu, ktorý vtedy na Slovensku začínal. Asi rok som tam pracoval s perspektívou, že sa môžem stať vedúcim prevádzky. Ale po čase som pochopil, že ani to nie je pre mňa.

V tom období sme ďalej hrali, i keď možno nie tak intenzívne ako prvé dva – tri roky. A potom sme nahráli platňu Ultrapop, ktorú sme si manažovali sami.

• Tam boli len vaše texty?

Áno, podobne ako na predošlej platni Hex. Viete, celý život som nastavený na populárnu hudbu. V textoch som nechcel riešiť veľké svetové témy, šlo mi vždy skôr o zábavu. Po neúspechu tretej platne sme si povedali, že toto nefunguje a treba sa vrátiť späť k veselej gitarovej muzike. A pesnička Vetroň z platne Ultrapop sa stala hitom. Veci opäť začali fungovať – a s mojimi textami. Aby som bol úplne spravodlivý, vyskytlo sa i zopár textov od iných autorov, ale nejde o niečo, čo by bežný poslucháč poznal.

• Ako to medzi vami fungovalo? Prišli ste s textom alebo Ďuďo s hudbou?

Spočiatku to bolo tak, že Ďuďo prišiel s hudobným nápadom, naspieval to v takej tej hatlanine a ja som sa snažil na

to napísať text. Keď som priniesol nejakú pesničku ja, väčšinou som si ju spieval už s nejakým svojím slovenským motívom a potom som to dopisoval. Ďuďo tam niekedy ešte niečo pridal v tom svojom jazyku. Ale nie je to dobré a v poslednej dobe, keď aj počúvam niektoré naše kapely, hneď viem, či bol text prvý alebo nie. Lebo slovenčina nemá prízvuknú dobu, čo robí problém so samohláskami. Počúf to. Mám omnoho radšej – a tak sme to robili posledné roky –, ak je najskôr text a potom hudba.

V princípe som ja robil hudbu aj texty, Ďuďo len hudbu. Keďže nie som študovaný hudobník a Ďuďo bol kompozične zdatnejší, tak pri nahrávaní sme robili aranžmány spolu, ale on mal posledné slovo.

• Ostatní členovia kapely sa nezapájali?

Ale áno. Veď sme skúšali všetci spolu a každý tam mal nejaký zásah. Prišli sme s nápadom, zahráli ho a – páči, nepáči?

Potom sme to vylepšovali, hodiny a hodiny. Tak to fungovalo dlhé roky. Avšak niekedy v roku 2012, keď sme už mali svoje rodiny a boli dosť starí, dospeli sme k záveru, že nemôžeme byť stále v skúšobni, že si viac vážime svoj čas. Tak sme sa dohodli, že gro budeme robiť my dvaja s Ďuďom a ostatným to len

Ako prvý manažér im veľmi pomohol Martin Sarvaš.

pustíme zo záznamu. Samozrejme, vždy sme akceptovali, keď sa chalanom naša práca vyslovene nepáčila a trvali na tom, že to musí byť inak.

• Vo vašom tandeme vznikla aj ikonická pieseň Keď sme sami.

To je dobrý príklad našej esenciálnej spolupráce. Ten text – ešte bez refrénu – som mal v hlave dlho a chodil s ním za Ďuďom, ale jemu sa nepáčil. Aj sme to skúšali dať dokopy, no akosi to nešlo. Po asi štyroch rokoch sme sa predsa odhodlali k nahrávke – a znelo to celkom dobre. Ďuďo vymyslel principiálnu gitarovú formu, pekne tam vpašoval aj severskú flautu. Asi na tretí deň potom mi zavolať, že trochu pozmenil refrén.

Už som bol z toho unavený, ale prišiel som do skúšobne – a keď mi to pustil, skoro som odpadol. Refrén bol výborný – aj tie slová Keď sme sami... Hneď sme to tam dopísali, naspievali a potom sa to len nahralo. Ale pesnička nemala príliš úspešný štart. Rádiá ju nechceli, vraj nemá hitový potenciál. Napokon ju pustili a chytila sa.

• **Prišiel rok 2018 a Ďuďova choroba. Ako vás ovplyvnila?**

Nechcem to rozoberať. Poviem len, že sme neustále verili, že to dopadne inak. Ďuďo bol silná osobnosť a nedával najavo, že by bol mentálne zlomený... Keď fyzicky vládol, chodil na koncerty. My sme si našli zastupujúceho speváka – a nie náhodou. Peter „Šarkan“ Novák, ktorý spieva v kapele Žena z lesoparku, má hudbu rád a ten posledný rok s nami vystúpil asi na 50 koncertoch. Čas odspieval sám, čas striedavo s Ďuďom. Sme kamaráti, celých tých 30 rokov sa poznáme. Zo situácie to potom akosi prirodzene vyplynulo.

Po Ďuďovom odchode sme na istý čas prestali hrať, nebola nálada ani chuť, samozrejme, rozmýšľali sme, ako ďalej. Veľa záviselo od postoja ľudí okolo – kamarátov, fanúšikov na našich webových stránkach, jeho rodiny. A skoro všetci, vrátane Ďuďových rodičov a dcéry, sa vyjadrili, že treba pokračovať. Že by bola

Nikdy som necítil veľkú popularitu. Prekročíte hranice a ste bežný občan.

veľká škoda, keby naše pesničky hrali iba rádiá. V kapele sme presvedčení, že hráme presne ten typ hudby, na ktorý sa ľudia radi prídu zabaviť.

• **Viete tie tri desaťročia stručne zhrnúť?**

Mne sa to zdá ako päť rokov. Stal sa milión vecí, boli stovky koncertov, ale

zaujímavý je iba ten začiatok, potom to už šlo akosi automaticky. Samozrejme, boli aj horšie obdobia, lebo hudobnícky život je taký. Podľa mňa niet lepšej práce, ako chodiť po koncertoch a hrať. Na hudbe je najlepšie hranie, to je podstata vecí. Tvorba nie je až taká zábavná.

Napr. každý si myslí, že trojminútová skladba sa tri minúty aj nahráva. Ale dnes veci zmutovali do takého stavu, že pesničku si môže doma nahráť – i na tisíc stóp – každý, kto si kúpi počítač. Tým pádom je taký tlak na kvalitu, že možno ani promile poslucháčov nezbadá rozdiel medzi nahrávkou, ktorá trvala štyri dni, a tou, ktorú nahrali za 10 minút. Sú rôzne nahrávacie postupy, po stopách, naraz, ale finálna produkcia je veľmi dlhá, nudná, doslova lopotná. Hľadajú sa rôzne frekvencie, kde čo počuť a kde nie, niečo prekáža, ako to bude celkovo na konci vyzeráť. My si vždy hovoríme – veď tú pesničku nahráme rýchlo, ale potom nastúpi tá stereotypná robota a jedna pieseň, kým je úplne vyprodukovaná, trvá aj tri – štyri dni.

Hex v klasickej zostave (zľava): Martin Žúži, Tibor Szabados, Peter Dudák, Tomáš Dohňanský

• **Čo znamená názov Hex? Médiá ponúkajú dva výklady: skratka hexenšusu alebo humanoidného experimentu. Ktorá verzia je správna?**

Pokiaľ viem, chlapi tú frázu vymysleli, keď mali 14 rokov. Niekde v tábore alebo na školskom výlete sa hrali na hudobníkov a učiteľka im povedala, že z nich dostane hexenšus – teda že ju z ich muziky sekne v križoch. Ale či to bolo tak... to sú povesti. Nikdy sme sa o tom bližšie nebavili. A krátke Hex bolo s nimi, pokiaľ si pamätám, hneď od začiatku.

• **Kto vymyslel váš alias?**

Pochádza ešte zo strednej školy. Chodil som so spolužiačkou a bol som k nej veľmi pozorný, napr. som jej nosil tašku. A práve vtedy vysielali v televízii film Rozvod po taliansky, s Lorenovou a Mastroianim. On sa v tom filme volal Fefe a svojej partnerke stále galantne posluhoval. Moji veselí spolužiaci usúdili, že som ako on, a začali ma tak volať. Už vtedy sa mi to nepáčilo – ale tým viac ma tak volali. Inak

– tie prezývky sú dosť nešťastné, osobne nie som stotožnený s tým, že ich máme. Len sa ich akosi nevieme zbaviť.

• **Ako vznikla najnovšia pieseň Pridaj sa k nám, obohatená o spoločné vokály vašich detí a priateľov?**

Ďuďo dostal nápad spraviť pesničku k 30. výročiu s tým, aby som sa pokúsil o text z názvov našich skladieb. Čo sa mi príliš nepáčilo. Je to tenký ľad a nemusí to dopadnúť dobre. Aj som mu to povedal.

Ich veľkým vzorom bola skupina Cure.

Ale on na tom trval, tak som priniesol text a v marci, apríli, keď sa ešte cítil dobre, sme na tom robili. A hoci sa potom udiali dramatické veci, nahrávka ostala. My sme vo finále zobrali iba Ďuďov spev, všetko ostatné je nahraté nanovo. Produkoval nám to Adam Kuruc, veľmi šikovný producent Katky Knechtovej, ktorý je od nás

o hodne mladší. Nahrávalo sa v Bratislave, mixovalo v Prešove a Adam tomu dal aranžérsku tvár. Bolo to pekné a myslím si, že nakoniec to dobre dopadlo.

• **Pieseň je spojená s vašim krátkym turné v tretej novembrovej dekáde, zahrňujúcim vystúpenia v Bratislave, Žiline a Košiciach.**

K Bratislave máme prirodzene blízky vzťah a chceli sme do Starej tržnice, nie inam. Ale lístky sa vypredali veľmi rýchlo a ďalší koncert sa tam pridať nedá, lebo priestor je naplánovaný na dlho dopredu. Rozhodli sme sa preto pre ešte jeden koncert, komornejší, tesne pred Vianocami v štúdiu L+S. Dúfam, že to bude taký sviatočný bonus pre našich priaznivcov.

• **Máte niečo naplánované do ďalšieho roka?**

Zatiaľ nič špeciálne. Azda na jar zopár klubových koncertov.

(red.)

Foto: archív TS

Zohreje vás dvakrát

Ako si pripraviť palivové drevo na zimu

Kúrenie drevom je stále populárne. Nielenže v krbe vyčarí romantickú atmosféru, ale energiu čerpá z obnoviteľného zdroja.

Drevo si môžete kúpiť už naštiepané a presušené. Ponuka je široká – od paliet až po baličky na jedno použitie. Marcela Bínová, odborníčka spoločnosti Hornbach, radí drevo tvrdé. Mäkké totiž príliš rýchlo horí a mnoho tepla nevydá. Musí byť tiež vyschnuté, pretože mokré dymí.

Náročné rezanie

Ak si drevo objednáte, zvyčajne ide o nevyužiteľné kusy kmeňov z polomov a prierezov. Čerstvé čo najrýchlejšie spracujte; po vyschnutí by vám to totiž šlo oveľa ľahšie. Veľké kusy narežte na menšie tak, aby sa vošli do krbu alebo kachlí. Naštípané drevo sa aj lepšie ukladá a tiež rýchlejšie a lepšie vyschne. Na porciovanie kmeňov a konárov je najlepším pomocníkom motorová píla, napr. okružná s kolískou. Samozrejme, možno rezať aj ručnou oblúkovou pilou, najlepšie s korunkovým zubom na vlhké drevo na plátku. Bežné cirkuláre s rovným stolom nie sú vhodné. Dobrý nie je ani nápad využiť pokosovú pílu. Na rezanie ručnou alebo motorovou pilou

je veľmi vhodný stojan, ľudovo nazývaný koza. Môžete si ho kúpiť alebo vyrobiť sami, len musí byť dostatočne pevný.

Štiepanie

Táto fáza je z celej prípravy najnamáhavšia. Pre športovo založených sú vhodné špeciálne sekery. Ako podložku treba použiť stabilný, dostatočne široký klát z tvrdého dreva, vysoký okolo 70 cm. Musí byť dobre preschnutý, aby ste ho nerozštíпали spolu so spracovávaným drevom. „Sekery na štiepanie dreva majú špeciálny klinový tvar na dlhej násade. Hovorí sa im aj kálače,“ vysvetľuje M. Bínová. „Na inú prácu s drevom sa nehodia, pretože ide vlastne len o klin na porisku. To odporúčame z kompozitného materiálu – potom je veľmi odolné. Drevené sa môže, pri troche nešikovnosti, ľahko zlomiť,“ upozorňuje. So sekerou obyčajného tvaru sa budete pri štiepaní veľmi namáhať; taká je vhodnejšia na neskoršie, drobnejšie práce – napr. na prípravu podpaľovacích triesok. Pomôcť vám môžu tiež výkonné elektrické štiepače. V predajniach nájdete niekoľko veľkostí s rôznym tlakom, vertikálne i horizontálne. Tieto jednocelové nástroje poháňa hydraulické čerpadlo, tlak z ktorého sa prenáša na piest, ktorý tlačí drevo proti klinu. Štiepače sú účinné a práca s nimi je pomerne jednoduchá. Na dobré fungovanie potrebujú len kontrolu

hladiny oleja a jeho občasnú výmenu.

Aké drevo vybrať?

Za klasické krbové drevo sa považuje bukové. Horí pekným plameňom, takmer neiskrí a má vysokú výhrevnosť. Pri spaľovaní uvoľňuje príjemnú vôňu, preto sa využíva aj na údenie potravín a grilovanie. Ceni sa aj drevo z brezy – tiež príjemne vonia, málo iskrí a vďaka obsiahnutým éterickým olejom horí modrou farbou. Smrekové drevo ľahko vzplanie, ale tiež rýchlo zhorí. Má síce vysokú výhrevnosť, ale krátku výdrž. Uzavreté smolné bubliny spôsobujú iskrenie, preto nie je vhodné do otvorených krbov. Topoľ a vrba rýchlo rastú, avšak majú malú výhrevnú hodnotu i dobu horenia. Ako palivo sa príliš neodporúčajú. Drevo jeľše je vhodné na podpaľovanie, lebo veľmi dobre chytá a ľahko sa rozhorí.

Naštípané drevo dajte pod prístrešok alebo do kužeľových hromád pod nepremokavú plachtu. Nezapudnite na vetracie otvory. Môžete ho tiež uložiť pod presah strechy okolo domu. Neprší naň, je poruke a zvyšuje tepelnú izoláciu objektu.

ZB

Foto: Hornbach

Užitočný kompostér

Kompostovať sa vyplatí. Ekologicky sa zbavíte organického odpadu z domácnosti či zo záhrady a získate prospešné a kvalitné hnojivo, ktoré využijete na pestovanie rastlín. Skvelý je Durisol kompostér od spoločnosti Leier. Má vyprázdňovací a miešací systém s viacerými hriadeľmi z pozinkovanej ocele, vďaka čomu sa hotový humus zhromažďuje v priehradke

na spodku kompostéra. Výhodou je nielen prírodný ekologický materiál, ale i masívna konštrukcia, dlhá životnosť (aj v styku s pôdou) a likvidácia domáceho organického odpadu ekologickým spôsobom – a tým nepoužívanie chemických hnojív v záhrade. Je vhodný na spracovanie kuchynských zvyškov 6-člennej domácnosti alebo odpadu zo záhrady s rozlohou 500 m². KM

Írski misionári na Slovensku

Viacere indície naznačujú, že už 200 rokov pred Veľkou Moravou bola na našom území kresťanská misia z dnešných Britských ostrovov.

Východne od Sliacha je dedina Sampor a v nej nový benediktínsky kláštor i pozostatok kostola sv. Michala archanjela. Vysvetlenie názvu dediny možno nájsť v skomolení latinského Campor, čo znamená tábor. Ale o aký tábor mohlo tu na Slovensku ísť? Vari sa sem benediktíni po r. 2010 vrátili, lebo tu mali dávnu tradíciu? Evidencia Vatikánu je bezchybná, len my sme málo zvedaví. Preto ani domáci nevedia, čo znamená názov ich dediny. Podstatné je, že títo mnísi prichádzali aj v minulosti tam, kde mali poslanie. K neveriacim – alebo veriacim inak, ako si želal niekto mocný.

Škótsko-írske priezviská

Na samporskom cintoríne prekvapia cudzo znejúce priezviská. Je pozoruhodné stretnúť sa v srdci Slovenska s Haringom. Naznačuje, že jeho nositeľ žil pri mori v krajine, kde sa takto hovorí sľedovi. Kaan je (podľa lexikónu írskych a škótskych priezvisk) zasa pozostatkom mien Mac Cain, McCain, McCaan – čiže syn férového, čestného. Magna naznačuje niekoho, kto sa pôvodne mohol volať MacNab. A Madoš vychádza asi z MacDos – syn toho, čo dáva viac.

V Nitre sa zasa vyskytuje priezvisko Magdolen a variácie Magda či Magdalík, ktoré sú pozostatkom častého írskoho MacDolan, McDonald. Rovnako Mego pravdepodobne pochádza od MacGown. Haringov nájdeme tiež v Nitre – Zobore. Priamo tu vraj pôsobili írski mnísi, hoci dokázané to nie je. Tieto priezviská sa vyskytujú aj v okolí Spišskej Novej Vsi. Mohli sa zachovať, pretože celibát v siedmom storočí ešte neexistoval – len

Nový benediktínsky kláštor v Sampore

odporúčenie neženíť sa. A krstné mená sa pridávali až neskôr. Štefan Šmálik ako jediný z našich historikov pripustil ich prítomnosť – napr. Čingov v Slovenskom raji podľa neho vychádza z írskoho slova cink, čo znamená vojak.

Pellegrini

Toto priezvisko, spolu s variantom Peregrin, indikuje írskych mníchov ešte jednoznačnejšie. Nachádzajú sa v Nitre, okolí Banskej Bystrice, Spišskej Novej Vsi, Kežmarku. V ranom stredoveku slovo peregrin označovalo typ írskkej askézy, dobrovoľného vyhnanstva do krajín, ktoré boli pohanské alebo „nesprávne“ kristianizované. Domáci si ho požičali z latinského označenia tejto askézy – Peregrinatio pro Christi Amore. Peregríni boli v miestach svojho pôsobenia nositeľmi osvety a vzdelania. Sudca

a richtár Perregrin bol známy v Nitre v 11. storočí. Náš súčasný premiér Pellegrini pochádza z Banskej Bystrice. Ak si uvedomíme, že írské misie spadajú do siedmeho storočia, potom by bolo dobré zvážiť aj ich možnú súčinnosť

Priezviská signalizujú minulé prítomnosť Škótov a Írov na našom území.

s pokusmi o kristianizáciu sv. Ammandom v Panónii. Prečo asi títo mnísi prišli aj k nám? V roku 664 na synode v severoanglickom Whitby sa vyhrotil konflikt medzi svojbytným írsko-škótskym a prísnejším rímskym kresťanstvom. Northumbrijský kráľ Oswiu (kráľovstvo zaberalo

Štvorcová apsida kostola v Ceríne

Kostol v Zolnej

širšie územie na severe Anglicka a juhu Škótska) tam rozhodol v prospech rímskej strany. Mnohí z domácich potom prijali dobrovoľné vyhnanstvo.

Avšak aj kláštory založené v Európe írskymi mníchmi (napr. Salzburg, Cluny) sa postupne odklonili od myšlienok írsko-škótskej cirkvi a väčšinou prijali rehoľu sv. Benedikta. Odborníci paradoxne tvrdia, že títo mnísi u nás neboli.

Čerín a Zolná

Pozrime sa na ďalšie dediny v okolí Sampora. Napadlo mi, či názov neďalekého Čerína nie je odvodený od čerešne (po írsky cherry). Na malebnom kopčeku nad dedinou stojí krásny kostolík sv. Martina, postavený vraj v roku 1315. Apsida, teda priestor s oltárom, je štvorcová. To môže naznačovať, že pôvodnú stavbu postavili podľa írskoho zvyku – do štvorca. Pristavaná loď bola asi mladšia, no kostol predtávala. Takto to totiž prebehlo na viacerých miestach, napr. aj v Kostoľanoch pod Trábečom. Aj na čerínskom cintoríne sú priezviská dosvedčujúce írsku prítomnosť. Makan je medzitvarom írskoho MacCacan, Mastis môže pochádzať od MacStis, McStin a opakuje sa i priezvisko Madoš.

Mnoho misionárov z Britských ostrovov dobrovoľne odišlo do vyhnanstva v Európe.

Bránou z mníšskeho kraja do slovanského sveta bola na juhu oblasti Zolná, teda strážnica – zoll. Strážila vstup do mníšskej doliny, rovnako ako Čingov strážil prístup na Kláštorisko. Mohlo tu byť miesto kontroly, cla a azda aj mýta. Sám názov to napovedá. Kostol je preto jednoduchý, strohý až ledabolo postavený, zo skromnou výzdobou. Stavba sa síce datuje do 13. storočia, ale rovnako ako predošlé

spadá do koncepcie existencie omnoho staršieho priestoru, v ktorom mohli žiť írski mnísi, misionári. Zvláštne je, že kostolu dominuje obraz sv. Valentína, hoci vraj nikdy nemal jeho patrocínium.

Poniky

Miestny kostol sv. Františka z Assisi je pravdepodobne postavený v rovnakej dobe ako čerínsky. Má najbohatšiu freskovú výzdobu. Špeciálne ma zaujali štyri veci, predovšetkým opäť štvorcový pôdorys apsidy. Potom množstvo červených rovnoramenných krížov v zelenom kruhu. Možno namietat, že v skutočnosti ide o farbu tyrkysovú. Túto zmenu však spôsobili čas a kyslík. Veď napr. ornamentálne listy v presbytériu sú tiež tyrkysové, nie zelené. Kríž na zelenom kruhu (tzv. celtic cross) patrí dodnes k írskym národným symbolom.

Vlavo od oltára je v stene zabudované pastofórium – výklenok slúžiaci na úschovu eucharistie. Výzdobu tvoria dva korene viniča so strapcami hrozna. Je to jemná kamenárska práca v jednoznačne dovezenom kameni, v rozpore s charakterom ostatnej stavby. Pastofórium oficiálne pochádza z roku 1526. Nuž, dovoľujem si domnienku, že tento kus môže byť z predošlého, jemnejšie zdobeného kostola, ktorý potvrdzuje odkrytá staršia stena na južnej strane.

Kostol v Ponikách, pastofórium

Z rovnakého materiálu je krstiteľnica. Pozoruhodné na nej sú symboly ariánskej viery: betlehemska hviezda a rovnoramenný kríž. Svojou jemnosťou (rovnako ako pastofórium) korešponduje s výklenkom v stene v tvare mnišky, čo signalizuje pravdepodobnú prítomnosť ženského kláštora. Preto vidíme v kostole bohatšiu výzdobu a jemnejšie práce, symboly mnišok. Aj oba ponické cintoríny, kde sa nezachovali írske priezviská, svedčia o tom, že tu boli mnišky, nie mnísi.

V írskych misiách mužské a ženské kláštory tradične koexistovali. Preto sa Poniky môžu menovať podľa ženského kláštora – mnišky, paničky. Aj názvy blízkych dedín Lukavica, Lukové, Veľká Lúka budú pravdepodobne od Lukáša, čo sa írsky povie Luka. Viem, želali by sme si, aby to bolo od obyčajnej slovenskej lúky...

Koniec írskej misie

Uvedené skutočnosti azda dovoľujú predpokladať, že na spomenutých miestach Slovenska sa už dvesto rokov pred Veľkou Moravou usídlili írsko-škótski mnísi, ktorí tam vytvorili životaschopnú komunitu. Ich zánik mohol spôsobiť práve Mojmir, ktorý v 9. storočí vtrhol na Slovensko. Vieme, že pri jeho útoku prvý padol Čingov, teda útočilo sa z východu. Mojmir ako arián mal pochopiteľný záujem (aj dostatočnú silu), aby nielen vyhnal Pribinu, ale i benediktínskych misionárov, ktorí ohrozovali jeho „pravú“ vieru. Samozrejme, koniec írskej misie mohol zapríčiniť aj maďarský vpád.

Pripadá vám nespoľahlivé opierať sa o priezviská, lebo ako povinné ich zaviedla až Mária Terézia? Treba zdôrazniť, že priezviská, prezývky existovali podstatne skôr. V ranom stredoveku boli mená osôb jednoznačne určujúce. Práve ony sa neskôr stali priezviskami, a tak sa vlastne zachovali podnes.

Alan Dolog

Foto: archív autora

Prečo práve Írsko?

Tento ostrov bol posvätný už pre starých Grékov, ktorí verili, že duša človeka odchádza po smrti na najzápadnejšiu časť vtedy známeho sveta – za zapadajúcim slnkom. Táto spiritualita Írska bola dlho pestovaná i v ranom kresťanstve.

Vyzerajte Ježiška spoza čistej žalúzie

S radostným adventom si väčšina z nás spája aj menej obľúbené vianočné upratovanie, vrátane umytia okien, žalúzií, roliet.

Pri čistení vnútorných žalúzií si vystačíme aj s vysávačom alebo octovou vodou. Vonkajšie žalúzie necháme cez zimu skôr odpočívať, ale zároveň ich musíme kontrolovať, aby ich nepoškodili sneh a námraza. Interiérové rolety môžeme očistiť od prachu mokrou i suchou cestou.

Umývanie v interiéroch

Vnútorné hliníkové žalúzie sú praktickým a vkusným doplnkom okien. Pokiaľ sa o ne dobre staráme, môžu nám slúžiť po celý život. Prach za nimi povysávame ručným alebo klasickým vysávačom; aby sme však predišli ich prípadnému poškodeniu, nastavíme ho na najnižší výkon. No vysávač nezabaví žalúzie nežiaducej mastnoty, ktorá sa na nich usádza v dôsledku varenia. Tu pomôže umytie vlažným mydlovým alebo octovým roztokom – mäkkou tkaninou či hubkou.

„Pri umývaní žalúzií nepoužívame žiadne agresívne čistiace prostriedky, ako rozpúšťadlá, čistiace piesky a pasty, vyvíjače pary atď., ktoré by mohli štruktúru lamiel nenávratne zničiť,“ radí Filip Šimara, obchodný riaditeľ firmy Climax, najväčšieho českého výrobcu tieniacej techniky. Pre uľahčenie práce môžeme sklopiť žalúzie do tzv. zatvorenej zatmnenej polohy a zotrieť tak niekoľko lamiel naraz. Nezabudnime utrieť aj ovládací mechanizmus. Neodporúča sa používať priveľmi navlhčenú tkaninu, ktorá len roznesie prach po povrchu. Nadmerná vlhkosť by mohla tiež poškodiť krehké funkčné súčiastky.

Vonkajšie žalúzie

Chráni nás po celý rok – pred svetlom z ulice aj zvedavými pohľadmi susedov,

pred teplom či jeho únikmi. V chladnom období roka ohrozuje predokenné žalúzie predovšetkým primrznutie, ale tiež námraza alebo zasneženie.

Cez zimu predovšetkým kontrolujeme, či lamely neprimrzli k sebe navzájom, prípadne k vodiacim lištám alebo parapetu. Pokiaľ nájdeme námraza, je potrebné ju opatrne odstrániť. Ak to neurobíme, hrozí poškodenie jednotlivých lamiel, prípadne celej žalúzie.

„Poškodeniu predídeme aj tým, že počas mrazov necháme žalúzie v rovnakej polohe,“ odporúča F. Šimara. „Naša firma ponúka tiež motory s elektronickou ochranou proti primrznutiu žalúzie alebo brániace jej nabehnutiu na prekážku,“ dodáva.

Na látkové rolety opatrne

Dekoratívne tienenie, ako látkové rolety, plísé žalúzie či japonské posuvné steny, vie príjemne dotvoriť atmosféru každého domova. Nánosy prachu na látke však môžu mať zlý vplyv nielen na odvíjanie roliet, ale aj na naše zdravie. Látku preto najskôr povysávame ručným alebo klasickým vysávačom nastaveným na nízky výkon, prípadne použijeme mäkkú kefu na šaty.

Vybrané látky (označené príslušným piktoqramom) môžeme vyčistiť tzv. mokrou

cestou. Roletku demontujeme a položíme na hladký čistý povrch. Znečistené miesta umyjeme pomocou mäkkej navlhčenej handričky a mydlového roztoku. Po celý čas dávame pozor, aby sme na látke nerobili zbytočné záhyby. Nakoniec ju vysušíme suchou handrou a zavesíme späť na okno. Kto si na demontáž netrúfa, môže roletu len stiahnuť na maximum a vyčistiť ju vo zvislej polohe.

Pergoly nechajme odpočívať

Súčasným trendom je predĺžiť si obytný priestor smerom von, na čo skvele slúžia pergoly doplnené o bočné clony. Pri starostlivosti o ne celkom postačí, ak pred zimou metličkou ometieme z konštrukcie pergoly všetky nečistoty, napr. napadané listy alebo vetvičky stromov.

Keď vonkajšia teplota klesne pod 5 °C, F. Šimara radí nechať strešné lamely pergoly natočené do polohy 90°. Pri takomto uhle nehrozí ich primrznutie ani zničenie preťažením z napadaného snehu. Bočné clony je vhodné buď vytiahnuť, alebo naopak nechať po celú zimu stiahnuté. Po nastavení lamiel a clón už s nimi teda po celú zimu nemanipulujeme, takže nám odpadajú starosti až do jari.

SK
Foto: Climax

Zakladáte akvárium?

Akvária sú atraktívnym dizajnovým doplnkom bytu a krásne rybičky potešia oko aj srdce.

Skôr ako sa vydáte do obchodu, zvážte, aké skúsenosti s akvaristikou máte, či ste začiatočník a čo od nového akvária očakávate. Ak si plánujete zaobstarať svoje prvé akvárium, určite vás zaujíma, koľko bude stať. „Záleží len na vás, koľko chcete investovať. Cena sa môže pohybovať od niekoľkých desiatok až po tisíce eur,“ konštatuje Daniel Brychta zo spoločnosti Hornbach. Preto odporúča pripraviť si vopred podrobný rozpočet. Podľa toho, ktorý typ akvária chcete, aké vybavenie doň potrebujete a koľkými rybami i rastlinami ho oživíte.

Podme od začiatku...

Akvária môžeme rozdeliť do piatich skupín. Pre začínajúcich akvaristov je vhodné tzv. spoločenské akvárium, v ktorom si nájdú svoje miesto najrôznejšie druhy rýb a rastlín. Právý opak reprezentuje monodruhové akvárium, slúžiace na chov jedného druhu rýb so špeciálnymi nárokmi. Biotopné akvárium je charakteristické symbiózou rýb a rastlín, pochádzajúcich z rovnakého prírodného prostredia. Chovné akvárium zasa ideálne vyhovuje akvaristom-špecialistom. Najmenší druh akvária, tzv. nano akvárium, sa zmestí aj do malého priestoru. Možno v ňom chovať krevety, riečne raky, slimáky a drobné ryby. Každý začiatočník určite ocení akvaristickú súpravu, čiže kompletne vybavené akvárium. Obsahuje všetky potrebné

komponenty a vám odpadnú starosti, či ste pri nákupe na niečo nezabudli. Stačí len prikúpiť piesok, dekoráciu a vybrané ryby a rastliny. „Pokiaľ vám žiadna súprava nevyhovuje, pustíte sa do vytvorenia vlastného akvária podľa vašich predstáv. Budete potrebovať zeminu na dno, filter, ohrievač, dekorácie a osvetlenie,“ vymenúva odborník.

Ďalšie dôležité atribúty

Tvar akvária závisí predovšetkým na vás a vašom vkuse. Vybrať si môžete rovné, oblé, guľaté, šesťuholníkové či dokonca rohové. Vždy však dbajte na to, aby sa živočíchom a rastlinám v ňom dарило. Myslite aj na to, kam ho umiestnite. Najlepšie býva pokojné miesto mimo priameho dosahu slnečných lúčov.

Absolútnou nutnosťou každého akvária je kvalitný filter.

Na tom, čím svoj malý vodný svet „vysteliete“, záleží viac, než by sa zdalo. Keď siahnete po nevhodnom materiáli s obsahom vápnika, rastliny ani rybičky vám vďaka nebudú. Predtým, ako nasypete na dno piesok alebo kamienky, D. Brychta odporúča vykonať jednoduchý test pomocou octovej vody. Keď do nej ponoríte materiál a ten začne šumieť, zaobstarajte si radšej novú výstelku. V prípade dekorácií sa nemusíte obmedzovať – azda len veľkosťou akvária. „Či už doň umiestnite najrôznejšie korene, vetvičky, alebo kamene, vždy ich predtým vyvarte,“ radí.

Sladkú či morskú vodu?

Pri zakladaní akvária platí jednoduché pravidlo – rastliny, živočích i voda by mali pripomínať prírodné podmienky, v ktorých sa vyskytujú. Preto ak ste fanúšikom exotických druhov rýb, budete potrebovať akvárium s morskou vodou. A to znamená vyššiu obstarávaciu cenu i zložitejšiu údržbu. Tiež potrebujete vodu pripravenú pomocou syntetickej morskej

soli (v opačnom prípade len odstátú vodu z kohútika izbovej teploty). Dno a dekoráciu morských akvárií najčastejšie tvoria koralová drvína a rifové kamene, kým v sladkovodných stačí piesok, štrk a substrát. Netreba zabúdať ani na to, že morské ryby vyžadujú špeciálne krmenie. Na druhej strane, väčšie náklady a starosti sú kompenzované zaujímavejším pohľadom na morský svet. Okrem farebných rýb sú vizuálne vďaka napr. mákkyše, hviezdice, ježovky, kôrovce či medúzy. Sladkovodné živočíchové nie sú natoľko efektívne, no pávie očká či tetry neónové potešia zrak i začínajúceho akvaristu.

Ďalšie vybavenie

Ryby i rastliny potrebujú pre zdravý rast dostatok svetla. Na tento účel sú najvhodnejšie podlhovasté žiarivky. Konzistentnú teplotu vody zabezpečí vykurovacie teleso s termostatom. Pri nákupe si všimajte, akú veľkú nádrž je schopné vykúriť. Teplotu nastavte podľa toho, kto obýva vaše akvárium – studenokrvné živočíchové ocenia chladnú vodu, tropické ryby vyžadujú teplú. Na kontrolu kúpte teplomer určený špeciálne pre akvária.

Najdôležitejším – a nutným – doplnkom je kvalitný filter. Vďaka nemu bude voda v akváriu vždy čistá a okysličená. D. Brychta radí vyberať vonkajšie filtre, ktoré sa lepšie udržiavajú a v akváriu neprekážajú. Pritom upozorňuje na jednoduché pravidlo: objem filtra by mal predstavovať približne 5 % vody v nádrži.

Rada na záver

Keď vybavíte akvárium pieskom, dekoráciami a rastlinami, nechajte ho aspoň dva týždne bez osádky živočíchov. Prečo? Najskôr sa v ňom musia usídlit baktérie, udržiavajúce biologickú rovnováhu. Až potom príde rad na ryby, slimáky či krevety. Pozor treba dať hlavne na to, aby ste nenasadili príliš veľa rýb. Pravidlo hovorí: na liter akvária pripadá maximálne jeden centimeter ryby v dospeljej veľkosti. Od obsahu akvária však nezabudnite odpočítať dekorácie.

ZB

Foto: Hornbach

Vianočné snenie

V príprave na najkrajšie sviatky roka zdobíme naše príbytky, no väčšinou len tam, kde to návšteva vidí. A zabúdame na sviatočnú atmosféru v našich spálňach.

Pritom práve počas Vianoc a prelomu rokov častejšie oddychujeme a leňošíme, takže v spálni trávim viac času. Ako ju čo najlepšie vyzdobíť? Na vyčarenie tej správnej nálady stačí málo.

Prírodné materiály

Podľa psychologických štúdií už malá zmena v domácnosti blahodarne pôsobí na nervovú sústavu a prináša pocit pokoja. I vkusne nakombinované textilie robia zázraky. Nie je nič príjemnejšie, ako sa zababušiť do teplých prikrývok pri horúcom čaji. Pri vytvorení sviatočnej atmosféry sú dôležité farby. Niektoré kombinácie (červená – zelená, zlatá – biela, modrá – strieborná) fungujú perfektne, pričom textilie využijete aj celoročne.

Ste milovník neutrálnych tónov, vône dreva a jemných prírodných materiálov? Siahnite po ľanových vankúšoch; milé volány dodajú šmrnc jednoduchým líniam. Svetlé prešívané prehozy z bavlnených látok vás isto krásne zahrejú počas hmlistých zimných večerov. Mušelínové prikrývky majú úžasné vlastnosti. Táto krásna bavlnená tkanina v lete absorbuje

vlhkosť, v zime vďaka dvojitej štruktúre izoluje. Neutrálne interiérové doplnky využijete aj v novom roku – stačí len vymeniť vianočný veniec za iný.

Zásadná rola farieb

K pravej vianočnej atmosfére jednoznačne patrí červeno-zelený károvy vzor. Stará dobrá klasika nemusí byť nudná, ak ju použijete s citom. Červené doplnky prinášajú do interiéru život a vibráciu, zelená ich naopak tlmí. Tento harmonizujúci koktejl krásne ladí s prírodnými prvkami (drevené povrchy, surový kameň alebo kov) a perfektne zapadne do rustikálneho štýlu. Netreba to však preháňať, používajte všetko s mierou.

Flanelová prešívaná deka nesmie chýbať vo vidieckom interiéri. Kárované vankúše môžete doplniť jednoduchými poduškami s modernou výšivkou. Vankúš s vianočným textom prepožičia takejto spálni sviatočnú energiu.

Po modrej sa siahla o 30 % viac ako po iných farbách. Prečo? Harmonizuje, upokojuje a dodáva pocit istoty. Podľa nedávnej britskej štúdie sa ľudia v modro ladenej spálni kvalitnejšie vyspia. A keďže najviac pokoja potrebujeme práve počas vianočných sviatkov, ide o jasnú voľbu. Táto farba nemusí pôsobiť chladno – ak použijete látky evokujúce teplo domova (mušelínové návliečky, bavlnené

prešívané quilty, pleteniny z ovčej vlny). Modrú posteľnú bielizeň isto využijete po celý rok; počas Vianoc ju môžete oživiť milým vyšívaným vankúšikom.

Oddych a relax

Nie každý sa cíti na tematické dekorovanie, čo potvrdzujú aj prieskumy: až 60 % domácností si počas sviatkov nemení interiérové textilie. Pokiaľ patríte k milovníkom elegancie, vsaďte na hravé kombinácie farieb a vzorov. Fialová dokáže vytvoriť atmosféru luxusu, intimity a dobrého vkusu, tyrkysová dodá interiéru hravosť. Biela „znežňuje“ intenzívne farby, aby nepôsobili príliš rušivo.

Spálňu rozjasnia vankúše s kvetinovou potlačou a zmenia ju na záhradu snov. K takejto vzrušujúcej kombinácii textilných doplnkov stačí pridať vianočné ozdoby v jemných zlatých odtieňoch ružového šampanského a zaslúžený oddych vás neminie.

Nezabudnite, že spálňa je miestom odpočinku a regenerácie. Mali by ste sa v nej cítiť komfortne a svojmu unavenému telu tu poskytnúť kvalitný spánok. Či si ju budete dekorovať a ako, je na vás. Dôležité je, aby ste tam dokázali vypnúť; kvalitné vankúše a prikrývky sú pri tom ideálnymi pomocníkmi.

Julianna Rencés Kovács
Foto: Love Colors

english annex
english annex
english annex
english annex
english annex
english annex
english annex
english annex
english annex
english annex
english annex
english annex
english annex
english annex
english annex
english annex
english annex
english annex
english annex
english annex

e

english annex

Macroeconomic factors of business	78
How wealth is distributed among people	79
How billionaires spend their money	80
Ethical education in organizations	81
Say what you want and the network will take care of the rest	82
Big Data is nowadays only a small problem	83
Singapore – launch pad into Asia	84
A typhoon called migraine	86

Macroeconomic factors of business

It has been said by a number of politicians that macroeconomic figures will not feed us. In fact, the figures tell us of the current state and condition of our economy - and therefore, our wallet.

Economic maturity or, conversely, economic underdevelopment of a country is assessed on the basis of selected factors called macroeconomic indicators. The main ones include gross domestic product (GDP), labor market, inflation, balance of trade and balance of payments. Apart from these, a number of other external or internal factors affect the figures. The result is the economic situation of the country which is reflected in the payment ethics of companies or in credit risks.

Economic growth remains good

The anticipation of the real GDP growth in Slovakia remains at 2.5% for this year. A slight deceleration to 2.4% is expected for 2020. This positive outlook is based on the synergy between robust private consumption and a significant increase in export. However, Slovakia still remains an economy extremely sensitive to the downturn in the Euro area which is the main target of its industrial exports. Despite the aforementioned deceleration in growth, the forecasts predict a higher level of economic growth for Slovakia this year than the European Union average. The importance of private consumption as one of the main economic growth drivers is expected to continue. Exports are also expected to increase in 2019 due to large foreign investments bringing increased productivity and export opportunities. However, the forecasts for medium to long-term economic growth in Slovakia are likely to be adversely affected by both internal and external factors. They

are anticipated to have the potential to undermine trust in the business environment, resulting in the increase in credit risk for Slovak businesses within the value chain. This makes it increasingly necessary for companies to assess and manage the risks of bad debts, along with expanding business opportunities to creditworthy customers.

Labor market and salaries

The higher employment growth this year was mainly due to the development in first half of the year. The deterioration in the second half of the year is caused by the external environment, primarily by the economic situation in Germany. When we look at the structure of new job opportunities, we can see that employment should increase in all areas

Slovak economic growth will be driven primarily by export and private consumption.

of the economy. Most of the new positions will be generated by the service sector. The construction industry is seeing high dynamics in job creation. Conversely, export industries will suffer due to cooling economies of the neighboring countries. The salaries this year have been growing at a very strong pace, especially in the public sector – by up to 12%. This is due

to the indexation of salaries in the public administration. Private sector wages are higher by approximately 6.7%. They maintain the pace from the previous year. The wage growth forecast for the next year is more cautious: they will grow more slowly. The pace will also fall to a level of 5.1% in the private sector. The deceleration of wages will manifest especially in the industrial area.

Mirror of macroeconomics

Previous years meant a decline in insolvency for most Western European countries. In most countries, 2019 is a year when the situation is seen getting worse. This is due to a deceleration in GDP growth, uncertainty surrounding Brexit, price wars between individual countries or problems in export markets. Payment terms of engineering companies have deteriorated year-on-year. On average, it now takes 44 days compared to 33 days last year. Construction companies have the shortest payment terms (28 days on average), which remained at a similar level compared to last year. The most significant progress regarding the speed with which invoices are paid has been made in the agri-food sector and ICT electronic sector. Payment discipline in the consumer goods sector has remained more or less unchanged. The highest ratio of bad debts was observed in the chemical sector. (abridged)

How wealth is distributed among people

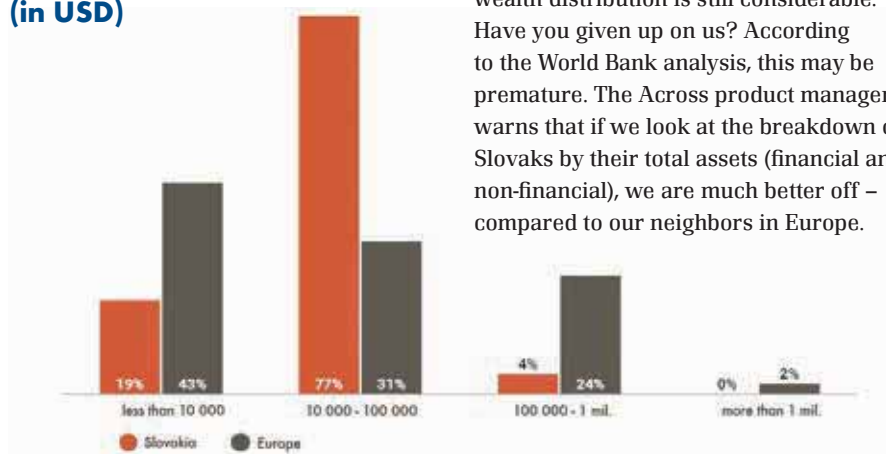
If you have assets in excess of € 85,000, you are among the four percent of the richest Slovaks.

We are getting richer. The world, Europeans and also we, Slovaks. According to the Credit Suisse Global Wealth Report latest analysis, global wealth grew by more than 3% last year. "2018 has thus joined a long line of positive years," says Igor Gogoľ, product manager of Across Private Investments. "In the 21st century, global wealth has fallen year-on-year only four times so far," he underlines.

Wealth gap

The richest parts of the world operate on the principles of market economy and free enterprise. It is a system which makes the successful more successful and vice versa. In the long term, the income inequality and wealth gap are widening. This inequality was described by Italian sociologist Corrado Gini after the First World War. According to him, the coefficient is expressed as a number from 0 to 100. Zero means total equality

Distribution of adult population by total assets (in USD)

where everyone's property is equal. Conversely, a hundred means that one person owns all the wealth.

Can you guess the results of the global ranking? It turns out that while the "upper" 10% controls up to 85% of the global wealth, the "lower" half of people owns only 1%. This ratio generates Gini's coefficient of 90.4. "The good news is that this imbalance has been decreasing since 2008, mainly due to globalization (and the associated transfer of part of the wealth to countries with emerging markets) and the progressive income taxation of the planet's richest people," believes I. Gogoľ.

One-eyed in the Land of the blind?

When it comes to the wealth gap, Europe is not far behind the rest of the world. This is evidenced by its Gini's index of 83.6. And what about Slovakia? Are we an example of an even distribution of wealth or is this a market economy ailment visible in our country as well? The answer is indicated in a graph in which the economically active population is divided into groups according to the amount of their net assets (perceived as a positive difference between liabilities and assets). In terms of the wealth gap, Slovakia is thus better off than the rest of the world, although the imbalance of wealth distribution is still considerable. Have you given up on us? According to the World Bank analysis, this may be premature. The Across product manager warns that if we look at the breakdown of Slovaks by their total assets (financial and non-financial), we are much better off – compared to our neighbors in Europe.

The ratio of the extremely poor (with assets below \$ 10,000) and the extremely rich (with assets over \$ 100,000) is smaller in our country than the European average. "This corresponds to the Gini's coefficient of 49.8. We, therefore, live in a country where we do not have to envy one another that much," he says.

Wasted Opportunity

So, if your assets exceed \$ 100,000 (or about €85,000 after conversion), you are among the four percent of the richest Slovaks. The question, however, remains how you take care of your money.

There does not seem to be a strong link between asset growth and people's effort to manage them more efficiently. While the financial assets of an average Slovak have risen by 40% since the crisis in 2009, bank deposits have grown by 230% (from €16 billion to €37 billion). "This means Slovaks are reluctant to move their savings beyond the convenience of their current accounts. They pay for their caution by gradually losing the purchasing power of their money. And what is worse, they are losing the opportunity to efficiently maximize the value of their savings," concludes I. Gogoľ. For the same period, financial markets (according to the S&P 500 index) appreciated in value by 224%.

What can you do for yourself and your money right now? Take a look at your statements and calculate how much your savings in your current or savings accounts or passbooks have earned in recent years. Most likely, this will not be hard math.

Financial markets have grown and will continue to grow – even without your savings. However, is it not a wasted opportunity?

How billionaires spend their money

You might be interested in a list of the most bizarre things for which the super-rich did not hesitate to pull out considerable sums out of their bottomless pockets.

What does it mean to be rich? For some, this means luxury living, for others an enviable fleet of vehicles, yet for others unlimited travel. But what if you already have all this and the money in your account still does not decrease? What else can you spend it on? Of course, not every rich person "discards" their finances recklessly. Many people can handle their wealth responsibly, such as the notoriously famous philanthropist Warren Buffett. However, there are still millionaires and billionaires – and also

Would you like a crystal bathtub or a diamond studded car?

those who do not belong to either of these groups – who spend their money on things they do not actually need. Some of them can really infuriate us with their shenanigans.

Party, hairdresser, bath

£ 203,948 – this is the final figure on a bill that was spent on an evening at the Playground Liverpool nightclub in 2012 by 23 year-old businessman Alex Hope. Apart from paying for the rest of the nightclub's visitors, the rich guy ordered a 30-liter bottle of champagne worth £ 125,000. The service alone came to £ 18,540.

The Sultan of Brunei paid £ 15,000 for his haircut. His favorite hairdresser flew all the way from London and trimmed

his hair directly at the Sultan's palace that has 1,788 rooms, 5 swimming pools and a garage for 110 cars. There was no mention in the local tabloids about how the mighty man looked after the barber had finished...

After a busy day, Tamara Ecclestone, the daughter of the Formula 1 boss, likes to take a relaxing bath in a crystal bathtub which cost one million pounds. The costs increased also due to the import of special natural materials from the Amazon basin. "I do spend an awful lot of time in the bath," Tamara naively defends her eccentricity.

Yacht, house, car

Russian billionaire Roman Abramovich owns – in addition to the Chelsea football club – the second largest yacht in the world. It is called Eclipse and it is worth € 340 million; it is 162.5 m long and it is equipped with two heliports, two swimming pools, a mini submarine, a discotheque and bulletproof windows. When his beloved club loses, this is where Roman likes to take his mind off things... Mukesh Ambani, a super-rich Indian, took the familiar phrase "A man's home is his castle" to extremes when he procured a private 27-storey skyscraper for one billion dollars. Thanks to its high ceilings, the skyscraper is as tall as a regular 40-storey building. The palace includes three heliports, a 6-storey garage and a theater that can accommodate 50 spectators. There are nine lifts in the lobby and 600 employees take care of the property.

The sumptuous Mercedes of Saudi prince Al-Waleed bin Talal cost a staggering \$ 4.8 million. This most expensive car in the world is decorated with more than 300 thousand diamonds and the seats are covered with mink leather. The question is how many guards the prince needs to accompany him when he decides to drive his glittering car among the common people.

Own island, home cinema

Celebrities like to spend money on their own islands which provide them with plenty of privacy during their vacation. For example, actor Eddie Murphy bought Rooster Cay in the Bahamas in 2007 for \$ 15 million. Mel Gibson has owned Mago Island in Fiji worth \$ 9 million since 2005.

Billionaires buy islands and build skyscrapers.

Heated or massage seats are the basic equipment of luxury home cinemas. To build such luxury costs at least \$ 100,000. And since you are already rich enough to own such a private affair, why not pay extra for a premiere of a movie blockbuster?

We can, of course, envy, criticize or mock. The question, however, is how we would handle such wealth. Especially if – despite fate – we had achieved it through our own efforts.

Ethical education in organizations

Issues of ethics are not just a matter of job performance. That is why – unlike vocational education – its topics are not easily exhausted.

According to the needs of an organization, the educational process is mostly related to knowledge, skills, qualifications and, last not but least, the so-called soft skills. However, what links all these attributes, regardless of the type of job, place of performance, working hours or even the field in which an organization operates, is ethics. It hovers over every function because every individual related to an

Name and reputation are nowadays the most valuable assets an organization can have.

organization represents it and represents themselves, as well. In today's world, name and reputation are practically the most valuable assets an organization can have. Therefore, in order to achieve success and maintain long-term prosperity, it is key to focus on disseminating knowledge and promoting ethics as an essential pillar of all employees' conduct, without exception.

Multidimensional ethics

Ethical education has many roles – it encourages compliance with rules in employees, strengthens their ability to make ethical decisions, or expands their knowledge of the existence and presence of ethics. However, part of ethical education is also the contribution of high ethical standards to the everyday life of the people being educated. As part of the Development of business ethics research

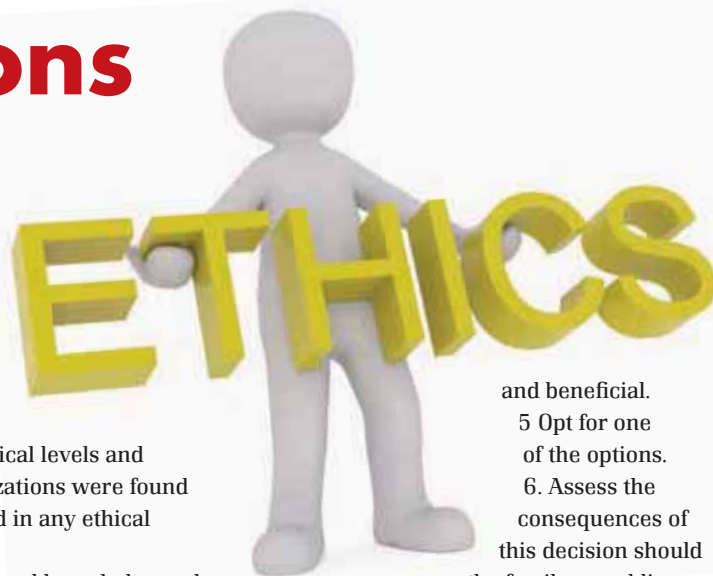
project in the Slovak business environment performed in the first half of 2019, only 616 out of 1,295 respondents (52.4 %) working

at various hierarchical levels and positions in organizations were found to have participated in any ethical education.

Despite the specialized knowledge and skills that employees possess, it is often difficult for them to answer ethical questions simply and "correctly". This implies that even the verification of the need for ethical education is not based only on the evaluation of their work performance, feedback or self-education. Ethics examines many areas; therefore its topics are virtually inexhaustible. It also represents the need to continually raise dilemmas, which occur every day in their professional and private lives, in the minds of employees.

One-time? Continuously!

It cannot be said that a particular employee has already undergone an educational activity focused on a given ethical topic and, therefore, it is not desirable for them to repeat it. On the contrary – continuing ethical education promotes the establishment of appropriate and the most correct approaches to solving ethical and moral problems, while keeping them at the forefront of employees' thinking. The objective of ethical education is to have individuals in an organization who are able to make decisions within an ethical context in accordance with the following steps: 1. Spot an ethical dilemma. 2. Collect relevant information. 3. Identify options for further action. 4. Review each option and consider whether the conduct is lawful, adequate

and beneficial. 5 Opt for one of the options. 6. Assess the consequences of this decision should the family or public become aware of it. 7. Act.

Desirable and necessary

Ethical education techniques include seminars raising ethical awareness, education through dilemma analysis, focus groups considering specific organizational issues and stakeholder relationships, group role playing, and

Ethics should be the main aspect, prevalent in the conduct of each employee.

others. A deeper examination of ethical education and its benefits in Slovak organizations has shown that it is important and beneficial – as many as 521 respondents (84.4 %) stated so. The figures mentioned above prove that rules are natural and desirable for a well-functioning organization. In our business environment, however, the purpose of the business often justifies the questionable means, and that is why, compared with other countries, it is still in development; it still needs to learn a lot, and it has to be shaped a lot. And ethics in conduct is such an important rule that there is no exception to it, however, it is necessary to strengthen its position in the minds of each of us.

Say what you want and the network will take care of the rest

We are surrounded by sensors; a product or service today can be ordered with a single click in a web application, and employees expect to be able to connect anytime and from any device.

In 2020, a million new devices will connect to the Internet every hour. The distance between a company and its customer is disappearing; data centers are coming under pressure to adapt to constantly changing requirements. It is no wonder, therefore, that traditional networks are starting to crumble under this pressure. This is particularly evident in a business environment where changes towards hyper-connectivity are much more massive. The solution to this is to change the way new networks are planned, built and managed. A new concept, the so called intent-based (IB) networking, brings a real change – and brings to the forefront a purpose or intent that the administrator wishes to project into the network.

Automatic setting

In order for an administrator to be able to meet a *We need only these branches to be able to use this application* requirement, on traditional networks, he must configure each network element separately. However, with IB networks, all he need to do is to specify intent. He do not set up each device step by step; he only need to specify, using the interface, the branches that they want to have access to the server. The rest is then set up automatically, based on preset policies and in accordance with security standards.

We could find many more similar examples. This may include extending an application from headquarters to

branches, introducing an updated security policy to a specific part of the network, but also, e.g. commissioning of an entire IT system at a location the company is opening abroad. The intent then is considered to be any intention requiring certain steps and settings on the network.

Effortless optimization

Automation and security are not the only key pillars of IB networks. All devices within the network infrastructure provide huge amounts of telemetry data. They track what is happening within the network on a specific device, with a specific user or specific application.

**2020: every hour,
a million new devices are
connected to the Internet.**

A contextual analysis of such data is ongoing in the background, which can lead to automatic or semi-automatic network optimization. These processes, however, do not apply only to settings and access control, but can also be used to set application prioritization or even SLA (Service Level Agreement) performance.

No need to change the whole infrastructure

The transition to IB networks is facilitated by the option to simply combine the already deployed technologies with brand new ones. Organizations thus do not have to change their whole infrastructure but only its really obsolete parts. However, companies need to be careful at the planning stages – they should check compatibility in areas such as automation, programmability, or strong support of telemetry and security features. Ultimately, the IB network forms a platform for applications that must be open enough so the applications can be easily implemented while integrating the

network as a whole into higher levels of IT orchestration.

Ready-made solutions

Network administrators nowadays typically do not have the time to integrate heterogeneous, even if open, infrastructure elements. Rather, they prefer to use ready-made solutions that they combine together based on a proven design. Such a solution saves them time while ensuring that it will work reliably. They can see the benefits immediately – according to estimates by Gartner Inc., deployment of IB infrastructure should cut service delivery time by 50 – 90 %, while reducing infrastructure outages by up to half.

IB technologies and concepts are increasingly gaining ground in different parts of end-to-end network architecture, from access LAN through WAN to private or public cloud environments – i.e. through all infrastructure domains between the user and the application. Another important aspect is the need for simple and consistent sharing and end-to-end integration of IB mechanisms across domains. This includes common identity and policy, as well as automation across environments or telemetry enabling end-to-end optimization. Future networks will, therefore, have to build on consistent multi-domain architecture that takes full advantage of such principles.

Big Data is nowadays only a small problem

The boom in new technologies has allowed the collection of data characterized by volume, speed and diversity. For information thus defined, the term Big Data is now used.

In San Francisco, an average of 70 thousand fans comes to each game of the local "49ers", an American football team. Inside the stadium, a group of people watches four large screens with graphs and figures. Their task is to ensure that each visitor leaves happy. So when they notice that one of the concessions stands starts to show a drop in sales, they immediately sit up. They find that the vendor is having problems with the operation of the system, and the line in front of the stand is growing. They quickly send help. The stream of fans can once again enjoy their refreshments without missing out on the game.

The control center team tracks everything in the same way: from parking to the length of restroom lines. In the past, adopting necessary measures would take days – only after analyzing a huge amount of data collected during the game. Today – thanks to analytics capable of processing all data in real time – they know immediately.

The stadium management team collects data from hundreds of data points; they evaluate occupancy of individual premises, length of lines, traffic flow in the vicinity, ticket sales, refreshment and souvenir sales revenues, and feedback from visitors. Information is updated without delay, constantly and quickly – as well as in different forms: from numbers to verbal comments.

Lots of data, little information

However, even this complex environment is nothing compared to what many

manufacturing companies face, where the situation in terms of speed and volume is many times more demanding. This raises another challenge: many managers complain that although they have the best resources in history, in reality, it does not help them much – they have too much data but too little that is actually helpful. To help them maintain their competitive position, information systems need to provide three things for them: reliable information, an in-depth understanding of what it means, and access to the latest technologies (that will allow them to convert this data into actual business value).

The desired solution should simplify data management and make information instantly accessible to people, algorithms and applications – whenever and wherever needed. This requires the ability to analyze huge datasets in real time, without unnecessarily duplicating them.

Three steps to progress

The fact that such solutions are possible nowadays is down to three areas. In-memory computing enables the performance of computing and database operations directly in memory and in real time. Unlike in the past, we no longer need to look for solutions separately for transaction processing and data analysis. This means the system no longer needs to keep data in multiple copies. It completely

eliminates the delays once caused by moving data between transaction systems and data warehouses.

Repositories have also made significant progress. Storing huge amounts of information nowadays is cheap compared to the past, allowing businesses to create virtually unlimited datasets. Along with the in-memory technology that can handle them, they allow for real-time evaluation of information.

Cloud and cloud platforms have also benefited the progress in the big data processing. They have eliminated the need for large capital investments; they make advanced computing much more accessible to smaller entities. Furthermore, new applications can be deployed fast enough to make sure businesses do not miss any business opportunities.

Mix IQ-tech

However, solutions for large volume data management are only one piece of the puzzle. A true digital transformation that allows businesses to convert data into actual usable information requires a whole mix of intelligent technologies. Machine learning, artificial intelligence, Internet of Things, blockchain or advanced cloud platform analytics can transform processes and business models and help companies achieve the desired results.

Singapore – launch pad into Asia

Its advantageous location and economic and political stability make the city-state the ideal starting point to develop business in the prospering markets of Asia Pacific.

Singapore has risen from humble beginnings. Where today an imposing backdrop of skyscrapers soars aloft, just over 200 years ago there was only the odd fisherman's hut. Since then, the metropolis at the tip of the Malaysian peninsula has seen rapid development. One of the reasons for this is logistics: in the 19th century, the deep natural harbor offered ideal conditions for establishing a British trading post.

Impressive numbers

Now, with over 1,000 berths and 300 cranes, the port facilities are among the largest in the world. In 2018, they handled 36.6 million containers filled with electronics, chemical products, and machinery – mainly from China, Hong Kong, Indonesia, Japan, South Korea, Malaysia, and the US. But that's not all: the

Singapore's advantage: a long tradition of political and economic stability.

Port of Singapore Authority plans to increase its capacity another 40% by relocating and expanding the container port. As of 2020, the new mega-terminal will unite all the terminals and by 2040 will be handling 65 million standard containers annually.

Singapore Changi Airport also boasts impressive capacities, serving around 80 airlines from all over the world. They connect Singapore with 400 cities across

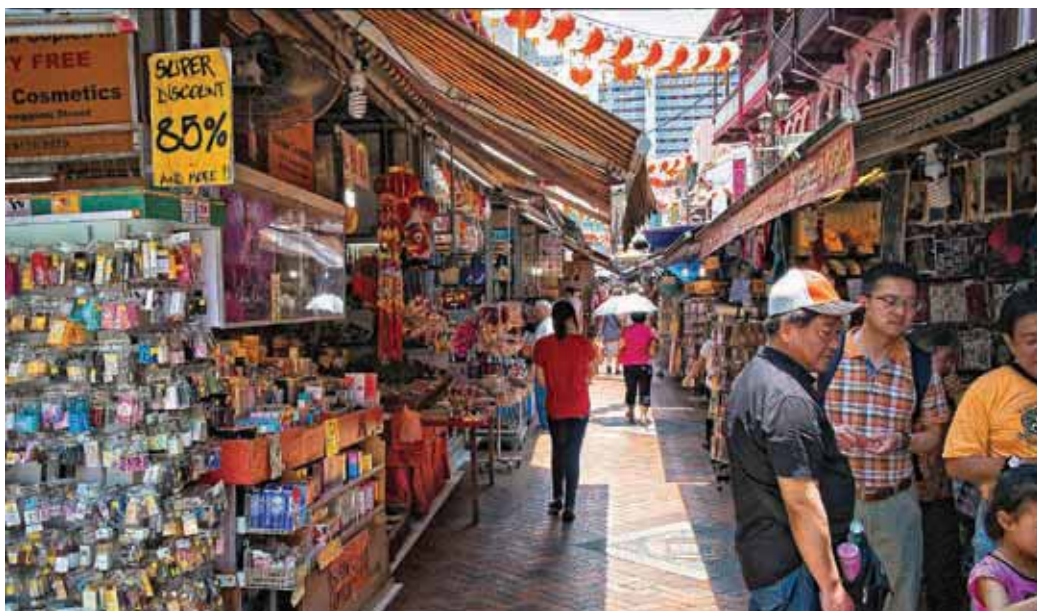

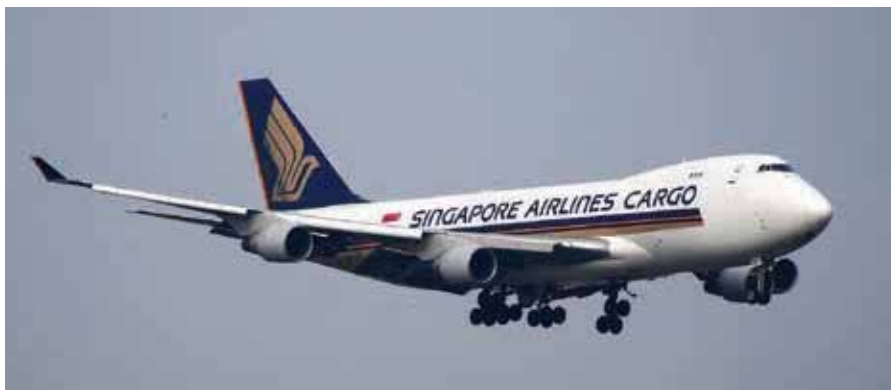
the globe. Last year, almost 66 million passengers and 2.19 million metric tons of cargo went through Changi. The number of passengers is expected to increase to 180 million annually by 2035; a fifth terminal is currently under construction to accommodate this influx.

It is no surprise, then, to see the World Bank consistently ranking Singapore near the top of the Logistics Performance Index. Some 37,400 international companies have branches here, including 7,000 multinational corporations; more than half of which conduct their Asia Pacific business outside the city-state.

Why right here

Singapore's economy is geared heavily towards high-end production, including semiconductors and consumer electronics, along with machinery, transport equipment, and spare parts for ships. Moreover, the government promotes growth sectors such as aerospace, precision engineering, and the life sciences, including medicine, medical technology, and biotechnology. A World Bank study also found that Singapore is one of the most business-friendly countries in the world. Nowhere is it easier to set up a company: the procedure

here involves less red tape and lower administrative effort than anywhere else. This is a big plus, especially for small and medium-sized enterprises.

In recent years, Dachser logistic company has invested heavily in the Asia Pacific region, thereby strengthening its intercontinental network. In 2011, the logistics provider

Last year 36.6 mil. containers of goods went through the local port.

launched its own country organization in Singapore, which serves as a springboard into the entire economic region of the Far East. "Singapore is where everything comes together, the perfect hub. All Asian cultures are within arm's reach, which ensures that operations and processes run smoothly," says Frank Stadius, Dachser's Managing Director Air & Sea Logistics Singapore.

Asian specifics

With a team of 54 employees, Dachser Singapore provides air and sea freight services to customers worldwide and offers contract logistics and value-added services. "It is crucial to have a direct, on-site presence in such a dynamic environment. From here we can advise our customers on their projects, together finding solutions that encourage their sustained growth," Stadius says. He goes on to explain that "we understand the needs of our Asian customers and work with them to put the various supply chain requirements and appropriate implementation concepts in place." For example, one result was the introduction of regular less than container load (LCL)

connections for the Asia Pacific region. "These connections enable plannable cargo handling, not only within Southeast Asia but also between Europe and Asia," the logistics expert points out. Cross-border overland transport services between Singapore, Malaysia, and Thailand are the key to success, laying the foundations for close trade relations between the three countries.

Promising perspectives

Overall, the future of Singapore's logistics industry looks extremely bright. The Economic Development Board of Singapore has already planned investments up to 2035 and beyond. Given the lack of natural resources, the government is obliged to invest in technology and innovation to enhance the country's competitive position. Digitization is another key factor for the future of the logistics industry. And with good reason: the city-state enjoys double-digit growth in the e-commerce business. Price-conscious customers are increasingly buying small and cheaper products in particular online. Therefore,

it is up to the logistics industry to take full advantage of digitalization and look for cost-effective ways of delivering products to customers. Experiments with drones are already underway, automated guided vehicles already operate in the seaport, and soon 3D sensors and robots will help assemble air freight pallets at Changi Airport. A prototype for this purpose has been developed on behalf of the Civil Aviation Authority of Singapore.

Right at the heart of the city

Dachser Singapore will further strengthen and expand its presence in the transport and warehousing sectors in this dynamic environment. In March, it moved to Jurong East, a vibrant center and melting pot of forward-thinking businesses. This marks another milestone for Dachser in Southeast Asia.

Changi Airport connects 80 airlines to the world and 400 different routes.

"We are on a well-planned track of continuous network development in the economically important ASEAN countries," says Edoardo Podestá, who is responsible for the entire region as Managing Director Air & Sea Logistics Asia Pacific. "Our new offices and motivated teams are an important cornerstone in driving the expansion of our service portfolio. This paves the way for our future growth," adds.

A typhoon called migraine

It can disable a person for several days. In fact, spasmodic, throbbing, intense headaches are the third most common disease in middle-aged people.

There must be only a handful of people who could boast that they have never had a headache in their life. Whether the pain occurs after a night out or as a result of the weather conditions, too much work, mental exhaustion, or eye strain. There a lot of different possibilities and up to nine out of ten adults struggle sporadically with headaches. Usually, the pain goes away on its own or after taking some painkillers.

Nine out of ten people suffer from headaches.

However, there is also a large group of people for whom this does not just mean a dull feeling or an unidentifiable weak drumming noise in their head. When the pain comes, it is sharp, cold sweats appear on the forehead, the person becomes sensitive to light or sound, their stomach is upside down and getting some rest remains their only wish. Although migraine has been overlooked until recently, according to health statistics, it is the third most common disease in middle-aged people. It more often affects women who are also affected by hormonal changes. Its strength is also confirmed by the fact that it can knock a person out for several days, leaving them unable to perform their normal activities.

What happens in the head

Pain is always an unpleasant sensual and emotional experience associated with actual or potential tissue damage. A strong migraine manifests by spasmodic, throbbing pain of great intensity, often accompanied by photophobia (sensitivity

to light) or phonophobia (sensitivity to sound). Very often, vomiting also occurs. Given the many causes that may lead to headaches, as well as the diverse clinical picture, pain can be divided into primary and secondary. The first type occurs in about 90% of cases and includes the aforementioned migraine and also tension headache – which is the second most common pain after migraine, and it is caused primarily by poor posture and an overall unhealthy lifestyle. We also recognize vertebrogenic pain and also cluster headache in men. With these types, the essence is just a headache.

It is often triggered by dilated blood vessels in the brain.

In the other 10% of cases, the pain is secondary, with another cause added (e.g. intracranial changes). However, determining the cause of pain is very important in order to subsequently choose the right treatment.

If pain persists for more than three months, we no longer call it acute but chronic pain. In such cases, it is very important to look for the cause and start

treatment as soon as possible. Migraine can be chronic, too, and so can be a tension headache, vertebrogenic pain or cluster headache. Chronic migraines, for example, are often the result of dilatation of blood vessels in the brain. Migraines, especially in women, are caused or amplified by hormonal changes that women feel quite strongly every month. Of course, sharp and throbbing headache in women can also occur outside the hormonal cycle in cases

Migraine is more common in women because it is also affected by the hormonal cycle.

when it is independent of it. Regardless, however, the pain is often why women lose interest in intimacy, so the phrase “Not today, I have a headache” is often true.

Treatment

If you have a migraine, the first recommendation is to prescribe a complete rest for yourself. Of course, if the migraine is chronic and occurs regularly, you need treatment. Headaches can be treated with painkillers that have an effect on migraine conditions. Another option is intervention, which is addressed by algeziology. To treat pain, it uses minimally invasive ways but to maximum effect. It is based on interventional diagnostics – i.e. determining the source of pain – and subsequently focusing the treatment on elimination of such source of pain. Here, we recommend that patients consult a specialist as soon as possible so treatment can be determined. In addition to common painkillers, Botox is also effective, although it is better known for its use in aesthetic medicine. It is primarily used to smooth out wrinkles on the forehead; however it has been confirmed in practice to alleviate headaches.

UŽÍVAJTE SI ZIMU S NAŠÍM CESTOVNÝM POISTENÍM

Zabezpečte si bezstarostnú zimnú dovolenku. Vyberte si preto cestovné poistenie s komplexným krytím liečebných nákladov, non-stop asistenčnými službami a množstvom pripoistení. A pri ceste do hôr nezabudnite na Poistenie na hory.

Cestovné poistenie si uzatvorte:

- v našich predajných miestach
- telefonicky na 0800 122 222
- alebo na www.allianzsp.sk

#100 ROKOV
SILA
TRADÍCIA
ODVAHA

Allianz
Slovenská poisťovňa

SUV MODELY

ŠKODA KODIAQ A ŠKODA KAROQ

ŠKODA
SIMPLY CLEVER

PRICHÁDZA ZIMA...

Zdolajte ju s SUV modelmi ŠKODA KAROQ a ŠKODA KODIAQ, aj s pohonom 4x4 a teraz so zimnými kompletmi zadarmo k vybraným skladovým modelom. Alebo sa rozhodnite pre akčné SUV modely v edícii LIVE a získajte **bonus až do 2 600 €**.

ZÁRUKA
5 rokov

ZIMNÉ
kolesá

CENOVÁ VÝHODA

až do **2 600 €**

skoda-auto.sk

Uvedené informácie majú len informatívny charakter. Podrobnosti o ponuke modelov, konečných cenách, špecifikácii a dostupnosti modelov vám poskytne váš autorizovaný predajca značky ŠKODA. Kombinovaná spotreba a emisie CO₂ automobilu ŠKODA KODIAQ: 5,3 – 9,4 l/100 km, 140 – 217 g/km. Ilustračné foto.

